

ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม:
ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ธนอมลภ รัชวัตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2550

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

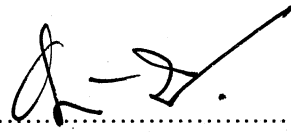
เรื่อง

ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีแหล่ง
ท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

.....
ศพนลลภ รัชภัทร

นางสาวถนอมลาภ รัชภัทร

ผู้วิจัย

.....

รองศาสตราจารย์รัชชัย บุญโชติ

Ph.D. (Geography)

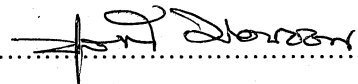
ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
ศพนลลภ รัชภัทร

รองศาสตราจารย์พรรณิภา บุรพาชีพ

น.บ. (เกียรตินิยมดี), น.ม.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปฐวี มอนซอน

ศก.บ., ศก.ม. (สังคมวิทยา), M.O.H.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
ศพนลลภ รัชภัทร

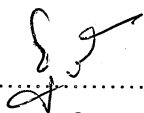
รองศาสตราจารย์พรรณิภา บุรพาชีพ

น.บ. (เกียรตินิยมดี), น.ม.

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

.....

ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. ชินนุสรณ์ สวัสดิวัตน์

Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีแหล่ง

ท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม

วันที่ 1 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2550

.....
สนมมลาภ รัชต์วร

นางสาวอนอมลาภ รัชต์วร

ผู้วิจัย

.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาสินี อโนมะศิริ
วท.ค. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม)
ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
รองศาสตราจารย์รัชชัย บุญโชติ
Ph.D. (Geography)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
รองศาสตราจารย์พรรณิภา บุรพาชีพ
น.บ. (เกียรตินิยมดี), น.ม.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
รองศาสตราจารย์ สุรีย์ กาญจนวงศ์
Ph.D.

คณบดี

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปฐพี มอนซอน
สค.บ., สค.ม. (สังคมวิทยา), M.O.H.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
อาจารย์ชนันนา รอดสุทธิ
วท.ค. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. ชัยอนุสรณ์ สวัสดิวัตน์
Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รศ.ดร.รัชชัย บุญโชติ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ปฐพี มอนซอน และรศ.พรณิภา นูรพาชีพ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ให้ความกรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ ตลอดจนพิจารณาตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบคุณ ผศ.ดร. วิลาสินี อโนมะศิริ และ ดร.ชนันนา รอดสุทธิ ที่ได้สละเวลามาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนช่วยเหลือในการตรวจสอบ แก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์นี้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในหลักสูตรสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขา สิ่งแวดล้อมที่ได้ให้ความรู้ทางวิชาการ วิทยุทัศน์ และประสบการณ์อันมีค่า และขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อมทุกท่าน รวมทั้งคุณน้ำอ้อย คำชื่น ที่ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ และให้กำลังใจระหว่างศึกษาและในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ พี่ชายของข้าพเจ้า ที่เคารพรักอย่างยิ่ง และเพื่อนๆ สิ่งแวดล้อม ที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมให้การศึกษาทั้งทางด้านทุนทรัพย์และให้กำลังใจมาโดยตลอดจนประสบผลสำเร็จ และขอขอบคุณทุกท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามในที่นี้ได้ครบถ้วนที่ได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ถนอมลาภ รัชวัตร

ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (AWARENESS OF THAI TOURISTS ON CULTURAL HERITAGE CONSERVATION: A CASE STUDY WAT CHAIWATTHANARAM, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE)

ถนอมลาภ รัชวัตร์ 4736794 SHEV/M

ศก.ม. (สิ่งแวดล้อม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: ธวัชชัย บุญโชติ, Ph.D. (Geography); พรรณิภา บุรพาชีพ, น.บ. (เกียรตินิยมดี) น.ม.; ปุสดี มอนซอน, ศก.ม. (สังคมวิทยา), M.O.H.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test และการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ได้แก่ ระดับการศึกษา มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนอายุ และรายได้ต่อเดือน มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ในส่วนของปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่สำคัญ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือกลุ่มตัวอย่างบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ กลุ่มตัวอย่างต้องการข่าวสารการประชาสัมพันธ์/การอบรม/การสัมมนาหรือให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ จากหน่วยงานที่มีบทบาท และมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ การท่องเที่ยวภาคกลางเขต 6 และกรมศิลปากร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงวิธีการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างถูกต้อง และควรส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนรุ่นใหม่รักและหวงแหนสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ควรมีการตั้งจุดบริการให้คำแนะนำกับนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติขณะเข้าชมแหล่งศิลปกรรม และชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อหาแนวทางให้นักท่องเที่ยวและประชาชนมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ความตระหนัก/นักท่องเที่ยว/สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

165 pp.

AWARENESS OF THAI TOURISTS ON CULTURAL HERITAGE CONSERVATION: A CASE STUDY WAT CHAIWATTHANARAM, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

TANOMLAP RATCHAWAT 4736794 SHEV/M

M.A. (ENVIRONMENT)

THESIS ADVISORS: TAWATCHAI BOONCHOT, Ph.D. (GEOGRAPHY); PANNIPA BURAPACHEEP, LL.B, (HONOR ROLL) LL.M., PUSSITI MONCHON, (SOCIOLOGY), M.O.H.

ABSTRACT

This research was conducted to study the awareness of Thai tourists of cultural heritage conservation and factors affecting awareness of environmental conservation as well as finding problems, setbacks and making recommendations on the cultural heritage conservation. Data was collected by questionnaire completed by 400 visiting tourists at Wat Chaiwatthanaram, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. Results analysis was statistically done with percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way analysis.

Research results revealed fair level of awareness in cultural heritage conservation. Factors affecting awareness in cultural heritage conservation were consisted of educational levels, age and income. These factors had statistical significance of 0.05 and 0.01, respectively. Factors in seeing value of cultural heritage conservation and providing knowledge on environmental conservation affected awareness in cultural heritage conservation had statistical significance of 0.001. Problems, setbacks and key recommendations on the cultural heritage conservation were inadequate knowledge and understanding as well as lacking of information on cultural heritage Conservation.

Research recommendations suggested the need of samples group in receiving ample news and publicity, trainings and seminars as well as getting regular knowledge from concerned agencies, particularly the Tourism Authority of Central Region 6 and the Fine Arts Department. These activities must be done in order to set up guidelines for accurate method of understanding in cultural heritage conservation as well as encouraging younger generation to love and desire to reserve cultural heritage. Moreover, Information Center should be established to provide information as needed by the tourists while visiting cultural heritage site. Community must be allowed to participate continuously in planning guidelines to create awareness in cultural heritage conservation among tourists and people.

KEY WORDS: AWARENESS / TOURISTS / CULTURAL HERITAGE

165 pp.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	6
1.5 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	7
1.6 ตัวแปรและระดับการวัด	8
1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
1.8 สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย	10
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก	12
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้	18
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรับข่าวสาร	24
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่า	26
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	30
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ประชากรเป้าหมาย	53
3.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง	54
3.3 การสุ่มตัวอย่าง	55
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	59
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	60
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	60
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	62
4.2 ลักษณะปัจจัยกระตุ้น	64
4.3 ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	76
4.4 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยกระตุ้น	83
4.5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	89
บทที่ 5 อภิปรายผลการวิจัย	
5.1 วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาว ไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	95
5.2 วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาว ไทย	96
5.3 วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	101
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปผลการวิจัย	106
6.2 ข้อเสนอแนะ	109

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหารฉบับภาษาไทย	112
บทสรุปสำหรับผู้บริหารฉบับภาษาอังกฤษ	126
บรรณานุกรม	140
ภาคผนวก	146
ประวัติผู้วิจัย	165

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 รายงานสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2543 - 2547	54
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	63
ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	65
ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการรับ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	66
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยกระตุ้น ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	67
ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการให้คุณค่า สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	69
ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการให้คุณค่า สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	71
ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	73
ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	76
ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	79
ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับ ของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	83
ตารางที่ 4.11 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	86

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ระหว่างกลุ่มอายุ	87
ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ระหว่างกลุ่มรายได้	88
ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ระหว่างกลุ่มตัวอย่างการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	88
ตารางที่ 4.15 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	89
ตารางที่ 4.16 แสดงจำนวน และร้อยละ ปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในวัดไชยวัฒนาราม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	90
ตารางที่ 4.17 แสดงจำนวน และร้อยละ สาเหตุที่ทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมล่าช้าและไม่ได้ประสิทธิภาพ ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	91
ตารางที่ 4.18 แสดงจำนวน และร้อยละ แนวทางในการเสริมสร้าง ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้นักท่องเที่ยว ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	92

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
1. แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก	15
2. แผนภูมิที่ 2 แสดงการเกิดค่านิยมตามแนวความคิดของสนธิ สัมครการ	27

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

1. ภาพวัดไชยวัฒนาราม

162

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมมากมาย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี พบว่ามีศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ สถานที่สำคัญต่างๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศ แหล่งศิลปกรรมที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ ด้านประวัติศาสตร์และด้านอารยธรรมซึ่งจะหาครโบราณใดเทียบได้ในเอเชียหรือในโลกเป็นไม่มี และบ่งบอกถึงความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นและประเทศชาติ บางแห่งยังมีความสำคัญในระดับโลก ซึ่งได้รับการประกาศเป็นมรดกทางวัฒนธรรม นำชื่อเสียงและความภาคภูมิใจให้คนในชาติ ศิลปกรรมต่างๆ ทั้งแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ สถาปัตยกรรม ประติมากรรมต่างๆ จึงเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่บรรพชนได้มอบเป็นมรดกให้กับชนรุ่นหลัง อันมีคุณค่าต่อจิตใจที่จะสร้างและหล่อหลอมความรู้สึกที่ดีต่อชุมชน ถ่ายทอดความเป็นไปของสังคมและสิ่งแวดล้อมในแต่ละยุคสมัยไว้ด้วย รูปแบบของศิลปกรรมยังเป็นสิ่งที่สะท้อนภาพของอดีตที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันตามกาลเวลา นอกจากนี้ยังเป็นรากฐานสำคัญทางการศึกษาที่คนรุ่นต่อไปจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนางานศิลปกรรมต่อไป (เอี่ยมพร พูนขวัญ, 2543: 1)

การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และสังคมรวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ทำให้เกิดความต้องการใช้ประโยชน์จากพื้นที่โดยรอบแหล่งศิลปกรรมโดยการบุกรุกเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย หรือเป็นที่ทำกินของประชาชนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดและพบได้ทั่วไปก็คือการลักลอบขุดค้น โบราณสถาน เพื่อค้นหาโบราณวัตถุเพื่อประโยชน์ทางการค้า การปล่อยปละละเลยไม่บำรุงรักษาเนื่องจากขาดงบประมาณทำให้โบราณสถานทรุดโทรมได้เร็วขึ้น ปัจจุบันความเสื่อมโทรมและความเสียหายของแหล่งศิลปกรรมกำลังเป็นที่น่าวิตก บางแห่งถูกทำลายโดยการขีดเขียนข้อความที่ไม่เหมาะสมตามอาคารหรือกำแพงโบราณ บางแห่งก็มีการรื้อทำลายโดยนำอิฐหรือวัสดุบางส่วนจากซากปรักหักพังของโบราณสถาน ไปเพื่อประโยชน์ใช้สอยส่วนตัวหรือเพื่อการค้า หากปล่อยไว้สภาพเช่นนี้เกิดขึ้นอีกต่อไป ซึ่งจะมีผลทำให้ศิลปกรรม

เสียหาย มีสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมและหมดสภาพไปในที่สุด อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลบางส่วนยังขาดความรู้ ความสนใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และยังไม่พร้อมที่จะดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ศิลปกรรม ประกอบกับรัฐบาลมีงบประมาณ กำลังคน อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพียงเล็กน้อยไม่เพียงพอกับภาระหน้าที่ ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจำนวนมากถูกทำลาย (ปริญญารัตน์ วรากรณ์, 2544: 31)

สภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานที่สวยงามและสมบูรณ์ได้ถูกนำมาพัฒนากันมากขึ้นเพื่อประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการดำเนินการงานเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ การพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้วิสัยทัศน์แบบมุ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ได้พิสูจน์ให้เห็นมาแล้วว่าเกิดผลกระทบด้านลบ ไม่ว่าจะเป็นความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมจากการใช้ทรัพยากรจนเกินขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรระหว่างการใช้ในการท่องเที่ยวด้วยตนเอง และด้านอื่นๆ การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นภาคเอกชนที่อยู่ในหรือนอกพื้นที่ก็ตาม กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้น ปัญหาสังคมหลากหลายรูปแบบที่เกิดจากการปรับตัวไม่ทันเมื่อถูกจู่โจมจากกระแสบริโภคนิยม และกระแสความทันสมัยที่ล้นหลามเข้ามาพร้อมกับธุรกิจท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นถูกทำลาย หรือบิดเบือนคุณค่าให้กลายเป็นทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว (พิกุลสิทธิ์ประเสริฐกุล, 2543: 1-3)

สาเหตุของความเสียหายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การกระทำของนักท่องเที่ยว ที่ขาดจิตสำนึกถึงคุณค่า และความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การไม่ทราบถึงคุณค่าทางโบราณสถานของนักท่องเที่ยวและประชาชนที่เข้าชมโบราณสถานก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โบราณสถานชำรุดเสื่อมสภาพได้มากยิ่งขึ้น ที่มักพบบ่อยๆ ก็คือ การปีนป่ายขึ้นไปถ่ายรูปและนั่งเล่นบนโบราณสถาน อาจทำให้ลวดลายปูนปั้นที่ประดับตกแต่งโบราณสถานซึ่งมีแนวโน้มที่จะชำรุดอยู่แล้ว แตกหักกระเทาะและชำรุดมากขึ้น นักท่องเที่ยวบางประเภทอาจชอบแคะแคะหรือตัดเอาชิ้นส่วนที่เป็นลวดลายประดับโบราณสถานไปเป็นที่ระลึก นักท่องเที่ยวแทบทุกรายชอบตะแคง ถูบไล่ส่วนต่างๆ ของโบราณสถานที่อยู่ใกล้มือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่มีลวดลายสวยงามประดับตกแต่ง การตะแคงแต่เพียงเบาๆ อาจไม่ถึงกับทำให้ส่วนนั้นหักหลุดหรือชำรุด แต่เหงื่อและสิ่งสกปรกที่มือ ทำให้ผิวหน้าของวัตถุเกิดการทรุดโทรมเสื่อมสภาพหรือสกปรกไม่น่าดูได้ใน

ภายหลัง และที่สำคัญก็คือการแตงต้องโบราณสถานโดยไม่ระมัดระวังอาจทำให้ลวดลายปูนปั้นหลุดติดมือออกมาได้ง่าย (สมชาย สุวรรณจักร, 2528: 22-23)

กล่าวสรุปได้ว่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในปัจจุบันนี้กำลังเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง และต้นเหตุที่สำคัญก็คือเกิดจากมนุษย์เป็นผู้ทำลายทั้งทางตรงและทางอ้อม สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมนับวันจะเสื่อมสภาพลงไปทุกขณะเนื่องจากสาเหตุเหล่านี้เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ โดยมาตรการป้องกันที่มีมิได้ทำกันอย่างจริงจัง มีเพียงแต่มาตรการการแก้ไขหลังจากเกิดปัญหาที่สามารถมองเห็นได้ก็คือ เมื่อเกิดปัญหาการเสื่อมสภาพก็จะมีการบูรณะ ตกแต่ง ซ่อมแซม ให้อยู่ในสภาพคงเดิมหรือดีขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ศิริพร สร้อยนาคพงษ์, 2543: 2) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดูแล ปกป้อง และรักษาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างจริงจัง และเร่งด่วน ไม่เช่นนั้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี อารยธรรม คุณค่าทางจิตใจ และความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติก็จะเสียหายและเสื่อมโทรมไปก่อนเวลาอันควร (ธัญญา อาษากิจ, 2548: 37)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ชื่อว่าเป็นเมืองประวัติศาสตร์ ได้รับการยกย่องจากองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (องค์การยูเนสโก) ให้เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม อาคารโบราณสถานแต่ละหลังในพระนครศรีอยุธยามีลักษณะการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในภาคพื้นเอเชีย ลักษณะของสิ่งก่อสร้างหลายอย่าง เช่น เจดีย์ ปราสาทและปราสาทมีความเป็นพิเศษไม่สามารถพบเห็นในที่อื่นๆ แม้สิ่งก่อสร้างเหล่านี้จะมีกำเนิดที่มีอายุยืนยาวมาก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยาเรืองอำนาจ แต่ลักษณะการออกแบบทางสถาปัตยกรรมในสมัยอยุธยาแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่ต่อเนื่องทางสถาปัตยกรรมมาสู่ลักษณะที่เป็นแบบไทย เมื่อศึกษาโดยละเอียดแล้วจะทำให้ทราบว่า สถานที่ดังกล่าวมีความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกันมา ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งที่มีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ (ธัญญา อาษากิจ, 2548: 36) การที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งทำให้มีอัตราเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 11.52 การที่อัตราการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพิ่มขึ้นมีผลมาจากการจัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี เช่น “อยุธยา มหามงคลไหว้พระ 9 วัด” “การเดินทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชมโบราณสถาน” โดยที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาใช้ความเป็น “เมืองมรดกโลก” เป็นจุดขายการท่องเที่ยวที่ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (กองสถิติและวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547)

กิจกรรมดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมและศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในหลายด้าน อีกทั้งยังเป็นสถานที่ภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ และปัญหาที่เกิดขึ้นตามวัดที่เป็นโบราณสถานและรวมถึงวัดไชยวัฒนารามที่เกิดจากนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่จะป็นปายโบราณสถาน อาทิเช่น เจดีย์ พระพุทธรูป เพื่อถ่ายภาพทำให้โบราณสถานเหล่านั้นได้รับความเสียหายจากนักท่องเที่ยว และมักจะชอบเก็บซากโบราณสถานชิ้นเล็กๆ ดัดมือกลับไปด้วยอาทิเช่น อิฐเก่าสมัยอยุธยา ที่พบเห็นทั่วไปตามโบราณสถาน หรือการทิ้งขยะไม่เป็นที่ การประพุดดินไม่เหมาะสม และไม่ให้เกิดดินแตกร้าวที่นั่นๆ ตลอดจนหลีกเลี่ยงการเสียดำธรรมเนียมเข้าชมสถานที่ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยวบางปัญหาสามารถได้รับการแก้ไข แต่บางปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ทันทั่วทั้งอันเนื่องมาจากขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอในการควบคุมดูแลสถานที่ท่องเที่ยว จึงไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง (ปริญญภรณ์ วรางค์รัตน์, 2544: 30) เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าชมเป็นจำนวนมากก็ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมด้วยเหมือนกัน ทั้งที่นักท่องเที่ยวตั้งใจและไม่ตั้งใจ โดยส่วนใหญ่การท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นกลุ่ม เข้าไปเย็นกลับ (One day trip) ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถรับรู้ได้ว่า หลังการเยี่ยมชมได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ศิริพร สร้อยนาคนพงษ์, 2543: 6)

ดังนั้นควรที่จะให้นักท่องเที่ยวมีความตระหนักในการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือการที่จะสร้างความตระหนักได้นั้นจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างความรู้ หรือการทำให้รู้ประจักษ์ชัดหรือการรู้ชัดเจนในเรื่องสิ่งแวดล้อมนั้นๆ โดยต้องอาศัยพื้นฐานของความรู้ (knowledge) ทางสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการ คือ รู้กว้างและรู้จักการผสมผสาน (integration) ในศาสตร์แขนงต่างๆ ซึ่งเป็นการรู้ในทุกๆด้านที่เชื่อมโยงและเกี่ยวข้องจนสามารถสร้างมโนภาพที่เป็นธรรมชาติของสิ่งนั้น โดยต้องมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาและเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ไข แผนงานในการแก้ไขและอื่นๆ เมื่อเกิดความรู้แล้วจะต้องมีการสร้างเจตคติ (attitude) ทางสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง คือ มีการเห็นของจริงหรือสัมผัสจริง โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า จนเกิดเจตคติที่ถูกต้องและมั่นคงตลอดเวลา ภายหลังการเกิดความรู้และเจตคติที่ถูกต้องแล้วขึ้นไปจึงจะ เกิดความตระหนักขึ้น โดยจะต้องมีการปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย และฝังแน่นในความรู้สึกลักษณะนี้ จึงจะทำให้เกิดเป็นความตระหนักในสิ่งแวดล้อมที่เด่นชัดขึ้น (กิตติภูมิ มีประดิษฐ์, 2548: 38-40)

ในส่วนของความตระหนัก (awareness) ซึ่งเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของพฤติกรรมด้านเจตพิสัยนั้นจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมทั้ง 3 ประเภท กล่าวคือ พฤติกรรมด้านทักษะ

พิสัยซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้นั้นจะต้องอาศัยพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย และพฤติกรรมด้านเจตพิสัยเป็นส่วนประกอบ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความตระหนักเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสัมพันธ์กับการปฏิบัติของบุคคล กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าต่างๆ อันได้แก่ความรู้ ข้อเท็จจริง ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ และความตระหนักเป็นภาวะการณ์ที่บุคคลมีความรู้สึกและเข้าใจถึงบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลได้ (ประภาเพ็ญสุวรรณ, 2526: 27) และในงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางพื้นฐานการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย การให้ความรู้และมาตรการต่างๆ ที่จะส่งเสริมพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง และยังเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกและความรับผิดชอบที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้พฤติกรรมการท่องเที่ยวเป็นไปตามรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เหมาะสม นักท่องเที่ยวจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันจะส่งผลระยะยาวให้นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไปในอนาคต (ปัทมา วันธงชัย, 2545: 5)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความตระหนักในเรื่องของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งสามารถที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลได้และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม และเพื่อเป็นประโยชน์แก่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการรณรงค์ และเสริมสร้างความรู้ ความตระหนักให้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถนำไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและประชาชนในการควบคุมและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่นเป็นลำดับต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยว หมายถึง จำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการประกอบอาชีพในระยะเวลา 1 เดือน

1.5 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- อาชีพ
- รายได้ต่อเดือน

1.2 ปัจจัยกระตุ้น

- การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

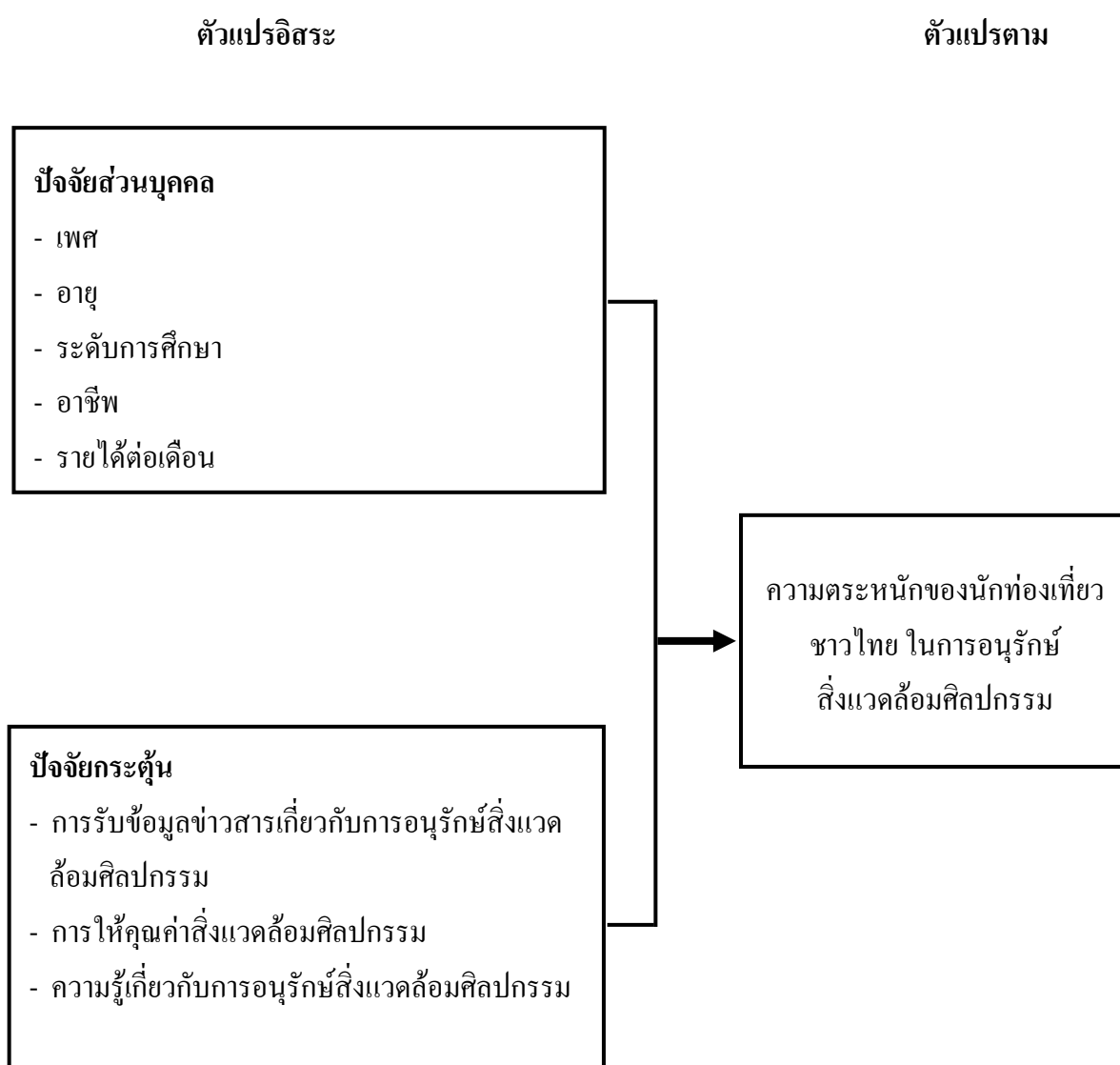
- ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

1.6 ตัวแปรและระดับการวัด

[illegible]

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดไว้ ดังนี้

1.8 สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวที่วัดไชยวัฒนาราม มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง

2. นักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีผลทำให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันดังนี้

2.1 นักท่องเที่ยวเพศหญิงและเพศชาย มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

2.2 นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

2.3 นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

2.4 นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

2.5 นักท่องเที่ยวที่มีที่รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

3. นักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยกระตุ้นที่ต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน ดังนี้

3.1 นักท่องเที่ยวที่มีการรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

3.2 นักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

3.3 นักท่องเที่ยวที่ให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

1.9 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
3. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน ตลอดจนผู้สนใจนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง ความตระหนักของนักท่องเที่ยวยาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครึ่งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางสำหรับการวิจัย ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่า
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- 2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก

ความตระหนัก (Awareness) เป็นภาวะการณ์ที่บุคคลมีความรู้สึกรู้เข้าใจถึงบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลได้ แนวความคิดเกี่ยวกับความตระหนักผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมไว้ดังนี้

2.1.1 ความหมายของความตระหนัก ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521: 24) ได้ให้ความหมายว่าตระหนัก หมายถึง ความรู้ตัวอยู่แล้ว คือการเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นมีอยู่หรือเป็นอยู่แต่ไม่รู้อย่างละเอียดต้องแท้

พจนานุกรมทางการศึกษา (Good, Carter V., 1973: 54) ได้ให้ความหมายของ “ความตระหนัก” ไว้ว่า ความตระหนัก หมายถึง การกระทำที่แสดงว่าจำได้ การรับรู้ หรือ การมีความรู้หรือมีความสำนึก (Consciousness)

เบนจามิน เอส บลูม (Bloom, Benjamin.S, 1971: 273) ได้กล่าวถึงความตระหนักไว้ว่า ความตระหนักเป็นขั้นต่ำสุดของภาคอารมณ์และความรู้สึก ความตระหนักเกือบคล้ายกับความรู้ตรงที่ทั้งความรู้ และความตระหนักไม่เป็นลักษณะของสิ่งเร้า ความตระหนักไม่จำเป็นต้องเป็นปรากฏการณ์หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความตระหนักจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามาเร้าให้เกิดความตระหนัก

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 10) กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึง การที่บุคคลนึกคิดได้ หรือ การเกิดขึ้นในความรู้สึกว่า มีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งการรู้สึก หรือการได้นึกคิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งนี้ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะของจิตใจ แต่มิได้หมายความว่า บุคคลนั้นสามารถจำได้ หรือระลึกได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 133) ได้กล่าวถึงความหมายของ ความตระหนัก ไว้ว่าเป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดทางด้านความรู้สึก (Cognitive Domain) แต่ความตระหนักนั้นไม่ได้เกี่ยวกับความจำ หรือความสามารถระลึกได้ ความตระหนัก หมายถึง ความสามารถนึกคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ

คอฟฟกา (Koffka, 1978: 212) ได้เสนอแนวคิดความตระหนักว่า ความตระหนักมีความหมายเหมือนกับความรู้สึก (Consciousness) ซึ่งเป็นสภาวะทางจิตที่เกี่ยวกับสภาวะที่บุคคลได้รับความรู้หรือได้ประสบการณ์ต่างๆ แล้วมีการประเมินค่าและตระหนักถึงความสำคัญของตนเองที่มีต่อสิ่งนั้นๆ เป็นเรื่องของสภาวะตื่นตัวทางจิตใจต่อเหตุการณ์หรือสภาพการณ์นั้นๆ ซึ่งหมายความว่าระยะเวลาหรือประสบการณ์และสถานการณ์แวดล้อม หรือสิ่งเร้าภายนอกเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนักขึ้น

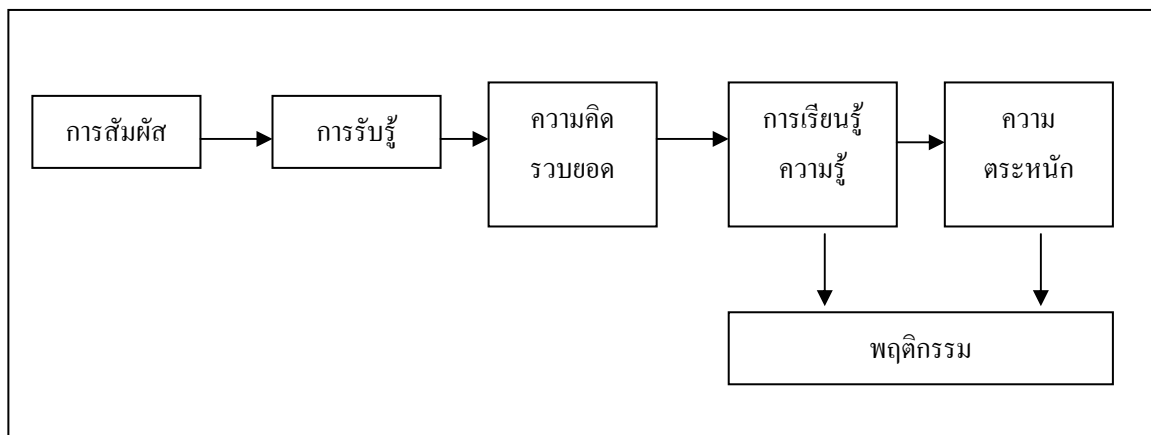
ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายความตระหนักของนักท่องเที่ยวนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักท่องเที่ยงที่แสดงออกถึงการรับรู้ และผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมของนักท่องเที่ยงที่มีต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

2.1.2 ความสำคัญของความตระหนัก

เบนจามิน เอส บลูม (Bloom, Benjamin. S.) ได้แบ่งพฤติกรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เจตพิสัย (Affective Domain) และทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทั้ง 3 ประเภทข้างต้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา 3 ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และการปฏิบัติ (Practice) ตามลำดับ ในส่วนของความตระหนัก (Awareness) ซึ่งเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของพฤติกรรมด้านเจตพิสัยนั้นจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมทั้ง 3 ประเภท กล่าวคือ พฤติกรรมด้านทักษะพิสัยซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้นั้นจะต้องอาศัยพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย และพฤติกรรมด้านเจตพิสัยเป็นส่วนประกอบ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526: 27) ซึ่งจะเห็นได้ว่าความตระหนักเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสัมพันธ์กับการปฏิบัติของบุคคล กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าต่างๆ อันได้แก่ ความรู้ ข้อเท็จจริง ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ จะส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความตระหนักและทัศนคติ ตลอดจนเกิดการปฏิบัติในที่สุด

2.1.3 ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก

ความตระหนักเป็นผลของกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือได้รับการสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้วจะเกิดการรับรู้ขึ้น (Perception) เมื่อเกิดการรับรู้แล้วจากนั้นก็จะเป็นการนำไปสู่การเกิดความเข้าใจในสิ่งเร้านั้น และนำไปสู่การเรียนรู้ขั้นต่อไป คือ มีความรู้ในสิ่งนั้น และเมื่อบุคคลเกิดความรู้อีกก็จะมีผลให้เกิดความตระหนักในที่สุด การเรียนรู้และการตระหนักจะนำไปสู่ความพร้อมที่จะแสดงการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมต่อไป (สุชิน สงวนบุญญศรี, 2532: 46) ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก

ที่มา: อ่างใน สุชิน สงวนบุญญศรี, 2532: 46

ดังนั้น ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักท่องเที่ยวที่แสดงออกถึงการรับรู้ และผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

2.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนัก

บัณฑิต จุฬาสัย (2528: 15-18) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ของแต่ละบุคคลไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ประสบการณ์ต่างๆขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ทั้งในอดีตที่ผ่านมา และในชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องราวใดๆ ขึ้นอยู่กับความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น ประสบการณ์ที่ได้พบเห็นมีผลกระทบโดยตรง ทำให้เกิดการรับรู้ในระดับต่างๆ
2. ความใส่ใจ และการให้คุณค่าในเรื่องที่จะรับรู้ ซึ่งแปรเปลี่ยนได้หลายระดับ ตั้งแต่ความจำเป็น ความต้องการ ความคาดหวัง ความสนใจและอารมณ์
3. ลักษณะรูปแบบของเรื่องที่จะรับรู้ นอกจากการรับรู้ของบุคคลจะขึ้นกับประสบการณ์ ความเอาใจใส่ และการให้คุณค่า ในเรื่องที่จะรับรู้แล้วยังขึ้นอยู่กับรูปแบบของสิ่งหรือเรื่องที่จะรับรู้ เนื่องจากความตระหนักของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับการรับรู้ ของบุคคลนั้น ๆ

ดังนั้น ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้จึงมีผลต่อความตระหนักรู้ จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักรู้ มีดังนี้

ความตระหนักรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ที่รวมตัวกันขึ้นและมีความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ต่างๆ เหล่านั้น และประเมินค่าสิ่งเหล่านั้นมาเป็นความตระหนักรู้ ความตระหนักรู้จึงเป็นพฤติกรรมภายในอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่แสดงออกถึงสภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก หมายความว่า ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมหรือสิ่งเร้าภายนอกเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนักรู้

สถิติ วังสุวรรณ (2525: 79 – 105) กล่าวว่า ปัจจัยหรือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความตระหนักรู้สามารถแบ่งออกได้ 2 องค์ประกอบใหญ่ คือ

1. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ลักษณะของสิ่งเร้าที่ทำให้บุคคลเกิดความสนใจที่จะรับรู้จะนำไปสู่ความตระหนักรู้ต่อไป
2. ปัจจัยภายใน ได้แก่ ลักษณะของบุคคล บุคคลจะเกิดความตระหนักรู้ต่อปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ด้าน คือ
 - 2.1 ปัจจัยทางด้านกายภาพ ได้แก่ สมรรถภาพของอวัยวะสัมผัส หู ตา จมูก ปาก
 - 2.2 ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความรู้เดิม การสังเกตพิจารณา ความสนใจ และความพร้อมที่จะรับรู้ การเห็นคุณค่า เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยภายนอกได้แก่ ลักษณะของสิ่งเร้า ความเคยชินต่อสภาพแวดล้อม ความเอาใจใส่ในคุณค่า และปัจจัยภายในบุคคลได้แก่ ลักษณะของบุคคล จะมีผลต่อความตระหนักรู้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้แนวความคิดดังกล่าว โดยนำมากำหนดเป็นปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้นำแนวความคิดปัจจัยด้านจิตวิทยาที่มีผลต่อความตระหนักรู้มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา โดยกำหนดเป็นปัจจัยส่งเสริม ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

2.1.5 การวัดความตระหนัก

ความตระหนักเป็น เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการรู้สำนึกว่ามีสิ่งนั้นอยู่ (Consciousness of Something) จำแนกและรับรู้ (Recognitive) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ละเอียดเกี่ยวกับด้านความรู้สึกและอารมณ์ ดังนั้น เพื่อการที่จะทำการวัดและประเมินจึงต้องมีหลักการและวิธีการตลอดจนเทคนิคเฉพาะ จึงจะวัดความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ ออกมาให้เที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้ เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึกและอารมณ์นั้นมีหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งได้นำมากล่าวไว้ดังนี้

1. วิธีสัมภาษณ์ (Interview) อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่โครงสร้างแน่นอน (Structure Item) โครงสร้างคำถามและมีคำตอบให้เลือกเหมือน ๆ กับแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ และคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อนเรียงลำดับก่อนหลังไว้อย่างดีหรืออาจจะเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructure Item) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ ๆ ให้ผู้ตอบมีเสรีภาพในการตอบมากๆ และคำถามก็เป็นไปตามโอกาสอำนวยในขณะที่สนทนานั้น

2. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามอาจเป็นชนิดเปิดหรือปิด หรือผสมระหว่างเปิดกับปิดก็ได้

3. แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องวัดชนิดที่ให้ตรวจสอบว่าเห็นด้วยหรือไม่ เห็นด้วย หรือมี - ไม่มี สิ่งที่กำหนดตามรายการ อาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายตอบหรือเลือกว่า ใช่ - ไม่ใช่ เป็นต้น

4. มาตรวัดอันดับคุณภาพ (Rating Scale) เครื่องมือชนิดนี้เหมาะสำหรับวัดอารมณ์และความรู้สึกที่ต้องการทราบความเข้ม ว่ามีมากน้อยเพียงไรในเรื่องนั้น

5. การใช้ความหมายของภาษา (Semantic Differential Technique: S.D.) เทคนิคการจัดโดยใช้ความหมายของภาษา ซาลส์ ออสกู๊ด เป็นเครื่องมือที่วัดได้ครอบคลุมมากชนิดหนึ่ง เครื่องมือวัดชนิดนี้จะประกอบด้วย เรื่องถือเป็นสองขั้ว และจะมีคุณศัพท์ที่ตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ ประกอบสองขั้วนั้นหลาย ๆ คู่ แต่ละคู่จะมี 2 ขั้วช่วงจะห่างระหว่าง 2 ขั้วนี้บังคับด้วยตัวเลข ถ้าใกล้ข้างใดมากก็จะมีลักษณะตามคุณศัพท์ของขั้วนั้นมาก

คุณศัพท์ประกอบด้วย 2 ขั้ว ขั้วนี้แยกออกเป็น 3 พวกใหญ่ ๆ คือ พวกที่เกี่ยวกับการประเมินค่า (Evaluation) พวกที่เกี่ยวกับศักยภาพ (Potential) และพวกที่เกี่ยวกับกิจกรรม (Activity)

ความตระหนักเป็นพฤติกรรมด้านเจตพิสัยอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับทัศนคติ (Attitude) และเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาในลักษณะตัวแปรสมมติ (Hypothetical or Latent Variable) มาตรการวัดทัศนคติที่นิยมและรู้จักกันอย่างแพร่หลายมี 4 ชนิด ได้แก่ (1) แบบมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) (2) แบบมาตรวัดของเทอร์สตัน (Thurston's Type Scale) (3) แบบมาตรวัดของกัตต์แมน (Guttman Scale) และ (4) แบบมาตรวัดของออสกู๊ด (Osgood's Scale) ซึ่งแบบวัดทั้ง 4 ชนิดนี้มีวิธีการพัฒนาให้มีคุณภาพในลักษณะแตกต่างกัน อีกทั้งยังมีข้อจำกัดและการนำไปใช้แตกต่างกันด้วย (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2535: 238-255) การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้แบบมาตรวัดของลิเคิร์ตมาใช้ในการวัดความตระหนัก โดยกำหนดมาตรวัดเป็น 5 มาตรวัด คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

2.2.1 ความหมายของความรู้ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายหรือให้คำจำกัดความของความรู้ไว้ ดังนี้

พจนานุกรมทางการศึกษา (Good, Carter V., 1973: 325) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า ความรู้ เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับ และรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่างๆ

เบนจามิน เอส บลูม (Bloom, Benjamin S. 1971: 271) กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะ ระลึกถึงวิธีและขบวนการต่างๆ หรือระลึกถึงแบบ กระบวนการ โครงสร้าง วัตถุประสงค์ในด้านความรู้ที่เน้นในเรื่องขบวนการทางจิตวิทยาของความจำเป็นขบวนการเชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบใหม่

สมิธ (Smith, 1977: 531) ได้ให้คำจำกัดความของความรู้ ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงของกฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือการค้นคว้า หรือเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของ หรือบุคคล ที่ได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากรายงาน ซึ่งการรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจนและอาศัยเวลา

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520: 10) กล่าวว่า “ความรู้” เป็นพฤติกรรมขั้นต้นซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะโดยการนึกได้ หรือโดยการมองเห็น หรือได้ยินจำได้ ความรู้ขั้นนี้ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้

ชวาล แพรัตกุล (2526: 201) ได้ให้ความหมายของ ความรู้ไว้ว่า ความรู้คือการแสดงออกของสมรรถภาพของสมอง ด้านความจำโดยใช้วิธีให้ระลึกออกมาเป็นหลัก

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530: 130) ได้กล่าวถึงความหมายของ ความรู้ไว้ว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจำได้ หรือระลึกได้โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในขั้นนี้ คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

ความรู้ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of Specifics) เป็นการจดจำสิ่งต่างๆ อย่างโดดเดี่ยว เป็นการเชื่อมโยงของสัญลักษณ์กับสิ่งที่ป็นรูปธรรมเป็นรากฐานของการสร้างความคิดที่เป็นนามธรรม

2. ความรู้เกี่ยวกับความหมายของความรู้ (Knowledge of Terminology) เป็นความรู้เกี่ยวกับความหมายของความรู้เกี่ยวกับความหมายของสัญลักษณ์ของสัตว์ต่างๆเป็นข้อความหรือศัพท์เทคนิค

3. ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงเฉพาะ เช่น ความรู้เกี่ยวกับชื่อบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ เวลา

4. ความรู้เกี่ยวกับวิถีทางในการจัดการเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ เช่น ความรู้ในการจัดระเบียบ การศึกษาวิจารณ์รวมถึงวิธีการสืบสวน มาตรฐานในการตัดสินใจ เป็นความรู้อยู่กลางระหว่าง สิ่งที่เป็นรูปธรรมกับนามธรรม

5. ความรู้ในระเบียบแบบกลุ่ม (Knowledge of Conventions) เป็นสิ่งกำหนดเอาไว้โดยข้อตกลงของกลุ่มอาชีพ

6. ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้ม หรือเหตุการณ์ตามลำดับต่อเนื่อง เป็นความรู้เกี่ยวกับขบวนการ

7. ความรู้เกี่ยวกับการจัดแยกประเภท

8. ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ (Criteria)

9. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ (Methodology) เช่น ความรู้เกี่ยวกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์

10. ความรู้เกี่ยวกับนามธรรมของวิชาด้านต่างๆด้านใดด้านหนึ่ง ส่วนมากเป็นทฤษฎี กฎเกณฑ์ เป็นระดับสูงสุด ของนามธรรม (Abstraction)

11. ความรู้เกี่ยวกับหลักการและสรุป

12. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง (Theories and Structure) เป็นการรวมหลักการหรือการสรุปเข้าเกี่ยวพันกันเป็นระบบ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง การระลึกได้เกี่ยวกับเรื่องราวข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ทฤษฎี วิธีการแก้ปัญหา สภาพแวดล้อม ตลอดจนข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับจากสถานที่ เหตุการณ์ สิ่งของ บุคคล การศึกษาค้นคว้า และประสบการณ์

2.2.2 ระดับของความรู้

บลูมและคณะ (Bloom and others, 1971: 271 - 273) ได้แบ่งพฤติกรรมด้านความรู้หรือความสามารถทางสติปัญญา (Cognitive Domain) เป็น 6 ระดับ โดยเรียงลำดับจากง่ายไปสู่ชั้นที่ยาก ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นถึงความจำ และการระลึกได้ที่มีต่อความคิด วัตถุ และประสบการณ์ต่างๆ เป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่ายๆ ที่เป็นอิสระแก่กันไปจนถึงความจำสิ่งที่สลับซับซ้อนยุ่งยากและมีความสัมพันธ์ต่อกัน

2. ความเข้าใจ (Comprehensive) เป็นความสามารถในทางสติปัญญาที่เกี่ยวกับการสื่อความหมายในลักษณะของการแปลความ ตีความ และสรุปเพื่อการทำนาย

3. การนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ ความจำ และความเข้าใจไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างได้ผล ความสามารถในการนำไปใช้ไม่ได้หมายความว่า การได้เรียนรู้วิธีการนำไปทำตามหรือเลียนแบบ แต่เป็นการนำไปใช้ในการแก้ปัญหา เหตุการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างสำเร็จลุล่วง

4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการพิจารณาเรื่องใดๆ แยกแยะเรื่องราวออกเป็นส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน และมีการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ เพื่อดูว่าสิ่งเหล่านั้นประกอบเข้าด้วยกันได้อย่างไร

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการรวมประกอบส่วนย่อยๆ ให้เข้ากันได้เป็นเรื่องราวเดียวกัน เป็นความสามารถในการพิจารณาเรื่องราวหลายๆ ลักษณะ แล้วนำมาจัดระบบโครงสร้างใหม่ให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิมเป็นกระบวนการที่จะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์

6. การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินใจ เกี่ยวกับค่านิยม ความคิด วิธีการและเนื้อหาสาระ ตีราคา เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยอาศัยหลักเกณฑ์ (Criteria) และมาตรฐาน (Standard) ที่วางไว้ในการตัดสิน การประเมินผลเป็นขั้นพัฒนาการทางความคิดที่สูงสุด และเป็นความสามารถที่ต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ เข้าร่วมการพิจารณาประเมิน

2.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้

ประสาธ อิศระปริดา (2533: 24) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ตามแนวคิดของอริสโตเติล ว่าประสบการณ์ของมนุษย์จะเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดความรู้โดยได้อธิบายเหตุผลเพิ่มเติมไว้ว่า จุดเริ่มต้นของความรู้จะเริ่มจากได้สัมผัสแล้วใช้จิตใจใคร่ครวญสิ่งที่รับสัมผัสนั้นเพื่อหากฎเกณฑ์ต่างๆ กฎเกณฑ์ที่ได้มานั้นจะไม่ได้เกิดจากประสบการณ์แต่เพียงลำพังเท่านั้น แต่ต้องประกอบด้วยความคิดและเหตุผลภายในจิตใจด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮอบส์ที่ถือว่า ความรู้เกิดจากประสบการณ์ ความรู้สึกที่ประทับใจของมนุษย์ และลોકซ์ ซึ่งถือว่า การสัมผัสเป็นจุดเริ่มของความรู้ทุกอย่าง จิตจะทำหน้าที่รวมการสัมผัสต่างๆ เข้าเป็นความคิดหรือสร้างความคิดที่ซับซ้อนขึ้นจากความคิดที่ง่ายๆ รวมกัน ตามความคิดของลોકซ์ เชื่อว่า ความรู้ทุกอย่างจะเกิดขึ้นโดยวิธีอุปมาน (Inductive) ไม่ใช่วิธีอนุมาน (Deductive) คือเริ่มจากข้อเท็จจริงจากประสบการณ์แล้วคิดหาเหตุผลจากข้อเท็จจริงนั้น ไม่ใช่เริ่มจากตั้งกฎเกณฑ์ก่อนแล้วจึงออกไปหาข้อเท็จจริงภายหลัง และจากความเชื่อที่ว่าความรู้ทุกอย่างมาจากประสบการณ์นั้น ฮิวส์ ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่เห็นด้วยกับความเชื่อนี้ ได้แสดงความคิดเห็นเดิมไว้ว่า ประสบการณ์และให้ความรู้แก่มนุษย์ 2 ระยะ คือ ระยะที่กำลังมีประสบการณ์อยู่ จะเป็นระยะที่ก่อให้เกิดภาพประทับใจ (Impression) และระยะที่ประสบการณ์ผ่านพ้นไปแล้วยังมีภาพเลือนรางเก็บไว้ในความทรงจำ ระยะนี้เรียกว่าระยะที่เกิดความคิด (Ideas)

เพียเจท์ (Piaget) ผู้คิดทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาด้านการเรียนรู้และการคิด ได้สรุปว่า ปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ นั่น คือ การที่คนเรามีการพบปะสังสรรค์ (Interaction) กับสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่เกิด โดยที่การพัฒนาทางสติปัญญาด้านความรู้ และการคิดจะมากขึ้น เมื่อมีการพบปะสังสรรค์กันอย่างต่อเนื่อง ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพบปะสังสรรค์นี้ ตามความหมายของ เพียเจท์ จะหมายถึง กระบวนการปรับตัวของอินทรีย์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก และการจัดรวบรวมภายในสมอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นักจิตวิทยาอีกท่านหนึ่ง คือ เลวิน (Kurt Lewin) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง

ของความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Structure) ซึ่งอาจเกิดจากสภาพความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Field) หรือเนื่องมาจากแรงจูงใจภายในของแต่ละบุคคล เลวิน เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของความรู้ ความเข้าใจ นั้นอาจเกิดขึ้นโดยทันทีหรืออาจเกิดจากการได้กระทำซ้ำ ๆ เพราะการกระทำซ้ำๆ อาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพความรู้ ความเข้าใจ ภายในตัวของเขาเอง อย่างไรก็ตามการกระทำซ้ำๆ ไม่เพียงแต่ทำให้เป้าหมายที่ดึงดูดใจกลายเป็นเป้าหมายที่ดึงดูดใจมากขึ้นเท่านั้น แต่ในทางตรงข้ามอาจทำให้เป้าหมายที่ไม่ดึงดูดใจกลายเป็นเป้าหมายที่ดึงดูดใจได้ แนวความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับความสัมพันธ์ต่อเนื่อง (Association) ที่เอbbinghaus (Hermann Ebbinghaus) นำมาใช้คือกฎความถี่ (Law of Frequency) นั่นคือ ความรู้และการจำจะเพิ่มความแน่นแฟ้นมากขึ้น หากมีการกระทำซ้ำๆ หลายครั้ง

จึงพอสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจภายในของแต่ละบุคคล ประสบการณ์ การสัมผัส ความคิด ความประทับใจ ความทรงจำ การพบปะสังสรรค์ และสิ่งแวดล้อมภายนอกมีผลต่อความรู้

2.2.4 การวัดความรู้

การวัดความรู้ เครื่องมือในการวัดความรู้มีหลายชนิด แต่ละชนิดก็เหมาะสมกับการวัดความรู้ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ที่นิยมใช้กันมาก คือ แบบทดสอบ

ความหมายและลักษณะของแบบทดสอบ ครอนบาช (Cronbach, 1984 อ้างถึงใน บุญธรรมกิจปริดาภิสุทธิ, 2531: 21 - 22) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบว่า แบบทดสอบหมายถึง วิธีการเชิงระบบที่ใช้ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมของบุคคลคนเดียว หรือหลายคนในเวลาต่างกัน ส่วนบราวน์ (Brown) ได้ให้ความหมายว่าแบบทดสอบเป็นวิธีการเชิงระบบที่ใช้สำหรับวัดตัวอย่างพฤติกรรมตามความหมายนี้ แบบทดสอบจะมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. แบบทดสอบเป็นวิธีเชิงระบบ (Systematic Procedure) หมายความว่า แบบทดสอบนั้นจะต้องมีกฎเกณฑ์แน่นอนเกี่ยวกับโครงสร้าง การบริหารจัดการ และการให้คะแนน
2. แบบทดสอบเป็นการวัดพฤติกรรม (Behaviors) จะวัดเฉพาะพฤติกรรมที่วัดได้เท่านั้น โดยผู้ตอบแบบทดสอบจะตอบสนองต่อข้อคำถามที่กำหนดไว้ให้ มิใช่เป็นการวัดโดยตรง

3. แบบทดสอบเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่ต้องการวัดทั้งหมด (Sample of all possible items) ตามความเป็นจริงไม่มีแบบทดสอบชุดใดที่จะมีข้อคำถาม ฉะนั้นจึงต้องตกลงว่าข้อคำถามในแบบทดสอบนั้นเป็นตัวแทนของคำถามทั้งหมดที่ใช้วัดพฤติกรรมนั้น และถ้าผู้ตอบคำถามใดคำถามหนึ่งจะต้องให้คะแนนเท่ากัน

แบบทดสอบ (Test) ที่เป็นเครื่องมือวัดความรู้ นั้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งเร้าเพื่อนำไปให้ผู้ถูกสอบ ให้แสดงอาการตอบสนองออกมาด้วยพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การพูด การเขียน ทำทาง เป็นต้น เพื่อให้สังเกตเห็นหรือสามารถนับจำนวนปริมาณได้ เพื่อนำไปแทนอันดับหรือคุณลักษณะของบุคคลนั้น รูปแบบของข้อสอบ มี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ข้อสอบปากเปล่า เป็นการสอบโดยใช้การตอบโต้ด้วยวาจา หรือคำพูดระหว่างผู้ทำการทดสอบกับผู้สอบโดยตรงหรือบางครั้งเรียกว่า “การสัมภาษณ์”

2. ข้อสอบข้อเขียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

ก. แบบความเรียง เป็นแบบที่ต้องการให้ผู้ตอบอธิบาย เรื่องบรรยาย เรื่องราว ประพันธ์ หรือวิพากษ์วิจารณ์ เรื่องราวเกี่ยวกับความรู้

ข. แบบจำกัดคำตอบ เป็นข้อสอบที่ให้ผู้ตอบพิจารณาเปรียบเทียบตัดสินข้อความหรือรายละเอียดต่างๆ มี 4 แบบ คือ แบบถูก-ผิด แบบเติมคำ แบบจัดคู่ และแบบเลือกตอบ

3. ข้อสอบภาคปฏิบัติ เป็นข้อสอบที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกสอบ ตอบสนองออกมาด้วยคำพูด หรือ การเขียนเครื่องหมายใด ๆ แต่มุ่งให้แสดงพฤติกรรมด้วยการกระทำจริง มักเป็นข้อสอบในเนื้อหาวิชาที่ต้องการให้ปฏิบัติจริง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดด้านความรู้มาเป็นตัวแปรหนึ่งที่ใช้ในการศึกษาถึงความตระหนักของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เนื่องจากความรู้เป็นปัจจัยด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อความตระหนักของบุคคล ซึ่งความหมายของความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ การรับรู้ถึงข้อเท็จจริง ข้อมูลรายละเอียด กฎเกณฑ์ และข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ที่บุคคลได้รับจากการสังเกตหรือประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรับข่าวสาร

ในการแสวงหาข่าวสาร หรือเปิดรับสื่อของมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เพราะสื่อเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ความต้องการสื่อจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจ หรือมีความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และบุคคลจะไม่รับข่าวสารอย่างที่ผ่านมาสู่ตนทั้งหมด แต่จะเป็นผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เอง จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนของสื่อที่คิดว่ามีประโยชน์ โดยขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ของตน โดยมีกระบวนการเลือกสรร (Selective Process) ในการรับรู้ข่าวสารของผู้รับสารเองเป็นตัวกำหนด ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ตามความต้องการเจตคติ ตามความรู้สึคนึกคิด ฯลฯ ที่ไม่เหมือนกัน

2.3.1 ลักษณะของการรับข้อมูลข่าวสาร

วิธีการรับรู้ข่าวสารที่ส่งเสริมความรู้จะมี 2 ลักษณะ (เสถียร เขยประทับ, 2528: 57) คือ

1. การรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยที่ผู้รับสารมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่า การบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชน จะช่วยตอบสนองความต้องการของเขาได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความรู้ หรือเปลี่ยนลักษณะนิสัย และพฤติกรรมบางอย่างได้ โดยที่การเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง เพราะแต่ละบุคคลย่อมมีวัตถุประสงค์และความตั้งใจในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน

2. การรับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลผู้ที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ที่จะมีปฏิสัมพันธ์ตอบระหว่างกัน กรณีที่ต้องการให้บุคคลใด ๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอออกไป หรือจะทำการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อให้มีการยอมรับสารนั้น ควรที่จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์มาก ในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับเจตคติ และพฤติกรรมในการรับสาร นอกจากนี้ยังเป็นวิธีช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัด และตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจขึ้น ซึ่งการสื่อสารระหว่างบุคคลแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- 2.1 การติดต่อโดยตรง (Direct Contact) เป็นการเผยแพร่ข่าวสาร เพื่อสร้างความเข้าใจหรือชักจูงโน้มน้าวใจกับประชาชนโดยตรง แต่มีข้อจำกัดคือต้องใช้บุคคลเป็นจำนวนมากสิ้นเปลืองเวลา ค่าใช้จ่าย และแรงงานในการเผยแพร่ข่าวสาร

2.2 การติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Community Public) กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม โดยที่กลุ่มต่าง ๆ จะช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ เช่น การประชุมสัมมนา ก็คือ การจัดกลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ให้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีปฏิริยาโต้ตอบกัน ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจ ขอมรับหรือปฏิเสธข่าวสาร

การรับข้อมูลข่าวสารของบุคคลสามารถรับข่าวสารได้จาก 2 ช่องทางการสื่อสาร (Roger and Shoemaker, 1971: 252 อ้างถึงใน จิราพร จักรไพวงศ์, 2529: 34) คือ

1. ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass Media Channels) เป็นการถ่ายทอดข่าวสาร โดยผ่านสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งแหล่งข่าวอาจเป็นบุคคลเดียว หรือสองคน หรือมากกว่านั้นก็ได้ โดยที่บุคคลเหล่านั้นส่งข่าวสารไปยังผู้ฟังผู้ชมจำนวนมาก ๆ นอกจากนั้นสื่อมวลชนสามารถนำข่าวสารไปยังผู้รับจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว

2. ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channels) เป็นการถ่ายทอดข่าวสารระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ สื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ให้ถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อจะทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมหรือสร้างประสบการณ์ ให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายจะรับได้มากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการจัดสื่อประเภทต่าง ๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมายในกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ หลักการเลือกสื่อในกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ยึดหลักดังนี้ คือ คนเราสามารถเข้าใจในสิ่งที่ป็นรูปธรรม (Concrete) หรือใกล้เคียงกับประสบการณ์ตรงหรือจริงได้ดีกว่า และเร็วกว่าสิ่งที่ป็นนามธรรม (Abstract) หรือสิ่งที่เรียนรู้ด้วยความคิด จินตนาการ ดังนั้น ในการเลือกสื่อจะต้องเลือกใช้สื่อที่สามารถจัดประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมให้กับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือใช้ผสมผสานกันให้เหมาะสม (ระเด่น หัสดี, 2536: 32)

การได้รับข่าวสารของบุคคลจากสื่อต่าง ๆ จะทำให้ภาวะการงูใจในตัวบุคคลเปลี่ยนแปลงจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางด้านความรู้ (Cognitive Component) และทำให้เกิดการยอมรับในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งสัมพันธ์กับค่านิยมที่บุคคลนั้นมีอยู่ และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางด้านความรู้สึก/ค่านิยม (Affective Component) และองค์ประกอบทางด้านการปฏิบัติ (Behavioral Component) (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2536: 125) การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น ย่อมจะทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความ

ตระหนักในที่สุด ดังที่ โคโรซี เนลเกิล (อ้างถึงใน อารี ปัญญาภรณ์, 2535: 21) กล่าวว่า เมื่อใดก็ตามที่สาธารณชนเกิดความกลัวในเรื่องของความเสี่ยงในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งนั้น ย่อมหมายความว่าพวกเขาไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอ ดังนั้น การเพิ่มข้อมูลที่ถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งรู้จริง และการเพิ่มคุณภาพของการสื่อสารเข้าไป ย่อมทำให้สาธารณชนมีความรับรู้ที่กระจ่างชัดขึ้น และมีความตระหนักในเหตุการณ์นั้น ๆ มากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความตระหนัก ได้แก่ ผู้สื่อสารหรือ ผู้ส่ง (Sender) ข่าวสาร หรือเนื้อหาสาระเรื่องราว (Message) ช่องทาง (Channel) และผู้รับ (Receiver) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร (วิรัช อภิรัตน์กุล, 2538: 159)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดด้านการรับข้อมูลข่าวสารมาเป็นตัวแปรหนึ่งที่ใช้ในการศึกษาถึงความตระหนักของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เนื่องจากการรับข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อความตระหนักของบุคคล ซึ่งความหมายของการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ ความถี่ของการได้รับข่าวสารหรือข้อมูลต่างๆตลอดจนแหล่งที่มาของข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เช่น จากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ แผ่นพับ โปสเตอร์ และจากสื่อระหว่างบุคคลต่างๆ เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง เป็นต้น

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่า

ในเรื่องการให้คุณค่าต่อสิ่งต่าง ๆ ตามการรับรู้ของมนุษย์นั้น ได้มีนักปราชญ์หลายท่าน ได้ให้ความหมายของคุณค่าไว้ต่างกัน ดังต่อไปนี้

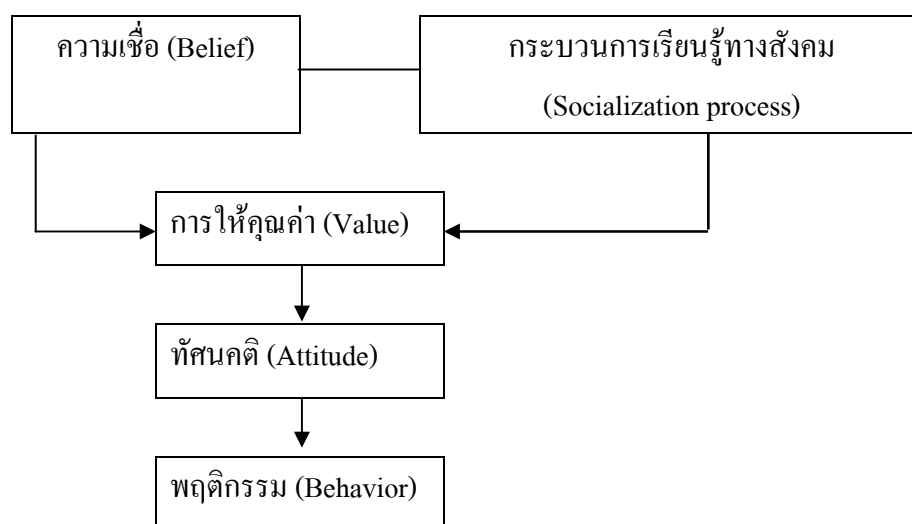
Nicolai Hartman (1964: 371) กล่าวว่า คุณค่าเป็นเนื้อแท้ ซึ่งแตกต่างจากวัตถุและคุณค่าของวัตถุสิ่งทั้งหลายและการกระทำทั้งหลายย่อมมีคุณค่าแต่คุณค่านั้นมีได้้อย่างเปิดเผยหากแต่แฝงอยู่ ซึ่งเราอาจจะรู้ได้โดยตรงด้วยความสำนึกในคุณค่านั้น (อ้างใน: คารุณี อยู่ตระกูล, 2532: 38)

Peery (1964: 373) กล่าวว่า คุณค่าคือวัตถุที่ก่อให้เกิดความสนใจ วัตถุนั้นจะมีอยู่จริงหรือมีอยู่ในจินตนาการก็ตาม ย่อมมีคุณค่าถ้าหากมีผู้สนใจวัตถุนั้น (อ้างใน: คารุณี อยู่ตระกูล, 2532: 39)

สุเชาว์ พลอยชุม (2526: 14) กล่าวว่า คุณค่าเป็นเรื่องของประสบการณ์มิใช่เรื่องวัตถุสิ่งของ
สิ่งต่าง ๆ นั้นเราอาจตีคุณค่าได้ แต่ตัวสิ่งของนั้นเองมิใช่เป็นตัวคุณค่า

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการให้ความหมายของคุณค่าในลักษณะต่าง ๆ นี้ บุคคลมีบทบาทสำคัญ
อย่างยิ่งในการให้คุณค่ากับวัตถุสิ่งของใด ๆ โดยการแสดงความสนใจ ประทับใจ ของบุคคลนั้น
วัตถุสิ่งของนั้นจึงกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีสุนทริยะ และมีความสวยงามสำหรับผู้ให้คุณค่า
นอกจากนี้การที่มนุษย์จะให้คุณค่าต่อสิ่งใด ๆ นั้น ย่อมขึ้นกับการรับรู้สภาพแวดล้อม จาก
ความหมายทางสัญลักษณ์ (Symbolic Meaning) ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะ และแตกต่างกันไปตาม
สภาพแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตามในสภาพแวดล้อมหนึ่ง ๆ จะมีสัญลักษณ์ต่อการรับรู้ที่แน่นอน คงที่
และสามารถกำหนดกิจกรรมของมนุษย์ได้

ยังและเรย์มอนด์ (Young & Raymond อ้างในปริญา จิรกุลพัฒนา, 2536: 22-27) เชื่อว่า
การให้คุณค่าเกิดจากการเรียนรู้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เกิดจากกระบวนการสังคมประกิต
(Socialization) ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดของสไนท สมักรการ ที่ว่าจุดกำเนิดของการให้คุณค่าอยู่ที่
ความเชื่อและกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมร่วมกัน จากนั้นจึงเกิดเป็นทัศนคติและพฤติกรรมของ
บุคคลขึ้น ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แสดงการเกิดค่านิยมตามแนวความคิดของ สไนท สมักรการ
ที่มา: อ้างถึงใน สราวุฒิ ตูวินันท์, 2529: 16 – 17

สุนทรี โคมิน และสนิท สัมครการ (2522: 13) ได้ให้ความหมายของค่านิยมว่า ค่านิยมคือความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะถาวร เชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างหรือเป้าหมายของชีวิตบางอย่างเป็นสิ่งที่ดีตนเองหรือสังคมเห็นดีเห็นชอบ สมควรที่จะยึดถือปฏิบัติ มากกว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายชีวิตอย่างอื่น และระบบค่านิยมคือการรวมกันของความเชื่อที่มีลักษณะถาวร ลดหลั่นกันมาตามลำดับความสำคัญ อาจพูดได้ว่า ระบบค่านิยมของคนๆ หนึ่งก็คือภาพรวม (Profile) ที่ได้มาจากการแสดงออกซึ่งค่านิยมต่างๆ ที่บุคคลนั้นได้เลือกแล้ว

ในทางสังคมวิทยาการใช้คำว่า “คุณค่า” หรือ “ค่านิยม” ให้หมายถึง สิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตน (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2528: 1-6)

พนัส หันนาคินทร์ (2523: 18) กล่าวถึงการเกิดค่านิยมว่า ค่านิยมเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับการตรวจสอบแล้วของแต่ละบุคคล และเนื่องจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลแตกต่างกันทำให้ค่านิยมของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป ถึงแม้จะอยู่ในวัฒนธรรมหรือสังคมเดียวกันก็ตาม ดังนั้น จึงพออธิบายธรรมชาติของค่านิยมตามแนวความคิดของโรคิช (Rokeach, 1980) มีดังนี้

1. การให้คุณค่ามีลักษณะยืดหยุ่นถาวร ไม่เปลี่ยนแปลงง่ายเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลิกภาพของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน การให้คุณค่าจะมั่นคงถาวรได้นั้นเกิดจากการอบรมมาตั้งแต่วัยเด็กและระดับของการให้คุณค่าที่มีค่าสูง จะเกิดการเปลี่ยนได้ยากกว่าการให้คุณค่าที่มีระดับต่ำกว่า

2. บุคคลจะจัดระดับความสำคัญของการให้คุณค่าต่อสิ่งต่างๆ แตกต่างกันเนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก ทำให้ค่อย ๆ เรียนรู้ที่จะแยกพวกของการให้คุณค่าแล้วจัดเป็นระดับสูงต่ำเข้าเป็นระบบ และจะมีการจัดเรียงลำดับตามความสำคัญจากมากไปหาน้อย

3. การให้คุณค่าเป็นลักษณะความเชื่อ โรคิชได้อธิบายว่า การให้คุณค่า คือ ความเชื่อที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

- 3.1 ความเชื่อแบบพรรณนา (Descriptive Belief) เป็นความเชื่อที่สามารถทดสอบได้ว่าถูกต้องหรือไม่ เช่น เชื่อว่าไฟกำลังจะไหม้บ้าน

- 3.2 ความเชื่อแบบประเมิน (Evaluative Belief) เป็นความเชื่อที่สามารถประเมินได้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี เช่น เชื่อว่าการออกกำลังกายจะช่วยให้ร่างกายแข็งแรง

3.3 ความเชื่อแบบพรรณากำหนดการ (Prescriptive Belief) เป็นความเชื่อที่มีทิศทางและเป้าหมายของการกระทำที่ถูกต้อง และตัดสินว่าจำเป็นหรือไม่จำเป็น เช่น เชื่อว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องรักษา

ความสำคัญของการให้คุณค่า

ดิวอี้ (Dewey, 1909 Cited in Werkmeister, W.H. 1973: 40-60) ได้อธิบายความสำคัญของการให้คุณค่าว่า เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือพฤติกรรมของมนุษย์ทุกรูปแบบ อาจสรุปแยกประเด็นได้ดังนี้

1. การให้คุณค่าเกิดจากความปรารถนาของบุคคลที่จะปรับตัวให้เข้ากับความต้องการและความจำเป็นของชีวิตคือ สิ่งที่เขาให้คุณค่าย่อมเป็นสิ่งที่สนองความต้องการได้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยในสภาพการณ์ต่างๆ
2. การให้คุณค่าก่อให้เกิดแรงกระตุ้น (Value Impulse) สร้างเป้าหมายความหวังถึงสิ่งนิยาม (Ends-in View) บุคคลจึงเกิดความต้องการและความสนใจที่จะแสวงหาวิธีการให้ได้ในสิ่งที่ตนเห็นว่ามีคุณค่า
3. การให้คุณค่าเป็นพฤติกรรมที่สามารถศึกษาได้ด้วยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ในรูปแบบของการสังเกต วิเคราะห์ ทดสอบและพิสูจน์
4. การทำความเข้าใจกับการให้คุณค่าอย่างถ่องแท้ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการประเมินความต้องการในปัจจุบันของบุคคล และคาดคะเนว่าจะได้รับความพึงพอใจในสภาพการณ์นั้น และจะมีการประเมินซ้ำเป็นระยะๆ (Re-appraisal)

ดังนั้น ความสำคัญของการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจะกระตุ้นบุคคลนั้น ให้เกิดความต้องการ ความสนใจในสิ่งที่เห็นคุณค่านั้น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมได้

ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของ การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมว่า หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในด้านความรู้สึกรับรู้ถึงความสำคัญ หรือประทับใจต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวในแง่คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความงาม และความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นการรวมคำว่า สิ่งแวดล้อม และศิลปกรรมเข้าด้วยกัน สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นสิ่งส่งเสริมและรักษาคุณค่า ตลอดจนคุณภาพของศิลปกรรมให้ดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าสำหรับความหมายของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แยกออก ได้ดังนี้

2.5.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า ได้มีผู้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไว้หลากหลายดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2528: 2) ได้ให้ความหมายของ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบันที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เทคโนโลยี รวมทั้งศิลปกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม

นิจ หิณูชีระนันท์ (2533: 310) ได้กล่าวว่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมหรือมรดกทางวัฒนธรรม หมายถึง

1. อนุสรณ์ (Monument) ผลงานทางสถาปัตยกรรม ผลงานทางประติมากรรมอันทรงความสำคัญ ส่วนประกอบหรือโครงสร้างทางโบราณคดี จารึก ถ้ำที่อยู่ และส่วนผสมกันของลักษณะเหล่านี้ อันมีคุณค่าดีเด่นในด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

2. กลุ่มอาคาร (Groups of Buildings) กลุ่มของอาคารที่แยกกัน หรืออยู่ต่อเนื่องกัน โดยลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ดี ความร่วมลักษณะกันที่ดี หรือที่ตั้งอันเหมาะสมในภูมิทัศน์ที่ดีได้ทำให้เกิดคุณค่าดีเด่นในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

3. สถานที่ (Sites) ผลงานของมนุษย์หรือผลงานอันผสมผสานกันของธรรมชาติและมนุษย์ และพื้นที่อันรวมทั้งโบราณสถานซึ่งมีคุณค่าดีเด่นในด้านประวัติศาสตร์ (Historical) สุนทรียภาพ (Aesthetic) ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnological) หรือมานุษยวิทยา (Anthropological)

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (2537: 308) ได้ให้ความหมายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ว่าหมายถึง สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศรอบ ๆ โบราณสถานซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปจะเป็นบริเวณที่ปกป้องคุ้มครองโบราณสถาน มิให้ได้รับผลกระทบโดยตรงจาก

สิ่งรบกวนภายนอก และเป็นบริเวณที่ปรับเปลี่ยนสภาพต่าง ๆ ให้สอดคล้องกลมกลืนกับโบราณสถานนั้น ๆ อีกทั้ง เป็นบริเวณที่สามารถตกแต่งให้โบราณสถานมีความสง่างาม และมีบรรยากาศสอดคล้องกลมกลืนกับโบราณสถานนั้น

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2537: 8) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมว่า หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น หรือกำหนดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่มีคุณค่าในทางศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เทคโนโลยีและรวมถึงตัวศิลปกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ว่า สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมว่า หมายถึง ปรางค์ ประชาน ปรางค์บริวาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น ในวัด ไชยวัฒนาราม และรวมถึงสิ่งต่างๆ ที่ล้อมรอบวัดไชยวัฒนารามหรือบรรยากาศโดยรอบ อาจจะ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

2.5.2 ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในฐานะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมและรักษาคุณค่า ตลอดจนคุณภาพของศิลปกรรมให้ดำรงอยู่ และมีความหมายยิ่งขึ้นในทางกลับกันหากสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมถูกทำลายหรือเสื่อมโทรมลงไป ย่อมส่งผลกระทบให้คุณภาพและคุณค่าของศิลปกรรมด้อยลงจนหมดความหมายในที่สุด (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2537: 32-33) นอกจากนี้ขอบเขตของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีความสำคัญต่อตัวศิลปกรรม (ประสงค์ เอี่ยมอนันต์, 2537: 24)

กรมศิลปากร (2533: 68) ได้สรุปคุณค่าของศิลปกรรม ดังนี้

1. คุณค่าทางวัฒนธรรม จำแนกออกเป็น คุณค่าทางด้านข้อมูล เอกสาร คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางโบราณคดี คุณค่าทางความงดงาม คุณค่าทางทัศนียภาพของเมือง คุณค่าทางภูมิสถาปัตยกรรมและนิเวศวิทยา
2. คุณค่าทางการใช้สอย จำแนกออกเป็น คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย คุณค่าทางเศรษฐกิจ คุณค่าทางสังคม คุณค่าทางการเมือง

3. คุณค่าทางอารมณ์ จำแนกออกเป็น ความวิจิตรบรรจง-มหัศจรรย์ ความเป็นเอกลักษณ์ และความต่อเนื่องสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (2537: 24) ได้สรุปความสำคัญของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่มีตัวศิลปกรรม

1. ปกป้องคุ้มครองแหล่งศิลปกรรม และตัวศิลปกรรมไม่ให้ได้รับผลความกระทบโดยตรงจากสิ่งแวดล้อม
2. เป็นพื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนสภาพต่าง ๆ ให้สอดคล้องกลมกลืนกับแหล่งศิลปกรรม และตัวศิลปกรรมแต่ละแห่ง
3. เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดเพื่อส่งเสริมให้แหล่งศิลปกรรมมีความสง่างาม และเหมาะสมตามความสำคัญ

ความสำคัญและคุณค่าของศิลปกรรมที่กล่าวมา มีความสำคัญที่ไม่อาจประเมินค่าได้ซึ่งความสำคัญเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากตัวศิลปกรรมเท่านั้น แต่เกิดจากสิ่งแวดล้อมโดยรอบศิลปกรรมนั้นด้วย เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นตัวเกื้อกูลให้แหล่งศิลปกรรมนั้นมีคุณค่ามากขึ้นหรือลดลง ดังนั้นศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมโดยรอบหรือที่เรียกว่า สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จึงมีคุณค่าความสำคัญจนมิอาจแยกออกจากกันได้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจะสามารถดำรงไว้ ซึ่งเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติให้แก่คนรุ่นต่อไปได้อย่างยั่งยืน

2.5.3 ประเภทของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

กรมศิลปากร (2533: 82-86) ได้จำแนกประเภทแหล่งศิลปกรรมออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ซากอารยธรรม (Dead Monuments) หมายถึง บรรดาสิ่งก่อสร้างอาคารสถาปัตยกรรมรูปเคารพ สระน้ำ โบสถ์ วิหาร ซึ่งเคยใช้สอยมาแต่ในอดีตแต่ได้ร้างไป เพราะเหตุใดเหตุหนึ่งพร้อมกับสังคม ประเพณี ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กับสังคมปัจจุบันจนกระทั่งสภาพของศิลปกรรมนั้นมีลักษณะเป็นซากหลักฐานของอารยธรรมในอดีตมากกว่าการเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน เช่น คูเมือง วัดร้าง ปราสาท
2. ศิลปกรรมที่ใช้ประโยชน์ (Living Monuments) เป็นศิลปกรรมที่ยังคงใช้ประโยชน์ทางการใช้สอยและสืบทอดประเพณีทางศิลปกรรม เช่น พระราชวัง พระอุโบสถ วิหาร เจดีย์

พระพุทธรูป ซึ่งประชาชนยังใช้สอยเป็นที่สักการะและแสดงความนับถือ หรือป้อมปราการ คลอง บ่อน้ำ รวมทั้งบ้านเรือน ที่อยู่อาศัยย่านตลาด ฯลฯ ที่ยังคงมีประโยชน์ใช้สอยต่อมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังแบ่งตามประเภทของแหล่งศิลปกรรม จำแนกตามลักษณะแหล่งศิลปกรรม เป็น 7 ประเภท คือ

1. โบราณสถานสัญลักษณ์แห่งชาติ (National Historic Landmarks) หมายถึง โบราณสถานใดก็ตาม (อาจมาในรูปแบบอาคาร แหล่งโบราณคดี สิ่งก่อสร้างวิศวกรรม อนุสาวรีย์ ย่านประวัติศาสตร์ หรือแบบใดก็ได้) ที่มีความสำคัญสูงสุด หากขาดซึ่งโบราณสถานนั้นไป จะเป็นการสูญเสียอย่างใหญ่หลวง เนื่องจากโบราณสถานนั้น ๆ เป็นสัญลักษณ์ของชาติ หรือเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เช่น พระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระธาตุคอกยสุเทพ เมืองสุโขทัย เมืองอยุธยา เป็นต้น

2. อนุสาวรีย์แห่งชาติ (National Historic Statues) หมายถึง อนุสรณ์สถานที่ได้สร้างขึ้นเพื่อบุคคลหรือเรื่องราวที่ประชาชนจะต้องร่วมรำลึกถึงด้วยกัน อนุสาวรีย์แห่งชาติอาจมีได้มีอายุเก่าแก่เนื่องจากการจัดสร้างขึ้นภายหลัง แต่อนุสาวรีย์เป็นตัวแทนของเรื่องราวหรือบุคคลที่สำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์หรือเป็นที่เคารพอย่างสูงในชาติ เช่น องค์พระแก้วมรกต พระพุทธสิหิงค์ ศาลหลักเมือง เจดีย์ยุทธหัตถี อนุสาวรีย์สมเด็จพระปิยะมหาราช (พระบรมรูปทรงม้า) เป็นต้น

3. อาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติ (National Historic Building) หมายถึง อาคารและสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมอันทรงไว้ซึ่งการดำเนินชีวิตในปัจจุบันหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญแห่งชาติ

4. ย่านประวัติศาสตร์ (National Historic Districts) หมายถึง พื้นที่ที่กำหนดขอบเขตได้พื้นที่หนึ่งด้วยความหนาแน่นทางสถาปัตยกรรม เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การวางผังเมืองหรือสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นในลักษณะต่อไปนี้ ย่านประวัติศาสตร์การพาณิชย์ ย่านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ย่านประวัติศาสตร์การอุตสาหกรรม ย่านประวัติศาสตร์พื้นที่ถิ่นเขตพื้นที่ทางโบราณคดี ย่านประวัติศาสตร์ ที่สามารถจัดเป็นย่านประวัติศาสตร์แห่งชาติ เช่น ย่านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมรัตนโกสินทร์ ย่านประวัติศาสตร์การพาณิชย์ภูเก็ต เขตพื้นที่ทางโบราณคดีแห่งภาพเขียนสีอ่าวพังงา เป็นต้น

5. อุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติ (National Historic Parks) หมายถึง พื้นที่ที่กำหนดขอบเขตให้เป็นพื้นที่ซึ่งมีเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมร่วมกับสภาพแวดล้อมทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้นและโดยธรรมชาติอันมนุษย์ใช้งาน (เช่น แม่น้ำ หรือภูเขาในพื้นที่นั้น) อันจะทำให้สาระทางประวัติศาสตร์และการควบคุม พิทักษ์รักษาพื้นที่ประวัติศาสตร์

ให้ดำรงไว้ได้ อุทยานประวัติศาสตร์ จึงสามารถครอบคลุมพื้นที่มากกว่าพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์หรือนครประวัติศาสตร์ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร เป็นต้น

6. นครประวัติศาสตร์ (National Historic Cities) หมายถึง เมืองและนคร ซึ่งย่อมกำหนดขอบเขตการตั้งถิ่นฐานได้ อาจจะช่วยกำแพงเมือง คู่น้ำหรือคันดิน อันแสดงถึงหลักฐานความเป็นเมืองหรือนครซึ่งมีแบบอย่างทางวัฒนธรรม สาระสำคัญทางประวัติศาสตร์ และองค์ประกอบของเมืองสถาปัตยกรรม วิศวกรรม ผังเมือง และ/หรือวิถีความเป็นอยู่ ซึ่งยังคงแสดงให้เห็นได้ในปัจจุบันอันโดดเด่นมีคุณค่ายิ่งกว่าเมืองอื่นใด นครประวัติศาสตร์แห่งชาติ ได้แก่ เมืองสุโขทัย เมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงแสน เป็นต้น

7. ซากโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์แห่งชาติ (Trace of National Archaeology or National Historic Sites) หมายถึง แหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์ และซากโบราณสถาน ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงถึงประวัติศาสตร์อันสำคัญยิ่งในช่วงเวลานั้นในอดีต ซากโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์แห่งชาติ เช่น บ้านเชียง ซากเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่ ซากเมืองอโยธยา บ้านเชียง หมู่บ้านโปรตุเกส เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2528: 93) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมว่าประกอบด้วย 2 ส่วน ที่สำคัญ ดังนี้

1. ตัวศิลปกรรมหรือแหล่งศิลปกรรม คือ โบราณสถาน โบสถ์ เจดีย์ วิหาร พระพุทธรูป ภาพจิตรกรรม อนุสรณ์สถานแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี ฯลฯ
2. สภาพแวดล้อมที่อยู่โดยรอบและที่เกี่ยวข้อง คือ ปริมาณรอบตัวศิลปกรรม

ประสงศ์ เอี่ยมอนันต์ (2537: 23) ได้แบ่งประเภทงานสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตามขอบเขตและความสำคัญ และขนาดของงานศิลปกรรมขึ้นนั้นหรือกลุ่มนั้นก่อนแล้ว จึงพิจารณาพื้นที่สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมบริเวณนั้น ๆ ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมประเภทงานศิลปกรรมเดี่ยว โดยทั่วไปมีขอบเขตไม่กว้างมากนัก ขึ้นอยู่กับขนาดและความทรงคุณค่าของงานศิลปกรรมขึ้นนั้น ๆ เช่น บริเวณอนุสาวรีย์ทหารอาสา อนุสาวรีย์หมี ศาลหลักเมือง ฯลฯ ซึ่งมีขนาดเล็ก ขอบเขตบริเวณสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีขนาดไม่กว้างมาก หากงานศิลปกรรมชิ้นใหญ่ ๆ เช่น องค์พระปฐมเจดีย์ พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม โลหะปราสาท ฯลฯ ซึ่งมีขนาดใหญ่ เป็นต้น ขอบเขตบริเวณสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จึงต้องมีขนาด

ใหญ่มาก เพื่อการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมให้งานศิลปกรรมชิ้นนั้นเด่นสง่า มีคุณค่าอย่างสมบูรณ์

2. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมประเภทงานศิลปกรรมรวมกลุ่ม โดยทั่วไปมีพื้นที่ที่กว้างมากและในกลุ่มของงานศิลปกรรมต้องมียานศิลปกรรมเดี่ยวอย่างน้อยหนึ่งชิ้นที่สำคัญที่สุด และงานศิลปกรรมอื่นเป็นส่วนเสริม เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดเบญจมบพิตร

3. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมประเภทศิลปกรรมประเภทพื้นที่ โดยทั่วไปสิ่งแวดล้อมประเภทนี้มีขอบเขตกว้างมาก เนื่องจากตัวศิลปกรรมที่เป็นพื้นที่ย่อมมีขอบเขตกว้างขวางอยู่แล้ว สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจึงต้องกว้างขวางด้วย ได้แก่ ย่านชุมชนเมือง เช่น บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ย่านอาคารเก่าในเมืองภูเก็ต เมืองเก่ากำแพงเพชร เมืองเก่าลพบุรี ฯลฯ ขอบเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่อยู่รอบงานศิลปกรรมประเภทนี้จึงกว้างขวางมาก ซึ่งประกอบไปด้วยคูเมืองกำแพงเมือง แบบแผนถนน และเนื้อเมือง ดังนั้นโบราณสถานแต่ละแห่งจะดูเด่นสง่าสมบูรณ์ต้องมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เหมาะสมกับโบราณสถานนั้นๆ ด้วย

2.5.4 สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายเสื่อมสภาพของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ปัจจุบันความเสื่อมโทรมและความเสียหายของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กำลังเป็นปัญหามหาวิกฤต เนื่องจากมีผลกระทบที่ทำให้แหล่งศิลปกรรมที่สำคัญของชาติหลายแห่งถูกทำลายหมดสภาพ หรือยากแก่การที่จะดำเนินการแก้ไขให้อยู่ในสภาพที่ทรงคุณค่าต่อไปได้ การแก้ปัญหาที่ผ่านมายังขาดการพิจารณาถึงต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหานั้น สำหรับต้นเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่สำคัญนั้น มีดังนี้

กรมศิลปากร (2533: 2) อธิบายสาเหตุการชำรุดเสื่อมสภาพของโบราณสถานว่ามีหลายสาเหตุและหลายกระบวนการ ซึ่งจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน และมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด สาเหตุที่คาดว่าทำให้โบราณสถานเกิดการชำรุดเสื่อมสภาพแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ ดังนี้

1. สาเหตุภายใน (Intrinsic Factors) หมายถึง กระบวนการเสื่อมสภาพของโบราณสถานซึ่งเกิดจากสาเหตุภายในตัวโบราณสถานเอง ได้แก่ ชนิดและคุณสมบัติของวัตถุที่เป็นรากฐานของโบราณสถาน สถานที่ตั้ง ลักษณะโครงสร้าง และน้ำหนักของโบราณสถาน การคำนวณและออกแบบโครงสร้างไม่ถูกต้อง ความผิดพลาดทางด้านเทคนิคการก่อสร้าง เป็นต้น

2. สาเหตุภายนอก (Extrinsic Factors) หมายถึง กระบวนการเสื่อมสภาพของโบราณสถานที่เกิดขึ้นจากการกระทำของสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เคมี ชีววิทยา และจุลชีววิทยา สาเหตุเหล่านี้อาจแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

2.1 สาเหตุจากมนุษย์ (Man-made Causes)

มนุษย์เป็นศัตรูที่ก่อให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุและเกิดขึ้นในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น เก็บรักษาไม่ถูกต้อง การเคลื่อนย้าย การจับถือหรือจับต้องโดยขาดความระมัดระวัง และการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือแม้กระทั่งการลักลอบขุดทำลายเพื่อหาวัตถุมีค่า การจงใจทำลาย ทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุเหล่านี้แตกหักเสียหายกร่อน อีกประการที่น่าคำนึงถึง คือ การพัฒนาบ้านเมือง ได้แก่ การสร้างความเร็วสูง ตัดถนนหนทาง การขยายพื้นที่ทำการเกษตรการก่อสร้างอาคาร สถานที่ราชการ ที่พักอาศัย ฯลฯ มีส่วนที่เป็นภัยต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ เช่น การตัดถนนผ่านไปใกล้โบราณสถานก่อให้เกิดความสั่นสะเทือน ทำให้โบราณสถานแตกร้าวหรือทรุดเสียหายได้

2.2 สาเหตุจากธรรมชาติ (Natural Causes)

2.2.1 ความชื้นและอุณหภูมิของอากาศ มีผลต่อโบราณวัตถุชนิดต่าง ๆ ในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น วัตถุจำพวกอินทรีย์วัตถุ จะประกอบด้วยเซลล์ที่มีคุณสมบัติดูดน้ำและความชื้นได้ดี เมื่อมีความชื้นสูง เซลล์ในวัตถุจะดูดความชื้นเข้าไปทำให้เกิดการพองตัว แต่เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้น ความชื้นลดลง อากาศร้อน น้ำที่ถูกดูดเข้าไปจะระเหยออกมาทำให้เซลล์หดตัว ถ้าการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เป็นไปโดยเร็ว มีมากขึ้นและติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน จะทำให้วัตถุนั้นชำรุด เช่น เสียรูปทรงไป แตกร้าวหรือบิดเบี้ยว เป็นต้น อีกประการหนึ่ง การที่ความชื้นถูกสะสมอยู่บนวัตถุเป็นเวลานานจะก่อให้เกิดเชื้อเห็ดรา สาหร่าย ตะไคร่น้ำบนวัตถุได้ พวกเชื้อราจะดูดความชื้น จึงทำให้เนื้อวัตถุขาดความแข็งแรง เปื่อยหรือขาดได้ง่าย หรือเกิดรอยเปื้อนบนวัตถุ ซึ่งยากจะแก้ไขให้ดีขึ้นเหมือนเดิม

2.2.2 ความไม่บริสุทธิ์ของบรรยากาศ โดยปกติอากาศมักจะมีแก๊สเสียปะปนอยู่มาก พวกนี้มักจะเป็นกรดแก๊ส โดยเฉพาะบริเวณที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหรือในเมืองที่มีการจราจรแออัดของเสียเหล่านี้ ได้แก่ พวกคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) ไอของกำมะถัน เหม่า คาร์บอนไฟ คาร์บอนต่าง ๆ แก๊สเหล่านี้จะมีผลต่อวัตถุต่าง ๆ มากมาย เพราะแก๊สเหล่านี้เมื่อถูกความชื้นในอากาศจะเปลี่ยนสภาพเป็นกรดกำมะถัน และกรดคาร์บอนิก ซึ่งทำลายเซลล์ของวัตถุให้เกิดชำรุดเสียหายไป

2.2.3 แสงสว่าง ไม่ว่าจะเป็นแสงธรรมชาติ หรือแสงประดิษฐ์จะมีแสงอุลตราไวโอเลตอยู่ด้วย ซึ่งจะทำลายเนื้อวัตถุประเภทอินทรีย์ได้มาก เช่น ทำให้สีซีด เนื้อวัตถุเปราะกรอบ

ขาดง่าย ขาดความเหนียวเกิดการหลุด ขยายตัว ทำให้รูปทรงบิดเบี้ยวเสียลักษณะเดิมไป การชำรุดเสียหายจากแสงสว่างที่เกิดกับวัตถุนั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชนิดของแสง ระยะเวลาที่ถูกแสงปริมาณแสง ลักษณะของการตกกระทบของแสงและประเภทของวัตถุด้วย

2.2.4 จุลชีวะต่างๆ เช่น พวกเห็ด รา สาหร่าย ตะไคร่น้ำ แบคทีเรียต่าง ๆ เกิดขึ้นได้ดีในที่มีความชื้นสูง คือ มีความชื้นสัมพัทธ์ตั้งแต่ 70 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป และอุณหภูมิที่ค่อนข้างอบอุ่นมากกว่า ประมาณ 20-25 องศาเซลเซียส เมื่อพวกจุลชีวะนี้มีคุณสมบัติในการดูดความชื้นได้ดี เมื่อมีความชื้นสะสมไว้มากจะก่อให้เกิดการชำรุดกับวัตถุได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องควบคุมสิ่งแวดล้อม ควบคุมความชื้นของบรรยากาศให้พอเหมาะ ให้มีความชื้นสัมพัทธ์ในระหว่าง 60-65 เปอร์เซ็นต์ โดยการทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวกก็จะเป็นการตัดปัญหาความชื้นออกไปได้

2.2.5 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวแต่เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงได้ เช่น แผ่นดินไหว วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย ไฟฟ้า เป็นต้น

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2537: 34) ได้สรุปสาเหตุที่สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสียหายหรือถูกทำลายไว้ดังนี้

1. วิฤตการณ์ทางธรรมชาติ

1.1 สภาพดินฟ้าอากาศในแต่ละภาคของประเทศ มีความแตกต่างกันมีผลต่อความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสภาพที่ต่างกันด้วย

1.2 ภัยธรรมชาติ ได้แก่ การเกิดแผ่นดินไหว น้ำท่วม ไฟป่า เป็นต้น ภัยธรรมชาติดังกล่าว มีผลทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมถูกทำลายและเห็นผลได้ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

2. การกระทำของมนุษย์ สามารถแยกได้ดังนี้

2.1 การกระทำทางตรง เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลเสียหายโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและตัวศิลปกรรม เช่น การบุกรุกที่ดิน และการนำไปใช้ประโยชน์โดยพลการ การสร้างสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ที่พักอาศัยหรือกิจกรรมอื่นที่เข้าไปเสริม การตัดแปลงรื้อถอน และสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่และการขุดเจาะ ขุดคุ้ยเพื่อหาสิ่งมีค่า เป็นต้น การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าวส่วนใหญ่จะอยู่ในขอบเขตของแหล่งศิลปกรรม หรือในระยะประชิดกับตัวศิลปกรรม

2.2 การกระทำทางอ้อม เป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบ ทำให้สิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบขอบเขตแหล่งศิลปกรรมเสื่อมโทรม และก่อให้เกิดทัศนอุจาด (Eye Sore) ไม่อยู่ในสภาพที่

จะส่งเสริมคุณค่าและความสวยงามของแหล่งศิลปกรรมนั้นได้ เช่น การสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มีความสูง การตัดป่าโยธนา การสร้างโรงงานอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม หรือการจัดภูมิสถาปัตยกรรม (Landscape) ที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

สำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่มีผลกระทบต่อการทำลายคุณค่าและความสำคัญของแหล่งศิลปกรรมเป็นอย่างมากสืบเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ ปัญหาที่เกิดขึ้นมีทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ และปัญหาระยะยาว ผลเสียหายที่เกิดขึ้นจึงมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับธรรมดา คือ สามารถแก้ไขได้หากดำเนินการระงับปัญหาทันที ระดับปานกลาง คือ การแก้ไขได้แต่ต้องใช้ระยะเวลา และงบประมาณ และระดับอันตราย คือ ยากแก่การแก้ไขเพราะมีปัญหาทางด้านอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ มีประเด็นสำคัญที่สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2537: 37) สรุปได้ดังนี้

1. การใช้ที่ดิน จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ที่ดินในเมืองมีราคาสูงขึ้น ประชากรหนาแน่น จึงทำให้มีการใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่าและขาดการคำนึงถึงการเว้นที่ว่าง โดยเฉพาะในบริเวณโดยรอบแหล่งศิลปกรรม จึงเป็นที่น่าเสียดายว่าความงดงามของแหล่งศิลปกรรมในเมืองถูกทำลาย เพราะมีการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม เช่น

- 1.1 การก่อสร้างอาคารเพื่อยุอาศัย อาคารพาณิชย์ โรงแรม สถานบริการ ตลาด โรงงานอุตสาหกรรม เกิดการรुक้าหรือประชิดกับตัวศิลปกรรม หรือขอบเขตของแหล่งศิลปกรรม บดบังความสวยงามและเกิดมลพิษ แหล่งศิลปกรรมหลายแห่งจึงอยู่ด้านหลังของความเจริญเหล่านี้ ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม สูญเสียคุณค่าความสวยงาม และความเป็นเอกลักษณ์ของสิ่งที่เป็นหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี

- 1.2 การใช้พื้นที่โล่งว่าง (Open Space) ในแหล่งศิลปกรรมหรือบริเวณใกล้เคียงเพื่อเป็นที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านค้าแผงลอย หาบเร่ เกิดความสกปรก ขาดความเป็นระเบียบ ทำให้แหล่งศิลปกรรม เสื่อมคุณค่า และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรม

- 1.3 การครอบครอง บุกรุกหรือรูก้า โดยการยึดครองพื้นที่แหล่งศิลปกรรมเพื่อใช้ประโยชน์ในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือโดยการลักลอบขุดเจาะเพื่อหาสิ่งมีค่า เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้หมดสภาพไปอย่างรวดเร็ว และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งศิลปกรรมที่ขาดการเอาใจใส่ดูแล

2. การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและรูปแบบ เมื่อสังคมไทยยอมรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามา ย่อมเกิดลักษณะที่เรียกว่า (Cultural Loss) คือ การเกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ มาแทนที่ของเก่า จึงมีการ

ดัดแปลงรีดออน หรือทำลายโบราณสถาน เกิดขึ้นเนื่องจากค่านิยมของสังคมที่มีการรับอิทธิพลของอารยธรรมต่างถิ่นเข้ามา ซึ่งมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงรสนิยมในเรื่องรูปแบบเดิมที่สังคมปัจจุบันคิดว่าล้าสมัย ทำให้เกิดการสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่ที่เกิดความขัดแย้งทางด้านภูมิทัศน์เป็นการทำลายแหล่งศิลปกรรมให้เสื่อมคุณค่าในที่สุด

3. การขาดความสำนึกต่อส่วนรวม โดยการรื้อหรือนำอิฐ หรือนำหินจากซากปรักหักพังของโบราณสถานที่อยู่ใกล้เคียงไปสร้างหรือต่อเติมที่พักอาศัยหรือนำไปปูทางเดิน ใช้ส่วนของโบราณสถานเป็นที่อยู่อาศัย พักสินค้าหรือวัตถุประสงค์ต่าง ๆ หากปล่อยให้มีการใช้ประโยชน์ผิดประเภทเช่นนี้ต่อไป อาจพังทลายลงได้และก่อให้เกิดทัศนอุจาด รกรุงรังทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมโดยสิ้นเชิง

4. การพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค แม้ว่าการพัฒนาจะช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า แต่ถ้าไม่มีการวางแผนป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมทั้งที่อยู่บนพื้นที่ได้ดิน และได้น้ำแล้ว ตัวศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบจะถูกทำลายเสียหาย

5. ภาวะมลพิษ ที่เกิดขึ้นในเมืองและชนบท มีผลทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรมได้ในแหล่งศิลปกรรม สาเหตุสำคัญได้แก่

5.1 แรงสั่นสะเทือนจากขุดยานพาหนะ การก่อสร้าง การระเบิดหินและข่อยหิน ทำให้ศิลปกรรมทรุดหรือแตกหักเสียหายพังทลาย และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

5.2 เหม่าและฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นในอากาศบางอย่างสามารถทำให้ปฏิกิริยากับเนื้อวัสดุที่เป็นไม้ หรือโลหะทำให้ศิลปกรรมเสื่อมสภาพเร็วกว่าปกติและเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบ

5.3 ทัศนอุจาด เป็นผลจากการไร้ระเบียบทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมได้รับความเสียหาย เช่น การติดป้ายโฆษณาสินค้าขนาดใหญ่ในบริเวณที่เป็นแหล่งศิลปกรรม การทิ้งขยะภายในบริเวณโบราณสถาน การปล่อยน้ำเสียจากร้านค้าอาคารบ้านเรือน ฯลฯ ลงในคูคลอง คูเมืองโบราณสถาน การจัดบริการที่ไม่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ แผงลอย ร้านค้า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดทัศนอุจาดต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมทั้งสิ้น

5.4 สัตว์ประเภทต่างๆ เช่น แมลง นก ปลวก ค้างคาว โดยการกัดแทะ และถ่ายมูล ทำความเสียหายให้กับตัวศิลปกรรมและสภาพแวดล้อม

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ได้มีผู้ให้ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมต่างๆ ไว้ดังนี้

นิจ หิณูชีระนันท์ (2523: 1) ได้กล่าวถึง การอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อมว่า การอนุรักษ์อาคาร สถานที่ และบริเวณอันมีคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์นั้น ตามหลักการแผนใหม่ถือว่าจะไม่อนุรักษ์เพียงเพื่อการอนุรักษ์ กล่าวคือ จะไม่อนุรักษ์ในแนวความคิดใหม่ โดยให้อาคารสถานที่และบริเวณเช่นว่านั้นผสมผสานกลมกลืนไปกับชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน

กรมศิลปากร (2533: 98) ได้ให้ความหมาย การอนุรักษ์ว่า หมายถึง การดูแลเพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้ความหมายรวมถึงการป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย โดยให้ความหมายของคำจำกัดความที่เกี่ยวข้องดังนี้คือ

1. การสงวนรักษา หมายความว่า การดูแล รักษาไว้ตามสภาพของเดิมเท่าที่เป็นอยู่และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป
2. การปฏิสังขรณ์ หมายความว่า การทำให้กลับสู่สภาพอย่างที่เคยเป็นมา
3. การบูรณะ หมายความว่า การซ่อมแซม และปรับปรุงให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีอยู่เดิม และสิ่งที่ทำขึ้นใหม่

เชฟเฟอร์ด (Shepherd) (อ้างถึงใน เทียนชัย ให้ศิริกุล, 2538: 9) ได้ให้หลักการอนุรักษ์ไว้ดังนี้ เพื่อเก็บรักษาส่วนที่ดีของเมืองและสร้างส่วนที่ไม่ดีให้สอดคล้องกับของเดิมที่ดี

1. ควรอนุรักษ์กลุ่มอาคารและบริเวณที่เกี่ยวข้อง
2. กีดหาประโยชน์ใช้สอยใหม่ให้กับอาคาร
3. พยายามให้เห็นว่าบริเวณนั้นมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์โดยปราศจากข้อสงสัย
4. ต้องพยายามให้ประชาชนสนใจสิ่งเหล่านี้ด้วย

การอนุรักษ์นั้นไม่เพียงแต่การเก็บอาคารเพื่อการ “รักษา” เท่านั้น หากหมายถึงการถนอมดูแลรักษาทุกสิ่งจากตัวอาคาร รวมถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศในจินตภาพอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยเชื่อว่าเมืองไม่ใช่เป็นเพียงผลงานในพิพิธภัณฑ์ หากแต่กลับไปมีชีวิต

อยู่กับอดีตไม่มองไปข้างหน้าจึงไม่ถูกต้องแท้จริง นักอนุรักษ์เป็นผู้ที่กำลังจะฟื้นฟูอดีตให้กลับมาปรับใช้และเป็นประโยชน์แก่ชีวิตในสังคมปัจจุบัน

สาทิศ ชูแสง (2526: 68) ได้ให้แนวความคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมว่า หมายถึง การสร้างสรรค์การฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมในด้านศิลปกรรมในรูปแบบที่ผสมผสาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและสืบทอดความเป็นชาติและเอกลักษณ์ของประชาชนในท้องถิ่น การอนุรักษ์เป็นการรักษาสภาพเดิมของศิลปวัตถุ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน หรือส่วนของเมือง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าเพื่อให้มีประโยชน์ใช้สอยร่วมกับเราในชีวิตประจำวัน

บุชาแนน (Buchanan, อ้างถึงใน เทียนชัย ให้ศิริกุล, 2538 ก: 9) ได้ให้ความหมายคำว่า อนุรักษ์ ไว้ดังนี้ การอนุรักษ์ไม่ใช่เพียงการรักษาอาคารเพื่อการเก็บรักษาเท่านั้น หากหมายรวมถึง การถนอมดูแลสิ่งตั้งแต่ตัวอาคาร ไปจนถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เพราะเมืองไม่ใช่ผลงานในพิพิธภัณฑ์ หากแต่เป็นศูนย์กลางของชีวิต

กรมศิลปากร (2533: 102) กล่าวถึงแนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ไว้ว่า หลักการสำคัญในการอนุรักษ์นั้น เป็นการดำเนินงานมิให้โบราณสถานใดคดีจากผู้คนเพื่อสนองทางวิชาการอย่างเดียว แต่จะต้องทำให้โบราณสถานเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในแต่ละท้องถิ่นด้วย

กรมศิลปากรว่าด้วยระเบียบการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. 2528 (กรมศิลปากร, 2533: 98) ได้ให้ความหมาย การอนุรักษ์ ว่า หมายถึง การดูแลเพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้ความหมายรวมถึงการป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย โดยให้ความหมายของคำจำกัดความที่เกี่ยวข้องดังนี้คือ

ก. การสงวนรักษา หมายความว่า การดูแล รักษาไว้ตามสภาพของเดิมเท่าที่เป็นอยู่และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป

ข. การปฏิสังขรณ์ หมายความว่า การทำให้กลับสู่สภาพอย่างที่เคยเป็นมา

ค. การบูรณะ หมายความว่า การซ่อมแซม และปรับปรุงให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีอยู่เดิม และสิ่งที่ทำขึ้นใหม่

วโรภาสน์ วงศ์คุภัทร (อ้างถึงใน กรมศิลปากร, 2533: 183) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ประวัติศาสตร์ หรือเขต โบราณสถานว่ามีวัตถุประสงค์ เพื่อการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างซึ่งเป็นโบราณสถานและพื้นที่ ประวัติศาสตร์นั้น และรักษาสภาพแวดล้อมให้เป็นไปเพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านต่าง ๆ เช่น เพื่อ สันทนาการ เพื่อการท่องเที่ยว ฯลฯ การพัฒนาสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น ๆ เป็นการดำเนินการ เพื่อจัดระเบียบ สร้างความงาม และส่งเสริมความสำคัญของโบราณสถาน และ/หรือพื้นที่ ประวัติศาสตร์นั้น และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโบราณสถาน หลักฐานสิ่งก่อสร้าง เนื้อหา เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องได้รับการดำเนินการทุกอย่างตาม ขบวนการอนุรักษ์ การพัฒนาสภาพแวดล้อมโบราณสถานจะต้องไม่บิดเบือนหรือทำลาย หรือทำให้ โบราณสถานหลักฐานสิ่งก่อสร้างและเนื้อหา เรื่องราวทางประวัติศาสตร์นั้น ด้อยคุณค่าลงไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ให้ความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง การรักษา พื้นที่ และถนนมลาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม เพื่อนำมาพิจารณาเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรที่จะใช้ในการวิจัย โดยมี รายละเอียดของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ภาณุ บุรณศิริ (2537: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภา เทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษาเฉพาะกรณี พระนารายณ์ราชนิเวศน์ฯ จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ประชากรส่วนใหญ่ มีความรู้และ ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานในระดับปานกลาง โดยตัวแปรสถานภาพ ในตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน การให้คุณค่าโบราณสถาน พฤติกรรมการ รับข่าวสาร ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความรู้ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โบราณสถานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและ ระยะทางของแหล่งที่พักอาศัยก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความรู้และความตระหนักต่อการ อนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และจำนวนครั้งที่ดำรง ตำแหน่งก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความรู้ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โบราณสถาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนจำนวนครั้งที่เข้าไปในโบราณสถานต่อปี

นั่นก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความตระหนักต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ชนรรค์ แดงแสง (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษากรณีพระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความรู้และความตระหนักต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา คือ

2.1 สถานภาพในตำแหน่ง จำนวนครั้งที่ดำรงตำแหน่ง การศึกษา การให้คุณค่าโบราณสถาน และการรับรู้ข่าวสาร มีผลต่อความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

2.2 อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น อายุ รายได้ต่อเดือน และจำนวนครั้งที่เข้าไปในโบราณสถาน มีผลต่อความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานคือ

3.1 สถานภาพในตำแหน่ง จำนวนครั้งที่ดำรงตำแหน่ง การศึกษา การให้คุณค่าโบราณสถาน และการรับรู้ข่าวสาร มีผลต่อความตระหนักที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

3.2 อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น อายุ รายได้ต่อเดือน และจำนวนครั้งที่เข้าไปในโบราณสถาน มีผลต่อความตระหนักที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

พิสันต์ ธนะสารสมบุญ (2542: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณี เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับต่ำ อายุภูมิปัญญาเดิม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ และพบว่าประชาชนท้องถิ่นที่มีอายุ 52 ปี ขึ้นไป มีภูมิปัญญาเดิมบนเกาะสีชัง มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและมีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับสูง จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่าประชาชนท้องถิ่นกลุ่มอื่น ๆ

ธงชัย เนตรสชาวัฒน์ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา เรื่องบทบาทของเจ้าอาวาสในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ผลการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของเจ้าอาวาสในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อันได้แก่ โบสถ์ เจดีย์ วิหาร พระพุทธรูป และภาพจิตรกรรมฝาผนัง เจ้าอาวาสส่วนใหญ่จะเน้นการอนุรักษ์ตัวศิลปกรรมเป็นหลักตามแนวทางการปฏิบัติของท่าน โดยการรักษาให้มั่นคงแข็งแรงและอยู่ในสภาพเดิม แต่ยังคงขาดทักษะวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตามหลักวิชาการ ส่วนวัดที่ไม่สามารถทำการอนุรักษ์ตัวศิลปกรรม ก็จะพยายามบูรณะซ่อมแซมจนกระทั่งไม่สามารถซ่อมแซมได้ จึงค่อยรื้อแล้วสร้างขึ้นใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเจ้าอาวาสในกรณีที่วัดนั้นไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ส่วนสภาพแวดล้อมโดยรอบแหล่งศิลปกรรมจะเน้นไปในเรื่องของ การดูแลรักษาทำความสะอาดเป็นหลัก และทำการปลูกต้นไม้ในพื้นที่โล่งว่าง เพื่อความร่มรื่นของวัด

ศุทธศุตา เกรียงวัฒนพงษ์ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา เรื่องความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม ผลการศึกษาดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาก และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านเพศ ชั้นปีที่ศึกษา สาขาวิชาการเป็นสมาชิกชมรม การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการให้คุณค่าแหล่งศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปร ด้านภูมิปัญญาเดิม คณะแผนกเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาก และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านชั้นปีที่ศึกษา สาขาวิชาการเป็นสมาชิกชมรม และการให้คุณค่าแหล่งศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านเพศ คณะแผนกเฉลี่ย การได้รับข้อมูลข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม มีความสัมพันธ์กันในทางบวก

เอี่ยมพร พูนขวัญ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษาองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ระดับปานกลาง และพบว่า การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านบุคคล คือ ระยะเวลาที่พักอาศัย รายได้ ความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พฤติกรรมการรับข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

ปัทมา วันธงชัย (2545: บทคัดย่อ) ศึกษา ความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ศึกษากรณีบริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การรับรู้ข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับ ความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยที่ ก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร

จากการทบทวนวรรณกรรมปรากฏว่ามีงานวิจัยหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระต่างๆ เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ฯลฯ ที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ กับตัวแปรตามในการวิจัยนั้นๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำข้อค้นพบของงานวิจัยดังกล่าวมาเสนอไว้ดังนี้

1. เพศ

นริศ ทวีสุข (2541: 77) ศึกษา เรื่องความรู้ ความตระหนักต่อปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม ของนักศึกษาทางไกล ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า เพศแตกต่างกันมี ความตระหนักเกี่ยวกับมลพิษทางสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงมีความรู้ ความตระหนักต่อปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมมากกว่าเพศ ชาย

เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ (2542: 84) ศึกษา เรื่อง การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า

การรับรู้ปัญหาในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับ เพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีการรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาสูงกว่าเพศหญิง

ปีทมา วันธงชัย (2545: 115) ศึกษา เรื่องความรู้ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ศึกษากรณี บริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ เพศ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพศชายส่วนใหญ่มีระดับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูงมากกว่าเพศหญิง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แตกต่างกัน

2. อายุ

อายุ เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่อาจส่งผลกระทบต่อความตระหนักของแต่ละบุคคล เนื่องจากอายุมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาในอดีต ซึ่งจะมีผลให้บุคคลมีวุฒิภาวะ ความคิดอ่านกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัย ดังนี้

ดลพร เพือกอง (2541: 99) ศึกษา เรื่องการรับรู้และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนสุราษฎร์ธานี ขึ้นอยู่กับอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปมีความตระหนักมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ

นริศ ทวีสุข (2541: 79) ศึกษา เรื่องความรู้ ความตระหนักต่อปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาทางไกล ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาทางไกลที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอายุแตกต่างกันมีความตระหนักเกี่ยวกับมลพิษ ทางสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไปมีความตระหนักมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

3. ระดับการศึกษา

การศึกษา เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้ในด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน ซึ่งระดับความรู้ของบุคคล แต่ละคนย่อมมีผลต่อการให้ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าระดับการศึกษาอาจเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ส่งผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัย ดังนี้

ศุภชัย สรภักยวานิช (2542: 77) ศึกษา เรื่องความตระหนักของประชาชนต่อปัญหามลพิษที่เกิดจากการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในเทศบาลตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนัก โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับม.ปลายถึงอนุปริญญา มีความตระหนักมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

อรรธยา โมรานพคุณ (2543: 68) ศึกษา เรื่องความรู้และความตระหนักทางจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวกรุงเทพมหานครกับปัญหา การทิ้งขยะ พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความรู้ และความตระหนักในปัญหาการทิ้งขยะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้ และความตระหนักในปัญหาการทิ้งขยะดีกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาดำกว่า

ปัทมา วันธงชัย (2545: 118) ศึกษา เรื่องความรู้ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ศึกษากรณี บริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความตระหนักมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

4. อาชีพ

อาชีพ เป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่สำคัญอีกประการหนึ่งของความตระหนัก หากผู้ที่ประกอบอาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม น่าจะมีความตระหนักในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากกว่าอาชีพอื่น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าอาชีพที่แตกต่างกัน ระดับของความตระหนักน่าจะแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัย ดังนี้

อรรธยา โมรานพคุณ (2543: 64) ศึกษา เรื่องความรู้และความตระหนักทางจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวกรุงเทพมหานคร กับปัญหาการทิ้งขยะ พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับความรู้ และความตระหนักในปัญหาการทิ้งขยะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพรับราชการเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความตระหนักทางจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับปัญหาการทิ้งขยะมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ปัทมา วันธงชัย (2545: 120) ศึกษา เรื่องความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ศึกษากรณี บริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพที่ขึ้นอยู่กับทางรัฐบาลมีความรู้และความตระหนักมากกว่ากลุ่มตัวอย่างอื่นๆ

จากผลการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า อาชีพที่ได้รับผลประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติใด ๆ ย่อมก่อให้เกิดความตระหนักที่แตกต่างกัน ในการที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

5. รายได้ต่อเดือน

รายได้ของครอบครัวเป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอาจมีผลต่อความตระหนักที่แตกต่างกัน คนที่มีรายได้หรือมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีอาจจะไม่มีความตระหนักในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากปากท้องของตนเองยังไม่อิ่ม ก็ต้องดิ้นรนเพื่อปากท้องของตนเอง ก่อนที่จะ

ให้ความสนใจต่อส่วนรวม แต่ก็ไม่จำเป็นเสมอไป บางครั้งคนที่มีความรู้ทางเศรษฐกิจก็อาจไม่มีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมเลยก็ได้ ดังจะศึกษาได้จาก

จิราพร จักรไพวงศ์ (2529: 96) ศึกษา เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาในการบริโภคอาหารที่มีวัตถุเจือปน และเครื่องปรุงรสของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าความแตกต่างในเรื่องรายได้ของครอบครัว ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความตระหนักเกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่มีพิษสมอาหาร ผงชูรส น้ำปลา และน้ำส้มสายชู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มประชากรที่ครอบครัวมีรายได้เดือนละมากกว่า 10,000.บาท มีความตระหนักมากกว่ากลุ่มผู้มีรายได้ต่อเดือน 10,000.บาท และต่ำกว่า

เอื้อมพร พูนขวัญ (2543: 94) ศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษา องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พบว่า รายได้ต่อความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยประชาชนที่มีรายได้ 10,000 บาทขึ้นไป มีส่วนร่วมในระดับปานกลางถึงสูงมีจำนวนมากกว่าผู้ที่มีรายได้ระดับอื่นๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

6. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

การได้รับข้อมูลข่าวสารนั้นปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนทุกคนต้องรู้ข้อมูลข่าวสารของแต่ละวัน เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ และส่วนราชการก็จะต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องตรงกับความเป็นจริงไม่บิดเบือน เพื่อที่จะให้ประชาชนได้ตื่นตัว พร้อมทั้งรับรู้ถึงผลได้ผลเสียต่าง ๆ ในกิจกรรมของตน เพื่อที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีส่วนสร้างความรู้และก่อให้เกิดความตระหนักเพิ่มมากขึ้นได้ จากการศึกษาดังนี้

เอื้อมพร พูนขวัญ (2543: 94) ศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษา องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พบว่า พฤติกรรมการรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยประชาชน

ที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทำให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของการดำเนินการอนุรักษ์ รวมทั้งมีการทราบถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมว่ามีเนื้อหาวิธีการอย่างไรจึงสามารถมีโอกาสดังกล่าวจะเข้ามามีส่วนร่วมได้มากกว่าประชาชนที่ไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์

อิสรา ลิมวงศ์ (2545: 95) ศึกษา เรื่องความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ กรณีศึกษาตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การรับรู้ข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดย การรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำและสามารถพยากรณ์ความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

7. การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ภาณุ บุรณศิริ (2537: 106) ศึกษา เรื่องความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษากรณี พระนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานกับการให้คุณค่าโบราณสถานอยู่ในระดับต่ำ (Beta: 0.27)

นฤนาท พุทธิไชย (2541: 89) ศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถาน บริเวณเกาะเมืองอยุธยา พบว่า การให้คุณค่าโบราณสถานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานในบริเวณเกาะเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการให้คุณค่าโบราณสถานสูงเห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานมากกว่า

สุทธสุดา เกรียงวัฒนพงษ์ (2543: 94) ศึกษา เรื่องความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐมขึ้นอยู่กับค่าแหล่งศิลปกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มนักศึกษาที่ให้คุณค่าแหล่งศิลปกรรมมากจะมีความรู้ในการอนุรักษ์มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ทรงพล แสงประกาย (2544: 152) ศึกษา เรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษา บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การให้คุณค่าต่อบึงบอระเพ็ดมีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยการให้คุณค่าต่อบึงบอระเพ็ดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่นต่อบึงบอระเพ็ดแตกต่างกัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการให้ความหมายของคุณค่าในลักษณะต่าง ๆ ตัวบุคคลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการตีคุณค่าของวัตถุสิ่งของใด ๆ โดยการแสดงความสนใจหรือประทับใจ ความภาคภูมิใจ ซาบซึ้ง ต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในแง่คุณค่าทางประวัติศาสตร์ สุนทรียภาพ การแสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น นอกจากนี้บุคคลจะให้คุณค่าสิ่งใด ๆ นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้สภาพแวดล้อม จากความหมายทางสัญลักษณ์ (Symbolic Meaning) ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีการให้คุณค่าแหล่งศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

8. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ความรู้เป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับการศึกษเกี่ยวกับความตระหนัก เพราะในขั้นตอนของการเกิดความตระหนักจะต้องเกิดการเรียนรู้ และรับรู้ด้วย ความรู้เป็นสิ่งที่บุคคลได้มาจากการเรียนรู้ การรับรู้ และประสบการณ์ รวมถึงคำแนะนำต่าง ๆ แล้วนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การที่บุคคลมีความรู้แตกต่างกัน ย่อมทำให้มีความนึกคิดและพฤติกรรมการแสดงออกแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ดังจะศึกษาได้จาก

นฤนาท พุทไธสง (2541: 88) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถาน บริเวณเกาะเมืองอยุธยา พบว่า ประชาชนที่มีระดับความรู้ในการอนุรักษ์โบราณสถานสูง เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน บริเวณเกาะเมืองอยุธยา มากกว่ากลุ่มอื่น

เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล (2541: 158) ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้มากมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกว่ากลุ่มที่มีความรู้ปานกลางและกลุ่มที่มีความรู้น้อย

อิสรา ลิมวงศ์ (2545: 83) ศึกษาความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ กรณีศึกษาตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนส่วนมากมีความตระหนักเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ อยู่ในระดับสูง ซึ่งความรู้เรื่องสารหนูและผลกระทบต่อสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความรู้เรื่องสารหนูและผลกระทบต่อสุขภาพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้วิธีการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

3.1 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากข้อมูลสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ภาคกลาง ในรอบปี พ.ศ. 2547 มีจำนวน นักท่องเที่ยวชาวไทย มาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจำนวนรวมถึง 413,926 (ตารางที่ 3.1) เป็นที่น่าสังเกตว่า สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาวัดไชยวัฒนาราม ถึงร้อยละ 42.94% และเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเดินทางมามากที่สุด ในปี พ.ศ. 2547 (กองสถิติและการวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547) ซึ่งมากเป็นอันดับ 1 ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 3.1 รายงานสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ปี 2543 – 2547

พ.ศ.	นักท่องเที่ยว		
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวม
2543	373,001	157,381	530,382
2544	402,669	208,665	611,334
2545	375,008	213,898	588,906
2546	326,383	121,029	447,412
2547	413,926	168,735	582,661

ที่มา: กองสถิติและการวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543 – 2547

3.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2547 จำนวน 413,926 คน และได้ทำการเทียบสัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม โดยใช้ตัวเลข 42.94 เมื่อเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้จำนวนประชากรที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนารามตลอดปีทั้งสิ้น 177,740 คน หรือคิดเป็น 14,812 คนต่อเดือน และด้วยความจำกัดกรอบเวลาในการเก็บข้อมูลซึ่งมีประมาณ 2 เดือนจึงได้คำนวณจำนวนประชากรในช่วงเวลา 2 เดือนซึ่งคิดเป็น 29,624 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973: 725) (อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ, 2540: 71) เพื่อคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e^2)}$$

เมื่อ N = ขนาดของประชากรทั้งหมด

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างในที่นี้ ให้ค่าความคลาดเคลื่อน เท่ากับ 0.05

$$\begin{aligned}
 \text{ดังนั้น } N &= 29,624 \\
 e &= 0.05 \\
 \text{แทนค่าสูตร} \\
 n &= \frac{29,624}{1 + 29,624 (0.05)^2} \\
 &= 395
 \end{aligned}$$

จากสูตรการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เมื่อคำนวณแล้วได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 ราย เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.3 การสุ่มตัวอย่าง

จากการสอบถามข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ดูแลวัดไชยวัฒนาราม และจากการสังเกตจำนวนนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดเทศกาลต่างๆ ที่หยุดติดต่อกันหลายวัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะในช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์และวันหยุดเทศกาล และได้สอบถามนักท่องเที่ยวที่ยินดีให้ความร่วมมือจนครบ 400 คน ใช้วิธีการแบบ Accidental จนครบจำนวน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีโครงสร้างของแบบสอบถามดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) และแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดและปลายปิด แหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร หรือนิตยสาร สิ่งตีพิมพ์ เช่น แผ่นพับ ใบปลิว โปสเตอร์ และ

สื่อจากบุคคล ได้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ สมาชิกของครอบครัว เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น สำหรับความถี่ในการรับข่าวสารในรอบ 1 ปี ใช้เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ความถี่		คะแนน
ประจำ	(4 ครั้งขึ้นไป / เดือน)	4
บ่อยมาก	(3 ครั้ง / เดือน)	3
บ่อย	(1 – 2 ครั้ง / เดือน)	2
นาน ๆ ครั้ง	(น้อยกว่า 1 ครั้ง / เดือน)	1
ไม่เคยเลย	(ไม่เคยเลยใน 1 ปี)	0

เกณฑ์การจัดระดับความถี่มีพื้นฐานมาจากการสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับการให้ข้อมูลข่าวสารของทางสำนักงานการท่องเที่ยวภาคกลางเขต 6 ปรากฏว่าในแต่ละเดือนจะมีการประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นคำถามแบบปลายปิด มี 3 ตัวเลือกดังนี้

คำถามเชิงบวก			คำถามเชิงลบ	
เห็นด้วย	ให้คะแนน	3		1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	2		2
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	1		3

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด โดยมีคำถามเป็นลักษณะประเมินค่า 2 ระดับ คือ ใช่ และ ไม่ใช่ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบถูก	ให้คะแนน	1
ตอบผิด	ให้คะแนน	0

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด โดยแบ่งระดับการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยมีคำถามเชิงบวกและเชิงลบสลับกันไป โดยยึดหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับความตระหนัก	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน 5	1
เห็นด้วย	ให้คะแนน 4	2
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน 3	3
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน 2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน 1	5

ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้มีความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) แล้วจึงนำไปทดสอบ (Pre – Test) กับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่วัดพญางิ้ว อำเภอมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 30 ราย หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (Difficulty) ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และปรับปรุงเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่จะใช้ในการวิจัยต่อไป

1. วิเคราะห์ความยากง่ายสำหรับแบบสอบถามส่วนที่ใช้วัดความรู้ โดยใช้เทคนิค 27% หากค่าดัชนีความยากจากสูตร (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2535: 143) ดังนี้

$$P = \frac{P_H + P_L}{2n}$$

เมื่อ P = ดัชนีความยากง่าย

$$\begin{aligned} P_H &= \text{จำนวนบุคคลที่ตอบถูกในกลุ่มสูง} \\ P_L &= \text{จำนวนบุคคลผู้ตอบถูกในกลุ่มต่ำ} \\ n &= \text{จำนวนบุคคลในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ} \end{aligned}$$

การวิเคราะห์ค่าความยาก โดยเลือกข้อความที่มีระดับค่าความยากระหว่าง 0.2 - 0.8 ถ้าค่าที่ได้น้อยกว่า 0.2 แสดงว่าข้อคำถามยากเกินไป และถ้าค่าที่ได้มากกว่า 0.8 แสดงว่าข้อคำถามง่ายเกินไป

2. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกโดยใช้เทคนิค 27% หาค่าอำนาจจำแนกจากสูตร สำหรับแบบสอบถามที่ใช้วัดความรู้ (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2535: 143) ดังนี้

$$r = \frac{P_H - P_L}{n}$$

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ } r &= \text{ค่าอำนาจจำแนก} \\ P_H &= \text{จำนวนบุคคลที่ตอบถูกในกลุ่มสูง} \\ P_L &= \text{จำนวนบุคคลผู้ตอบถูกในกลุ่มต่ำ} \\ n &= \text{จำนวนบุคคลในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ} \end{aligned}$$

การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก โดยเลือกข้อที่มีระดับค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป

3. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีคูเคอร์ ริชาร์ดสัน สูตร 20 สำหรับแบบสอบถามที่ใช้วัดความรู้ (Kuder – Richardson Formular: K-R- 20) (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, อ้างแล้ว: 208)

ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\text{ค่าความเชื่อมั่น } (R_{kk}) = \frac{K}{K-1} \left(\frac{S_x^2 - \sum pq}{S_x^2} \right)$$

เมื่อ

$$\begin{aligned} K &= \text{จำนวนข้อของแบบสัมภาษณ์ความรู้} \\ p &= \text{สัดส่วนผู้ตอบถูก} \\ q &= \text{สัดส่วนผู้ตอบผิด} \\ S_x^2 &= \text{ความแปรปรวนของคะแนนรวม} \end{aligned}$$

จากการทดสอบค่าความเชื่อมั่นได้ของความรู้เท่ากับ 0.71 เมื่อปรับข้อคำถามเรียบร้อยแล้ว

4. การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538: 125-126) ซึ่งจะใช้กับแบบสอบถามที่ใช้วัดความตระหนักและการให้คุณค่าดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	=	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	=	จำนวนข้อทั้งหมดของแบบทดสอบ
	s_i^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนในแต่ละข้อ
	s_t^2	=	คะแนนความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งหมด

จากการทดสอบความเชื่อมั่นได้ของการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เท่ากับ 0.70 และค่าความเชื่อมั่นได้ของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เท่ากับ 0.80 เมื่อปรับข้อคำถามเรียบร้อยแล้ว

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

การจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน 3 คน โดยได้มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบสอบถาม เพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงประเด็นและเชื่อถือได้มากที่สุด และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม และยินดีให้ความร่วมมือ โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์และวันหยุดเทศกาลในช่วงเดือนกันยายน – ตุลาคม จนได้ครบตามจำนวน

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามจากงานภาคสนามแล้วจึงทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมด นำไปลงรหัสตามคู่มือลงรหัสที่สร้างขึ้นแล้ว หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์ประมวลผล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS (Statistical Package for Social Sciences)

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยกระตุ้น ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive) ได้แก่ อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) ส่วนการแบ่งระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้คุณค่าแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง โดยใช้เกณฑ์ในการแบ่งดังต่อไปนี้

ระดับต่ำ = คะแนนในช่วงที่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x} - S.D.$)

ระดับปานกลาง = คะแนนตั้งแต่คะแนนเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x} - S.D.$) จนถึงคะแนนเฉลี่ย + ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x} + S.D.$)

ระดับสูง = คะแนนในช่วงที่สูงกว่าคะแนนเฉลี่ย + ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x} + S.D.$)

2. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ใช้สถิติ t - test ส่วนตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม จะใช้สถิติการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One - way Analysis of Variance - One way ANOVA)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ ดังนี้

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าเบี่ยงมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum)

4.2 ปัจจัยกระตุ้นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ระดับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ระดับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

4.3 ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และระดับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

4.4 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยกลุ่มย่อยที่มากกว่า 2 กลุ่มด้วยวิธีการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One – way Analysis of Variance – One way ANOVA) และใช้สถิติ t- test สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

4.5 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาจากชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 ราย ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลมีดังนี้ (ตาราง 4.1)

เพศ จากผลการศึกษาปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชายร้อยละ 50.3 และเพศหญิงร้อยละ 49.7

อายุ จากผลการศึกษาปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่าง มีอายุระหว่าง 20 – 36 ปี ร้อยละ 80.3 รองลงมา คือ อายุ 19 ปี และต่ำกว่า ร้อยละ 13.7 และอายุ 37 ปี และมากกว่า ร้อยละ 6.0 ตามลำดับโดยกลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 28.18 ปี อายุสูงสุด 56 ปี และอายุต่ำสุด 18 ปี

ระดับการศึกษา จากผลการศึกษาปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่าง จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 42.6 รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ร้อยละ 31.7 ระดับอนุปริญญา / ปวส. ร้อยละ 17.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 6.3 และระดับประถมศึกษา ร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

อาชีพ จากผลการศึกษาปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่าง ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 35.0 รองลงมาคือ อาชีพนักเรียนนักศึกษา ร้อยละ 24.5 และอาชีพรับราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 22.3 อาชีพธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย ร้อยละ 14.5 อาชีพแม่บ้าน ร้อยละ 3.5 และอาชีพอื่นๆ ร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน จากผลการศึกษาปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่าง มีรายได้ 10,000 บาทและต่ำกว่า ร้อยละ 61.2 รองลงมาคือมีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 22.5 และกลุ่มตัวอย่างมีรายได้ 20,001 บาทและสูงกว่า ร้อยละ 16.3 โดยกลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ย 13,073 บาท รายได้สูงสุด 93,000 บาท และรายได้ต่ำสุด 0 บาท

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

N = 400		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	201	50.3
หญิง	199	49.7
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 19 ปี	55	13.7
20 – 36 ปี	321	80.3
37 ปี และมากกว่า	24	6.0
Mean = 28.18, S.D. = 7.8, Max = 56, Min = 18		
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	8	2.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	25	6.3
มัธยมศึกษา ตอนปลาย / ปวช.	127	31.7
อนุปริญญา / ปวส.	70	17.4
ปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรี	170	42.6
อาชีพ		
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	89	22.3
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	58	14.5
พนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป	140	35.0
นักเรียน / นักศึกษา	98	24.4
แม่บ้าน / อื่นๆ	15	3.8
รายได้		
10,000 บาท และต่ำกว่า	245	61.2
10,001 – 20,000 บาท	90	22.5
20,001 บาทขึ้นไป	65	16.3
Mean = 13,073.92; S.D. = 13,404.36; Max = 93,000; Min = 0		

4.2 ลักษณะปัจจัยกระตุ้นของกลุ่มตัวอย่าง

4.2.1 การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จากการศึกษาการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทของแหล่งข้อมูลข่าวสารและความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจากแหล่งข้อมูลข่าวสารมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 73.3 รองลงมาคือ ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ร่วมงาน ร้อยละ 71.0 และไม่เคยรับข้อมูลข่าวสารจากญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน ร้อยละ 68.0 ตามลำดับ

ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและความถี่การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กลุ่มตัวอย่างเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจากแหล่งข่าวสารมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ ร้อยละ 20.8 ในช่วงของความถี่การรับข้อมูลข่าวสาร 4 ครั้งขึ้นไปต่อเดือน รองลงมาคือ วารสาร/นิตยสาร ร้อยละ 20.3 ในช่วงของความถี่การรับข้อมูลข่าวสาร 4 ครั้งขึ้นไปต่อเดือน และ วิทยุ ร้อยละ 19.0 ในช่วงของความถี่การรับข้อมูลข่าวสาร 4 ครั้งขึ้นไปต่อเดือน ตามลำดับ (ดังตาราง 4.2)

ตาราง 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

N = 400

แหล่งข่าวสาร	ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร				
	4 ครั้งขึ้นไป ไปต่อเดือน	3 ครั้งขึ้นไป ไปต่อเดือน	1-2 ครั้งขึ้นไป ไปต่อเดือน	น้อยกว่า 1 ครั้งต่อ เดือน	ไม่เคยเลย ในปี
โทรทัศน์	42 (10.4)	83 (20.8)	61 (15.2)	83 (20.8)	131(32.8)
วิทยุ	76 (19.0)	74 (18.4)	41 (10.3)	60 (15.0)	149(37.3)
หนังสือพิมพ์	58 (14.5)	80 (20.0)	44 (11.0)	72 (18.0)	146(36.5)
วารสารนิตยสาร	81 (20.3)	68 (17.0)	36 (9.0)	44 (11.0)	171(42.7)
แผ่นพับประชาสัมพันธ์	20 (5.0)	29 (7.3)	53 (13.3)	87 (21.7)	211(52.7)
เอกสารทางราชการ	4 (1.8)	17 (4.3)	32 (8.0)	74 (18.5)	270(67.4)
ผู้ร่วมงาน	14 (3.4)	11 (2.8)	35 (8.8)	56 (14.0)	284(71.0)
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	9 (2.3)	13 (3.4)	24 (6.0)	60 (15.0)	294(73.3)
ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน	12 (3.0)	17 (4.3)	25 (6.3)	74 (18.4)	272(68.0)
อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์	83 (20.8)	45 (11.2)	25 (6.3)	61 (15.3)	186(46.4)

4.2.2 ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การวัดระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean: $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาในการจัดกลุ่มต่ำ ปานกลาง และสูง ดังนี้

ต่ำกว่า $\bar{x}$ - S.D.

ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับต่ำ

ในช่วง $\bar{x}$ + S.D. ถึง $\bar{x}$ - S.D.

ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง

สูงกว่า $\bar{x}$ + S.D.

ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับสูง

เมื่อวิเคราะห์ระดับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 62.8 กลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง ร้อยละ 29.8 และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ ร้อยละ 7.4 ตามลำดับ โดยคะแนนการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เฉลี่ย 10.58 คะแนน คะแนนสูงสุด 40 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 0 คะแนน (ตาราง 4.3)

ตาราง 4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

N = 400		
ระดับการรับข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
การรับข้อมูลข่าวสารระดับต่ำ (1 คะแนนและต่ำกว่า)	119	29.8
การรับข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง (2 - 26 คะแนน)	251	62.8
การรับข้อมูลข่าวสารในระดับสูง (27 คะแนนและสูงกว่า)	30	7.4
Mean = 10.585; S.D. = 9.77, Max = 40.00, Min = 0.00		

4.2.3 ความต้องการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จากการศึกษาความต้องการการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการได้รับข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม ร้อยละ 83.3 และไม่ต้องการได้รับข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม ร้อยละ 16.7 โดยหัวข้อข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ผลกระทบจากกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าไปในแหล่งสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 31.0 รองลงคือ วิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 23.3 และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 18.2 ตามลำดับ

ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ต้องการได้รับทางโทรทัศน์ ร้อยละ 65.8 รองลงมาคือ ต้องการได้รับจากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 11.0 และต้องการได้รับจากนิตยสาร ร้อยละ 3.7 (ดังตาราง 4.4)

ตาราง 4.4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยกระตุ้นด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

N = 400

การรับข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
ความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม		
-ไม่ต้องการ	67	16.7
-ต้องการ	333	83.3
ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการเพิ่มเติม		
-ปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	43	10.8
-ผลกระทบจากกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าไป ในแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	124	31.0
-วิธีการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	93	23.3
-การเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	73	18.2
แหล่งข่าวสารที่ต้องการให้เผยแพร่		
-วิทยุ	4	1.0
-โทรทัศน์	263	65.8
-หนังสือพิมพ์	44	11.0
-นิตยสาร	15	3.7
-หนังสือทางราชการ	2	0.5
-การอบรมให้ความรู้	5	1.3

4.2.4 การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากการประเมินการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยให้แสดงความคิดเห็นต่อข้อความเชิงบวกและข้อความเชิงลบ หากเห็นด้วยกับข้อความเชิงบวกแสดงว่าให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และหากเห็นด้วยกับข้อความเชิงลบแสดงว่าไม่ให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม สำหรับข้อความเชิงบวก ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 5) สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนารามเป็นแหล่งความรู้ สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมในอดีต ร้อยละ 86.0 รองลงมา คือ (ข้อที่ 14) การบูรณปฏิสังขรณ์วัดไชยวัฒนารามเป็นปัญหาที่ทางราชการ ประชาชน และ

นักท่องเที่ยวควรร่วมแก้ไข ร้อยละ 84.2 และ (ข้อที่ 13) วัดไชยวัฒนารามเป็นมรดกทางโบราณสถานที่ยังคงคุณค่าของชาวพระนครศรีอยุธยาและคนไทยทั่วประเทศ ร้อยละ 82.2 ตามลำดับ

ส่วนข้อความที่กลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 2) การบูรณะปฏิสังขรณ์จะต้องใช้ความเชี่ยวชาญสูง เพื่ออนุรักษ์สุนทรียภาพและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวัสดุก่อสร้างอาคารดั้งเดิม แต่ถ้ามีการต่อเติมใหม่จะต้องแสดงให้เห็นถึงส่วนที่ต่อเติมนั้นเป็นของยุคปัจจุบัน ร้อยละ 21.3 รองลงมาคือ (ข้อที่ 7) การติดตั้งป้ายโฆษณาข้างถนนจนบดบังทัศนียภาพ มองไม่เห็นวัดไชยวัฒนารามในระยะไกล ทำให้วัดไชยวัฒนารามด้อยความสวยงาม ร้อยละ 25.2 และ (ข้อที่ 15) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนาราม จะมีผลส่งเสริมต่อเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ ร้อยละ 24.8 ตามลำดับ

ข้อความที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 2) การบูรณะปฏิสังขรณ์จะต้องใช้ความเชี่ยวชาญสูง เพื่ออนุรักษ์สุนทรียภาพและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวัสดุก่อสร้างอาคารดั้งเดิม แต่ถ้ามีการต่อเติมใหม่จะต้องแสดงให้เห็นถึงส่วนที่ต่อเติมนั้นเป็นของยุคปัจจุบัน ร้อยละ 23.0 รองลงมาคือ (ข้อที่ 7) การติดตั้งป้ายโฆษณาข้างถนนจนบดบังทัศนียภาพ มองไม่เห็นวัดไชยวัฒนารามในระยะไกล ทำให้วัดไชยวัฒนารามด้อยความสวยงาม ร้อยละ 11.8 และ (ข้อที่ 15) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนาราม จะมีผลส่งเสริมต่อเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ ร้อยละ 5.2 ตามลำดับ

ส่วนข้อความเชิงลบ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 1) การทำลายโบราณสถานวัดไชยวัฒนารามที่ทรุดโทรม เป็นการสูญเสียทรัพยากรทางด้านวัตถุ แต่ไม่มีผลเสียทางจิตใจ ร้อยละ 27.2 รองลงมาคือ (ข้อที่ 8) การที่วัดไชยวัฒนารามเต็มไปด้วยสนามหญ้า ต้นไม้ หาบเร่ แผงลอย ฯลฯ ย่อมทำให้เกิดความสวยงาม ร่มรื่นต่อโบราณสถาน ร้อยละ 23.8 และ (ข้อที่ 12) การพัฒนาเมืองโดยรอบหรือใกล้เคียงวัดไชยวัฒนารามในด้านต่างๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อวัดไชยวัฒนาราม ร้อยละ 20.8 ตามลำดับ

สำหรับข้อความที่กลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 12) การพัฒนาเมืองโดยรอบหรือใกล้เคียงวัดไชยวัฒนาราม ในด้านต่างๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อวัดไชยวัฒนาราม ร้อยละ 42.4 รองลงมาคือ (ข้อที่ 8) การที่วัดไชยวัฒนารามเต็มไปด้วยสนามหญ้า ต้นไม้ หาบเร่ แผงลอย ฯลฯ ย่อมทำให้เกิดความสวยงาม ร่มรื่นต่อโบราณสถาน ร้อยละ 30.2 และ (ข้อที่ 11) การปล่อยสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนารามโดยไม่ต้องเข้าไปดูแลรักษา ถือเป็นการอนุรักษ์ไว้ให้คงสภาพเดิม ร้อยละ 25.3 ตามลำดับ

ข้อความที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 3) การอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามและโบราณสถานต่างๆ เพราะเป็นของเก่าแก่ ร้อยละ 80.3 รองลงมาคือ

(ข้อที่ 11) การปล่อยสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนารามโดยไม่ต้องเข้าไปดูแลรักษา ถือเป็นการอนุรักษ์ไว้ให้คงสภาพเดิม ร้อยละ 56.3 และ (ข้อที่ 1) การทำลายโบราณสถานวัดไชยวัฒนารามที่ทรุดโทรม เป็นการสูญเสียทรัพยากรทางด้านวัตถุ แต่ไม่มีผลเสียทางจิตใจ ร้อยละ 51.5 ตามลำดับ (ดังตาราง 4.5)

ตาราง 4.5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

N = 400

ข้อความ	เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
*1.การทำลายโบราณสถานวัดไชยวัฒนารามที่ทรุดโทรม เป็นการสูญเสียทรัพยากรทางด้านวัตถุ แต่ไม่มีผลเสียทางจิตใจ	109	27.2	85	21.3	206	51.5
2.การบูรณะปฏิสังขรณ์จะต้องใช้ความเชี่ยวชาญสูง เพื่ออนุรักษ์สุนทรียภาพและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ตลอดจนวัสดุก่อสร้างอาคารดั้งเดิม แต่ถ้ามีการต่อเติมใหม่จะต้องแสดงให้เห็นถึงส่วนที่ต่อเติมนั้นเป็นของยุคปัจจุบัน	190	47.5	118	29.5	92	23.0
*3.ควรอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามและโบราณสถานต่างๆ เพราะเป็นของเก่าแก่	36	9.0	43	10.7	321	80.3
4.การที่นักท่องเที่ยวขาดความสำนึกและขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของวัดไชยวัฒนาราม เป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งในการทำลายหรือทำให้เสื่อมโทรมมากขึ้น	310	77.5	80	20.0	10	2.5
5.สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนารามเป็นแหล่งความรู้ สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมในอดีต	344	86.0	51	12.7	5	1.3
6.วัดไชยวัฒนารามมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเพราะทำให้เกิดรายได้สู่ท้องถิ่น	296	74.0	89	22.3	15	3.7
7.การติดตั้งป้ายโฆษณาข้างถนนจนบดบังทัศนียภาพ มองไม่เห็นวัดไชยวัฒนารามในระยะไกล ทำให้วัดไชยวัฒนารามด้อยความสวยงาม	252	63.0	101	25.2	47	11.8

ตาราง 4.5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

N = 400

ข้อความ	เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
*8.การที่วัดไชยวัฒนารามเต็มไปด้วยสนามหญ้า ต้นไม้ หาบเร่ แผงลอย ฯลฯ ย่อมทำให้เกิดความสวยงาม ร่มรื่นต่อโบราณสถาน	95	23.8	121	30.2	184	46.0
9.วัดไชยวัฒนารามเป็นสถานที่ที่บอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของคนในอดีต และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชาติ ควรรู้จักหวงแหนปกป้องรักษาไว้เป็นมรดกของชาติตลอดไป	327	81.8	62	15.4	11	2.8
10.การให้ความสนใจในเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมา มีผลต่อการอนุรักษ์วัดไชยวัฒนาราม	292	73.0	89	22.2	19	4.8
*11.การปล่อยสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนารามโดยไม่ต้องเข้าไปดูแลรักษา ถือเป็น การอนุรักษ์ไว้ให้คงสภาพเดิม	74	18.4	101	25.3	225	56.3
*12.การพัฒนาเมืองโดยรอบหรือใกล้เคียงวัดไชยวัฒนาราม ในด้านต่างๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อถึงวัดไชยวัฒนาราม	83	20.8	170	42.4	147	36.8
13.วัดไชยวัฒนารามเป็นมรดกทางโบราณสถาน ที่ทรงคุณค่าของชาวพระนครศรีอยุธยาและคนไทยทั่วประเทศ	329	82.2	58	14.5	13	3.3
14.การบูรณการุณทำลายวัดไชยวัฒนารามเป็นปัญหา ที่ทางราชการ ประชาชน และนักท่องเที่ยวควรร่วมแก้ไข	337	84.2	44	11.0	19	4.8
15.การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนาราม จะมีผลส่งเสริมต่อเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่	280	70.0	99	24.8	21	5.2

หมายเหตุ * ข้อความเชิงลบ

4.2.5 ระดับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การวัดระดับการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากข้อความจำนวน 15 ข้อ ทำโดยนำคะแนนการให้คุณค่าต่อทรัพยากรของกลุ่มตัวอย่างมารวมกัน ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นเกณฑ์พิจารณาในการจัดกลุ่มต่ำ ปานกลาง และสูง ดังนี้

ต่ำกว่า $\bar{x} - S.D.$	ระดับการให้คะแนนค่าสิ่งแวดลอมคิดปกรรณระดับต่ำ
ในช่วง $\bar{x} + S.D.$ ถึง $\bar{x} - S.D.$	ระดับการให้คะแนนค่าสิ่งแวดลอมคิดปกรรณระดับปานกลาง
สูงกว่า $\bar{x} + S.D.$	ระดับการให้คะแนนค่าสิ่งแวดลอมคิดปกรรณระดับสูง

เมื่อวิเคราะห์ผลการศึกษา ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการให้คุณค่า
 สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 80.2 รองลงมาคือ ระดับการให้คุณค่า
 สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ ร้อยละ 13.8 และระดับการให้คุณค่าในระดับสูง ร้อยละ 6.0
 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเฉลี่ย 36.56 คะแนน
 คะแนนสูงสุด 43.00 คะแนน คะแนนต่ำสุด 26 คะแนน จากคะแนนเต็ม 45 คะแนน (ตาราง 4.6)

ตาราง 4.6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

N = 400		
ระดับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	จำนวน	ร้อยละ
การให้คุณค่าระดับต่ำ (33 คะแนนและต่ำกว่า)	55	13.8
การให้คุณค่าระดับปานกลาง (34 - 40 คะแนน)	321	80.2
การให้คุณค่าระดับสูง (41 คะแนนและสูงกว่า)	24	6.0
Mean = 36.56, S.D. = 2.81, Max = 43.00, Min = 26.00		

4.2.6 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายปิด มี 2 ตัวเลือก คือใช่และไม่ใช่ จำนวน 15 ข้อ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมถูกต้อง สำหรับหรือความเชิงบวกปรากฏว่าข้อความที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 2) การอนุรักษ์วัดไชยวัฒนาราม หมายถึง การรักษา พื้นฟู ถนนคูแถมตั้งแต่ปรังค์ ประชนปรังค์บริวารเมรุหรืออาคารทรงยอด ระเบียงคค พระอุโบสถ และภาพปูนปั้นไปจนถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศอันมีค่าทางประวัติศาสตร์ ร้อยละ 96.0 รองลงมาคือ (ข้อที่ 1) วัดไชยวัฒนารามมีศิลปกรรมประกอบด้วยปรังค์ประชน ปรังค์บริวาร เมรุหรืออาคารทรงยอด ระเบียงคค พระอุโบสถและภาพปูนปั้น ร้อยละ 95.8 และ (ข้อที่ 14) การอนุรักษ์ พื้นฟู คูแถมรักษา วัดไชยวัฒนารามให้คงสภาพคล้ายของเดิมมากที่สุด ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาท่องเที่ยวกันมากขึ้น ร้อยละ 95.0 ตามลำดับ

ส่วนข้อความที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบผิดมากที่สุด 3 อันดับ คือ (ข้อที่ 5) การรื้อถอนปรังค์ประชน ปรังค์บริวารเมรุ หรืออาคารทรงยอด ที่ชำรุดทรุดโทรมแล้วสร้างขึ้นใหม่ที่มีลักษณะคล้ายของเดิม ถือว่าเป็นการอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามไว้เพื่อการท่องเที่ยวและศึกษาหาความรู้ ร้อยละ 40.5 รองลงมาคือ (ข้อที่ 4) การกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินบริเวณโดยรอบวัดไชยวัฒนาราม เป็นการชะลอและป้องกันความเสื่อมโทรมของวัดไชยวัฒนารามวิธีหนึ่ง ร้อยละ 18.0 และ (ข้อที่ 11) การใช้พื้นที่โล่งว่างในวัดไชยวัฒนารามหรือบริเวณใกล้เคียงเพื่อเป็นที่จอดรถ ร้านค้า แผงลอย ทำให้เกิดความสกปรก ขาดความเป็นระเบียบ ร้อยละ 12.5ตามลำดับ

ส่วนข้อความเชิงลบ ปรากฏว่าข้อความที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 10) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนารามเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรเท่านั้น ประชาชนและนักท่องเที่ยวไม่มีส่วนช่วยดูแลในการอนุรักษ์ ร้อยละ 46.0 รองลงมาคือ (ข้อที่ 7) การสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง และการติดตั้งป้ายโฆษณา ที่ชิดเบียดบังวัดไชยวัฒนาราม ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมบริเวณวัดเกิดทัศนะจุจาด ร้อยละ 34.2 และ (ข้อที่ 3) การดำเนินการของกรมศิลปากร ที่ทำการอนุรักษ์ พื้นฟู ทำเฉพาะสภาพแวดล้อมบริเวณรอบวัดไชยวัฒนารามเท่านั้น ร้อยละ 32.2 ตามลำดับ

ส่วนข้อความที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบผิดมากที่สุด 3 อันดับ คือ (ข้อที่ 12) การรื้อถอนอิฐ หรือหินจากซากปรักหักพังของวัดไชยวัฒนารามไปสร้างหรือต่อเติมที่พักอาศัยของตนหรือ

นำไปเป็นทางเดิน สามารถกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย ร้อยละ 71.8 รองลงมาคือ (ข้อที่ 3) การดำเนินการของกรมศิลปากร ที่ทำการอนุรักษ์ พื้นฟู ทำเฉพาะสภาพแวดล้อมบริเวณรอบวัดไชยวัฒนารามเท่านั้น ร้อยละ 67.0 และ (ข้อที่ 7) การสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง และการติดตั้งป้ายโฆษณา ที่จัดเบียดบังวัดไชยวัฒนาราม ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมบริเวณวัดเกิดทัศนะจาก ร้อยละ 65.8 ตามลำดับ (ตาราง 4.7)

ตาราง 4.7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

N = 400

ข้อความ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.วัดไชยวัฒนารามมีศิลปกรรมประกอบด้วย ปราสาทประธาน ปราสาทบริวาร เมรุหรืออาคาร ทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น	383	95.8	17	4.2
2.การอนุรักษ์วัดไชยวัฒนาราม หมายถึง การรักษา พื้นฟู ถนอมดูแลตั้งแต่ปราสาท ประธานปราสาทบริวารเมรุหรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น ไปจนถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและ บรรยากาศอันมีค่าทางประวัติศาสตร์	384	96.0	16	4.0
*3.การดำเนินการของกรมศิลปากร ที่ทำ การอนุรักษ์ พื้นฟู ทำเฉพาะสภาพแวดล้อม บริเวณรอบวัดไชยวัฒนารามเท่านั้น	129	32.2	271	67.8
4.การกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินบริเวณ โดยรอบวัดไชยวัฒนาราม เป็นการชะลอ และป้องกันความเสื่อมโทรมของวัดไชย วัฒนารามวิธีหนึ่ง	328	82.0	72	18.0
5.การรื้อถอนปราสาทประธาน ปราสาทบริวาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ที่ชำรุดทรุดโทรม แล้วสร้างขึ้นใหม่ที่มีลักษณะคล้ายของเดิม ถือว่าเป็นการอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามไว้เพื่อ การท่องเที่ยวและศึกษาหาความรู้	238	59.5	162	40.5

ตาราง 4.7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

N = 400

ข้อความ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6.การที่แหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยฯ เสื่อมโทรม ถูกทอดทิ้งหรือถูกทำลายซึ่งเป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นและสะสมกันมานาน นับแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน สาเหตุมาจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์	374	93.5	26	6.5
*7.การสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง และการ ติดตั้งป้ายโฆษณา ที่ขัดเบียดบังวัดไชยฯ ไม่ทำให้ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมบริเวณวัดเกิดทัศนะอุจาด	137	34.2	263	65.8
8.ภาวะมลพิษจากคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ เช่น เหม่าควัน ฝุ่นละออง เสียงจากเครื่องยนต์ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัดไชยวัฒนารามและ สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม	327	81.8	73	18.2
9.การพัฒนาวัดไชยวัฒนารามเพื่อการท่องเที่ยว จะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้ เหมาะสมกับวัดไชยวัฒนารามด้วย เพื่อให้มี การใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง	370	92.5	30	7.5
*10.การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนาราม เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรเท่านั้น ประชาชน และนักท่องเที่ยวไม่มีส่วนช่วยดูแลในการอนุรักษ์	184	46.0	216	54.0
11.การใช้พื้นที่โล่งว่างในวัดไชยวัฒนารามหรือบริเวณ ใกล้เคียงเพื่อเป็นที่จอดรถ ร้านค้าแผงลอย ทำให้เกิด ความสกปรก ขาดความเป็นระเบียบ	350	87.5	50	12.5
*12.การรื้อถอนอิฐ หรือหินจากซากปรักหักพัง ของวัดไชยวัฒนารามไปสร้างหรือต่อเติม ที่พักอาศัยของตนหรือนำไปเป็นทางเดิน สามารถกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย	113	28.2	287	71.8
13.การดูแลรักษาคุณภาพน้ำบริเวณหน้าวัดไชย วัฒนารามและพื้นที่ใกล้เคียง เป็นการช่วยอนุรักษ์ วัดไชยวัฒนารามได้อีกทางหนึ่ง	376	94.0	24	6.0

ตาราง 4.7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

N = 400

ข้อความ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
14.การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน วัดไชยวัฒนารามให้คงสภาพคล้ายของเดิมมากที่สุด ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาท่องเที่ยวกันมากขึ้น	380	95.0	20	5.0
15.การบูรณะซ่อมแซม การสำรวจหาโบราณสถาน และทำการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางโบราณสถานเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	370	92.0	30	7.5

หมายเหตุ * ข้อความเชิงลบ

4.2.7 ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การวัดระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากข้อความจำนวน 15 ข้อ ทำโดยนำคะแนนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของกลุ่มตัวอย่างมารวมกัน ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นเกณฑ์พิจารณาในการจัดกลุ่มต่ำ ปานกลาง และสูง ดังนี้

ต่ำกว่า $\bar{x} - S.D.$	มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับต่ำ
ในช่วง $\bar{x} + S.D.$ ถึง $\bar{x} - S.D.$	มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง
สูงกว่า $\bar{x} + S.D.$	มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับสูง

เมื่อวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 85.8 รองลงมาคือ มีระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 10.2 และมีระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง ร้อยละ 4.0

ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเฉลี่ย 12.21 คะแนน คะแนนสูงสุด 15 คะแนน คะแนนต่ำสุด 6 คะแนน จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน (ตาราง 4.8)

ตาราง 4.8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

N = 400

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้ระดับต่ำ (10 คะแนนและต่ำกว่า)	41	10.2
ความรู้ระดับปานกลาง (11 - 14 คะแนน)	343	85.8
ความรู้ระดับสูง (15 คะแนน)	16	4.0

Mean = 12.21, S.D. = 1.40, Max = 15, Min = 6

4.3 ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

4.3.1. ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จากการศึกษาความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด มี 5 ตัวเลือก คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 25 ข้อ เมื่อวัดความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย ผลการศึกษามีดังนี้

สำหรับข้อความเชิงบวกปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความต่อไปนี้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 25) การมีหน่วยงานดูแลและตรวจสอบการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่แน่นอน เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาเกินกว่าที่จะแก้ไข ร้อยละ 56.0 รองลงมา คือ (ข้อที่ 2) สภาพปัจจุบันของวัดไชยวัฒนาราม มีความสวยงามดูเด่นเป็นสง่า จำเป็นต้องมีการควบคุมดูแล เพื่อรักษาไว้ให้คนรุ่นหลัง ร้อยละ 49.2 และ (ข้อที่ 16) นักท่องเที่ยวควรเอาใจใส่และปฏิบัติตามกฎระเบียบตามที่เจ้าหน้าที่ได้แจ้งให้ทราบ ร้อยละ 46.2 ตามลำดับ

ข้อความที่กลุ่มตัวอย่างตอบเห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 23) ควรให้มีการศึกษาอบรมและประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวให้มีความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันที่ต้นเหตุ ร้อยละ 61.5 รองลงมาคือ (ข้อที่ 20) การใช้กฎหมายลงโทษผู้ที่ทำลายวัดไชยวัฒนารามเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยลดปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 57.2 และ (ข้อที่ 18) การศึกษาหรือชมปราสาทประธาน ปราสาทบิหารเมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น อย่างใกล้ชิดสามารถทำได้แต่ไม่ควรเข้าไปแตะต้อง ร้อยละ 55.3 ตามลำดับ

ข้อความที่กลุ่มตัวอย่างตอบไม่แน่ใจมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 3) ท่านคิดว่าปราสาทประธาน ปราสาทบิหารเมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น ที่ปรักหักพังแล้ว ควรให้รื้อถอน แล้วก่อสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อให้สมบูรณ์สวยงามคล้ายของเดิมมากที่สุด ร้อยละ 25.0 รองลงมาคือ (ข้อที่ 1) การอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามที่เหมาะสมควรเป็นการรักษาของเดิมไว้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เลย ร้อยละ 19.8 และ (ข้อที่ 15) ควรหลีกเลี่ยงการขึ้นไปยืนบนปราสาทประธาน เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับวัดไชยวัฒนาราม ร้อยละ 17.8 ตามลำดับ

ข้อความที่กลุ่มตัวอย่างตอบไม่เห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 1) การอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามที่เหมาะสมควรเป็นการรักษาของเดิมไว้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เลย ร้อยละ 14.5 รองลงมาคือ (ข้อที่ 3) ท่านคิดว่าปราสาทประธาน ปราสาทบิหารเมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น ที่ปรักหักพังแล้ว ควรให้รื้อถอน แล้วก่อสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อให้สมบูรณ์สวยงามคล้ายของเดิมมากที่สุด ร้อยละ 11.2 และ (ข้อที่ 6) การปล่อยให้สภาพแวดล้อมวัดไชยวัฒนารามอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมโดยไม่เข้าไปทำการดูแล เท่ากับเป็นการทำลายโบราณสถานทางอ้อม ร้อยละ 5.2 ตามลำดับ

ข้อความที่กลุ่มตัวอย่างตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อ 3) ท่านคิดว่าปราสาทประธาน ปราสาทบิหารเมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น ที่ปรักหักพังแล้ว ควรให้รื้อถอน แล้วก่อสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อให้สมบูรณ์สวยงามคล้ายของเดิมมากที่สุด ร้อยละ 5.3 รองลงมาคือ (ข้อที่ 1) การอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามที่เหมาะสมควรเป็นการรักษาของเดิมไว้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เลย ร้อยละ 3.4 และ (ข้อที่ 24) การที่วัยรุ่นใช้สถานที่ในบริเวณวัดไชยวัฒนารามเป็นที่แสดงความรัก ถือเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ร้อยละ 3.4 ตามลำดับ

สำหรับข้อความเชิงลบปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความต่อไปนี้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 10) วัดไชยวัฒนาราม มีบริเวณกว้างขวางจึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 7.5 รองลงมาคือ (ข้อที่ 5) การสลักชื่อหรือทำสัญลักษณ์ใดๆ ตามต้นไม้ หรือตามกำแพงในวัดไชยวัฒนารามเป็นการดำรงรักษาสีงแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 6.2 และ (ข้อที่ 12) การจัดกิจกรรมหรือพิธีการในวัดไชยวัฒนารามไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 6.0 ตามลำดับ

ข้อความที่กลุ่มตัวอย่างตอบเห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 10) วัดไชยวัฒนาราม มีบริเวณกว้างขวางจึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 23.0 รองลงมาคือ (ข้อที่ 11) ไม่ควรมีการบูรณะวัดไชยวัฒนารามแต่ควรปล่อยไปตามธรรมชาติ เพื่อเป็นการรักษาไว้ในฐานะที่เป็นงานศิลปะและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ร้อยละ 16.0 และ (ข้อที่ 12) การจัดกิจกรรมหรือพิธีการในวัดไชยวัฒนารามไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 16.0 ตามลำดับ

ข้อความที่กลุ่มตัวอย่างตอบไม่เห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 12) การจัดกิจกรรมหรือพิธีการในวัดไชยวัฒนารามไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 39.0 รองลงมาคือ (ข้อที่ 17) แรงสั่นสะเทือนจากการสัญจรไปมาของยานพาหนะ ไม่มีผลกระทบต่อตัววัดไชยวัฒนาราม ร้อยละ 32.8 และ (ข้อที่ 10) วัดไชยวัฒนาราม มีบริเวณกว้างขวางจึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 32.5 ตามลำดับ

ข้อความที่กลุ่มตัวอย่างตอบไม่เห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อที่ 14) การทิ้งขยะประเภทใบตองห่อขนม ภายในบริเวณวัดไชยวัฒนารามไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม เพราะขยะเหล่านั้นสามารถย่อยสลายไปได้เอง ร้อยละ 39.0 รองลงมาคือ (ข้อที่ 9) โบราณสถานในวัดไชยวัฒนารามที่เสื่อมโทรม ไม่มีผลทางด้านจิตใจของผู้ที่พบเห็น ร้อยละ 35.5 และ (ข้อที่ 7) การดูแลวัดไชยวัฒนารามเป็นสิทธิและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ร้อยละ 34.8 ตามลำดับ

ข้อความที่กลุ่มตัวอย่างตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (ข้อ 5) การสลักชื่อหรือทำสัญลักษณ์ใดๆ ตามต้นไม้ หรือตามกำแพงในวัดไชยวัฒนารามเป็นการดำรงรักษาสีงแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 49.8 รองลงมาคือ (ข้อที่ 7) การดูแลวัดไชยวัฒนารามเป็นสิทธิและ

หน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ร้อยละ 31.4 และ (ข้อที่ 14) การทิ้งขยะประเภทใบตองห่อขนม ภายในบริเวณวัดไชยวัฒนารามไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม เพราะขยะเหล่านั้นสามารถย่อยสลายไปได้เอง ร้อยละ 25.2 ตามลำดับ (ตาราง 4.9)

ตาราง 4.9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

N = 400					
ความตระหนักในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1.การอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามที่เหมาะสม ควรเป็นการรักษาของเดิมไว้โดยไม่มีการ เปลี่ยนแปลงใด ๆ เลย	95 (23.8)	154 (38.5)	79 (19.8)	58 (14.5)	14 (3.4)
2.สภาพปัจจุบันของวัดไชยวัฒนาราม มี ความสวยงามดูเด่นเป็นสง่า จำเป็นต้องมี การควบคุมดูแล เพื่อรักษาไว้ให้คนรุ่นหลัง	197 (49.2)	160 (40.0)	41 (10.2)	1 (0.3)	1 (0.3)
3.ท่านคิดว่าปราสาทประธาน ปราสาทบริวาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระ อุโบสถ และภาพปูนปั้น ที่ปรักหักพัง แล้ว ควรให้เรือถอน แล้วก่อสร้างขึ้นมา ใหม่เพื่อให้สมบูรณ์สวยงามคล้ายของเดิม มากที่สุด	100 (25.0)	132 (33.0)	100 (25.0)	45 (11.2)	23 (5.8)
4.วัดไชยวัฒนารามเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงภูมิ ปัญญาของคนไทยสมัยก่อน เป็นสิ่งที่มี คุณค่าหาสิ่งใดเทียบไม่ได้ในปัจจุบัน	158 (39.5)	173 (43.2)	60 (15.0)	9 (2.3)	0 (0)
*5.การสลักชื่อหรือทำสัญลักษณ์ใดๆ ตาม ต้นไม้ หรือตามกำแพงในวัดไชยวัฒนา รามเป็นการดำรงรักษาสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม	25 (6.2)	46 (11.5)	44 (11.0)	86 (21.5)	199 (49.8)
6.การปล่อยให้สภาพแวดล้อมวัดไชย วัฒนารามอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมโดยไม่ เข้าไปทำการดูแล เท่ากับเป็นการทำลาย โบราณสถานทางอ้อม	118 (29.5)	193 (48.3)	61 (15.2)	21 (5.2)	7 (1.8)

ตาราง 4.9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

N = 400

ความตระหนักในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
*7.การดูแลวัดไชยวัฒนารามเป็นสิทธิและ หน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง	19 (4.8)	48 (12.0)	68 (17.0)	139 (34.8)	126 (31.4)
8.ควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัด ไชยวัฒนารามไว้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของ ชาติไทย มากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจาก การท่องเที่ยว	157 (39.3)	174 (43.4)	60 (15.0)	9 (2.3)	0 (0)
*9.โบราณสถานในวัดไชยวัฒนารามที่ เสื่อมโทรม ไม่มีผลทางด้านจิตใจของผู้ที่ พบเห็น	17 (4.3)	54 (13.4)	92 (23.0)	142 (35.5)	95 (23.8)
*10.วัดไชยวัฒนาราม มีบริเวณกว้างขวาง จึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการจัด กิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ	30 (7.5)	92 (23.0)	130 (32.5)	100 (25.0)	48 (12.0)
*11.ไม่ควรมีการบูรณะวัดไชยวัฒนาราม แต่ควรปล่อยให้ตามธรรมชาติ เพื่อเป็น การรักษาไว้ในฐานะที่เป็นงานศิลปะและ เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์	23 (5.8)	64 (16.0)	113 (28.2)	132 (33.0)	68 (17.0)
*12.การจัดกิจกรรมหรือพิธีการในวัดไชย วัฒนารามไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม	24 (6.0)	64 (16.0)	156 (39.0)	101 (25.2)	55 (13.8)
13.หากนักท่องเที่ยวและประชาชนมีความ ตระหนักและเข้าใจในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมวัดไชยวัฒนารามให้ดีและ เหมาะสมแล้ว การสูญเสียคุณค่า ตลอดจน การสูญหายก็จะเกิดขึ้นได้ยาก	161 (40.2)	182 (45.5)	50 (12.5)	5 (1.3)	2 (0.5)

ตาราง 4.9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

N = 400					
ความตระหนักในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
*14.การทิ้งขยะประเภทใบตองห่อขนม ภายในบริเวณวัดไชยวัฒนารามไม่ ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม เพราะ ขยะเหล่านั้นสามารถย่อยสลายไปได้เอง	21 (5.3)	50 (12.5)	72 (18.0)	156 (39.0)	101 (25.2)
15.ควรหลีกเลี่ยงการขึ้นไปยืนบนปรางค์ ประธาน เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะ เกิดกับวัดไชยวัฒนาราม	121 (30.2)	184 (46.0)	71 (17.8)	17 (4.2)	7 (1.8)
16.นักท่องเที่ยวควรเอาใจใส่และปฏิบัติ ตามกฎระเบียบตามที่เจ้าหน้าที่ได้แจ้งให้ ทราบ	185 (46.2)	159 (39.8)	46 (11.5)	9 (2.2)	1 (0.3)
*17.แรงสั่นสะเทือนจากการสัญจรไปมา ของยานพาหนะ ไม่มีผลกระทบต่อตัว วัดไชยวัฒนาราม	20 (5.0)	57 (14.2)	131 (32.8)	136 (34.0)	56 (14.0)
18.การศึกษาหรือชมปรางค์ประธาน ปรางค์บริวาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น อย่างใกล้ชิดสามารถทำได้แต่ไม่ควรเข้าไป แตะต้อง	93 (23.2)	221 (55.3)	69 (17.2)	13 (3.3)	4 (1.0)
19.การอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามเป็นหน้าที่ ที่ทุกคนต้องร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักท่องเที่ยวและประชาชน	161 (40.3)	180 (45.0)	51 (12.8)	6 (1.4)	2 (0.5)
20.การใช้กฎหมายลงโทษผู้ที่ทำลายวัด ไชยวัฒนารามเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยลด ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	109 (27.2)	229 (57.2)	57 (14.3)	4 (1.0)	1 (0.3)
21.แผนพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมวัดไชยวัฒนารามของกรม ศิลปากร ควรมีเป้าหมายให้นักท่องเที่ยว ได้ตระหนักและเข้าถึงความสำคัญของการ อนุรักษ์อย่างจริงจัง	162 (40.5)	205 (51.2)	30 (7.5)	2 (0.5)	1 (0.3)

ตาราง 4.9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

N = 400

ความตระหนักในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
22.การไม่ได้รับความเอาใจใส่จาก นักท่องเที่ยว ทำให้สิ่งแวดล้อมในวัดไชย วัฒนารามเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว	107 (26.8)	219 (54.8)	55 (13.8)	14 (3.4)	5 (1.2)
23.ควรให้มีการศึกษาอบรมและ ประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวให้มีความรู้ และความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมมากขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันที่ ต้นเหตุ	110 (27.5)	246 (61.5)	37 (9.2)	4 (1.0)	3 (0.8)
24.การที่วัยรุ่นใช้สถานที่ในบริเวณวัดไชย วัฒนารามเป็นที่แสดงความรัก ถือเป็นการ กระทำที่ไม่เหมาะสม	175 (43.8)	165 (41.3)	36 (9.0)	10 (2.5)	14 (3.4)
25.การมีหน่วยงานดูแลและตรวจสอบการ ทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่แน่นอน เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาเกินกว่าที่จะ แก้ไข	224 (56.0)	141 (35.2)	29 (7.3)	4 (1.0)	2 (0.5)

หมายเหตุ * ข้อคำถามเชิงลบ

4.3.2 ระดับของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 66.4 มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง และมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูงและระดับต่ำใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 18.8 และร้อยละ 14.8 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เฉลี่ยเท่ากับ 96.79 คะแนน คะแนนสูงสุดเท่ากับ 121 และคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 71 จากคะแนนเต็ม 125 คะแนน (ตาราง 4.10) ซึ่งเป็น

การตอบสนองสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวที่วัดไชยวัฒนาราม มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง

ตาราง 4.10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

N= 400		
ระดับของความตระหนัก ๓	จำนวน	ร้อยละ
ความตระหนักในระดับต่ำ (86 คะแนนและน้อยกว่า)	75	18.8
ความตระหนักในระดับปานกลาง (87 – 107 คะแนน)	266	66.4
ความตระหนักในระดับสูง (108 คะแนนและมากกว่า)	59	14.8
Mean = 96.79, S.D. = 9.84, max =121, min = 71		

4.4 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยกลุ่มย่อยในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวและใช้สถิติ t – test สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยกระตุ้นต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยผู้วิจัยได้นำตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และปัจจัยกระตุ้น ได้แก่ การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยกลุ่มย่อยในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว ผลการศึกษามีดังนี้ (ตาราง 4.11)

เพศ จากการทดสอบทางสถิติ ปรากฏว่า เพศหญิงมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตาราง 4.11)

อายุ จากการทดสอบทางสถิติ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่ม

ตัวอย่างที่มีอายุ 37 ปีและมากกว่า มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 20 – 36 ปี และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 19 ปี และน้อยกว่า (ตาราง 4.12)

อาชีพ จากการทดสอบทางสถิติ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตาราง 4.11)

ระดับการศึกษา จากการทดสอบทางสถิติ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย / ปวช. กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา/ปวส. และกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา / ม.ต้น (ตาราง 4.11)

รายได้ต่อเดือน จากการทดสอบทางสถิติ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือน 10,000 บาทและต่ำกว่ามีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาทและกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือน 20,001 บาทและต่ำกว่า(ตาราง 4.11)

การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากการทดสอบทางสถิติ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตาราง 4.11)

การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากการทดสอบทางสถิติ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่ให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลางมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง และในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (ตาราง 4.11)

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากการทดสอบทางสถิติ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ในระดับสูง และในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (ตาราง 4.11)

สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยกระตุ้นที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ตาราง 4.11 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

N = 400				
ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D	Sig.of F
เพศ				0.497*
ชาย	201	95.60	9.99	
หญิง	199	97.99	9.57	
อายุ				0.009**
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 19 ปี	55	92.73	9.82	
20 – 36 ปี	321	96.87	9.59	
37 ปี และมากกว่า	24	99.00	10.50	
ระดับการศึกษา				0.018*
ประถมศึกษา / ม. ต้น	33	198.30	17.83	
มัธยมศึกษา ตอนปลาย / ปวช	127	95.84	8.97	
อนุปริญญา / ปวศ.	70	93.91	9.94	
ปริญญาตรี / สูงกว่าป. ตรึขึ้นไป	170	197.80	21.10	
อาชีพ				0.109
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	89	98.13	10.18	
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	58	96.65	10.73	
พนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป	140	96.18	8.98	
นักเรียน / นักศึกษา	98	96.88	9.50	
แม่บ้าน/อื่นๆ	15	94.46	11.31	

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01, ***มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001

ตาราง 4.11 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

N = 400

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D	Sig.of F
รายได้ต่อเดือน				0.009**
10,000 บาทและต่ำกว่า	245	92.73	9.82	
10,001 – 20,000 บาท	90	96.87	9.59	
20,001 บาทขึ้นไป	65	99.00	10.50	
การรับข้อมูลข่าวสาร				0.766
ระดับต่ำ	119	97.17	9.72	
ระดับปานกลาง	251	96.74	9.76	
ระดับสูง	30	95.73	11.22	
การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อม				0.000***
ระดับต่ำ	55	90.87	10.29	
ระดับปานกลาง	321	97.49	9.48	
ระดับสูง	24	100.95	6.96	
ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์				0.000***
ระดับต่ำ	41	91.14	10.91	
ระดับปานกลาง	343	97.45	9.49	
ระดับสูง	16	97.06	10.43	

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01, ***มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001

ตาราง 4.12 เปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระหว่างกลุ่มอายุ

อายุ	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 19 ปี	20 – 36 ปี	37 ปี และมากกว่า
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 19 ปี	0.0	-	-
20 – 36 ปี	4.13*	0.0	-
37 ปี และมากกว่า	6.26*	2.12	0.0

แปลผลตาราง 4.12 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของอายุที่ระบุแล้วพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 19 ปี มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมดีกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 20 – 36 ปี และอายุ 37 ปี มากกว่ากลุ่มอื่นๆ ที่เหลือนอกจากนั้นมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4.13 เปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระหว่างกลุ่มรายได้

รายได้	10,000 บาทและ ต่ำกว่า	10,001 – 20,000 บาท	20,001 บาท ขึ้นไป
10,000 บาทและต่ำกว่า	0.0	-	-
10,001 – 20,000 บาท	2.55*	0.0	-
20,001 บาทขึ้นไป	0.65	1.89	0.0

แปลผลตาราง 4.13 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของรายได้ที่ระบุแล้วพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 10,000 บาทและต่ำกว่า มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 10,001 – 20,000 บาท ส่วนกลุ่มอื่นๆ มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4.14 เปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระหว่างกลุ่มตัวอย่างการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ระดับการให้คุณค่า	33 คะแนนและ น้อยกว่า	34 – 40 คะแนน	41 คะแนนและ มากกว่า
33 คะแนนและน้อยกว่า	0.0	-	-
34 – 40 คะแนน	6.62*	0.0	-
41 คะแนนและมากกว่า	10.08*	3.45	0.0

แปลผลตาราง 4.14 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ระบุแล้วพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 33 คะแนนมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนน 34 – 40 คะแนนกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนน 41 คะแนนและมากกว่า ส่วนกลุ่มอื่นๆ มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4.15 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ระดับความรู้	10 คะแนนและ น้อยกว่า	11 – 14 คะแนน	15 คะแนน
10 คะแนนและน้อยกว่า	0.0	-	-
11 – 14 คะแนน	6.31*	0.0	-
15 คะแนน	5.91*	0.39	0.0

แปลผลตาราง 4.15 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ละคู่แล้วพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ 10 คะแนนและน้อยกว่า มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนน 11 – 14 คะแนนกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนเต็ม ส่วนกลุ่มอื่นๆ มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

4.5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จากแบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิด กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาและข้อเสนอแนะต่อความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ดังนี้

1) ปัญหา สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในวัดไชยวัฒนาราม

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ในฐานะที่เป็นนักท่องเที่ยว คิดว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในวัดไชยวัฒนารามมีอะไรบ้าง และท่านมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขอย่างไร 3 อันดับแรก คือ พบนักท่องเที่ยวท่านอื่นๆ ประพฤติปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม เช่น ขึ้นไปถ่ายรูปรูปบนปราสาทประธาน หรือบนกำแพงอิฐที่ใกล้พังทลาย ร้อยละ 78.3 รองลงมาคือพบซากปราสาทประธาน ปราสาทบริวาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระ

อุโบสถ และภาพปูนปั้น พังทลายไม่ได้รับการดูแล ปรับปรุงทำให้มีสภาพคล้ายของเดิม ร้อยละ 63.8 และมีขยะในวัดไชยวัฒนาราม ร้อยละ 43.6 (ตาราง 4.17)

ตาราง 4.16 แสดงจำนวน ร้อยละ ปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในวัดไชยวัฒนาราม ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

N = 400

ข้อความ	ปัญหา อุปสรรค	
	จำนวน	ร้อยละ
-มีขยะในวัดไชยวัฒนาราม	174	43.6
-พบหญ้าขึ้นรกในวัดไชยวัฒนาราม	165	41.3
- พบซากปรางค์ประธาน ปรางค์บริวาร เมรุ หรือ อาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพ ปูนปั้น พังทลายไม่ได้รับการดูแล ปรับปรุงทำให้มี สภาพคล้ายของเดิม	255	63.8
-พบนักท่องเที่ยวท่านอื่นๆ ประพฤติปฏิบัติตัวไม่ เหมาะสม เช่น ขึ้นไปถ่ายรูปรูปบนปรางค์ประธาน หรือบนกำแพงอิฐที่ใกล้พังทลาย	313	78.3
-พบนักท่องเที่ยวหยิบส่วนประกอบของซากปรางค์ ประธาน ปรางค์บริวาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้นติดมือ กลับไป	154	38.5
-อื่น ๆ	24	6.0

2) สาเหตุที่ทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมล่าช้าและไม่ได้ประสิทธิภาพ

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรคต่อความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของกลุ่มตัวอย่างโดยท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคใด ที่ทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมล่าช้าและไม่ได้ประสิทธิภาพมากเป็น 3 อันดับแรก คือ ขาดการประชาสัมพันธ์จากทางราชการ

ให้กับนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว ร้อยละ 82.8 รองลงมา คือขาดการเอาใจใส่จากทางราชการ ร้อยละ 80.3 และ ขาดการเอาใจใส่จากนักท่องเที่ยวใน กฎระเบียบที่ทางกรมศิลปากรกำหนดไว้ ร้อยละ 80.0 ตามลำดับ(ตาราง 4.17)

ตาราง 4.17 แสดงจำนวน และร้อยละ สาเหตุที่ทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมล่าช้าและ ไม่ได้ประสิทธิภาพ ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

N = 400

ข้อความ	ปัญหา อุปสรรค	
	จำนวน	ร้อยละ
-ขาดงบประมาณในการปรับปรุงแก้ไข	196	49.0
-ขาดการเอาใจใส่จากทางราชการ	321	80.3
-ขาดการประชาสัมพันธ์จากทางราชการให้กับ นักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในสถานที่ท่องเที่ยว	331	82.8
-ขาดการเอาใจใส่จากนักท่องเที่ยวในกฎระเบียบที่ทาง กรมศิลปากรกำหนดไว้	320	80.0
-ขาดกฎหมายและบทลงโทษที่ยังไม่ชัดเจน	296	74.0
-นักท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	212	53.0
-อื่น ๆ	5	1.3

3) แนวทางในการเสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้ นักท่องเที่ยว

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรคต่อความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ของกลุ่มตัวอย่างโดยท่านคิดว่ามีแนวทางใดที่จะเสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้บ้างมากเป็น 3 อันดับแรก คือ จัดให้มีการ ประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 84.3 รองลงมาคือจัดหาเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด ร้อยละ 74.5 และจัดตั้ง คณะกรรมการปรับปรุงดูแลรักษา อนุรักษ์ โดยเฉพาะ ร้อยละ 62.8 ตามลำดับ (ตาราง 4.18)

ตาราง 4.18 แสดงจำนวน และร้อยละ แนวทางในการเสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้นักท่องเที่ยว ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

N = 400

ข้อความ	ปัญหา อุปสรรค	
	จำนวน	ร้อยละ
-ให้ปรับปรุงและเสริมสร้างให้อยู่ในสภาพดี	176	44.0
-จัดหาเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด	298	74.5
-จัดให้มีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวถึงความสำคัญของการอนุรักษ์	337	84.3
-จัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงดูแลรักษา อนุรักษ์ โดยเฉพาะ	251	62.8
-อื่น ๆ	3	0.8

4) ข้อเสนอแนะ อื่นๆ

จากการศึกษาตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม ปรากฏผลดังนี้

ก. แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับตัวปราสาทประธาน ปราสาทบริวาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น มีความเสื่อมโทรม

จากการศึกษา กลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยว ได้ผลการศึกษา ดังนี้

1. ควรมีการบูรณะซ่อมแซม ปรับปรุง ดูแลรักษาให้คงอยู่ในสภาพเดิมมากที่สุดโดยมีกรมศิลปากรเป็นผู้ดูแลควบคุมการดำเนินงานและตรวจสอบความเรียบร้อย
2. มีการจัดเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดให้ทั่วถึงอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย
3. ยกเลิกร้านค้าที่ขายสินค้าประเภทหาบเร่ ที่อยู่ภายในบริเวณวัดไชยวัฒนาราม

ข. แนวทางการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมบริเวณวัดไชยวัฒนาราม

จากการศึกษา กลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยว ได้ผลการศึกษา ดังนี้

1. หน่วยงานของกรมศิลปากรควรมีบทบาทและหน้าที่ในการดูแลสภาพแวดล้อมภายในบริเวณวัดไชยวัฒนารามให้มากกว่านี้โดยมีการดำเนินการจัดระเบียบภายในบริเวณวัดไชยวัฒนารามใหม่
 2. ควรมีการจัดการเรื่องการรักษาความสะอาด เช่น
 - จัดให้มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดให้เพียงพอและทั่วถึงกับพื้นที่
 - จัดให้มีที่ทิ้งขยะตามจุดต่างๆตามความเหมาะสม โดยจัดที่ทิ้งขยะให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมภายในวัดไชยวัฒนาราม
 - จัดทำตาข่ายกันนกพิราบเข้ามาทำความสกปรกและศิลปกรรมอื่นๆ เสียหาย
 3. ควรมีบทลงโทษสำหรับผู้ทำความสกปรก เสียหาย กับวัดไชยวัฒนาราม เช่น ค่าปรับสำหรับคนที่ทิ้งขยะลงบนพื้นก่อให้เกิดความสกปรก เป็นต้น
 4. ปลุกสร้างจิตสำนึกให้กับผู้ประกอบการภายในบริเวณวัดไชยวัฒนารามรวมทั้งนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป ให้ช่วยกันรักษาความสะอาดภายในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ทิ้งขยะให้ลงถัง ไม่บ้วนน้ำลายลงบนพื้น เป็นต้น

ค. แนวทางการแก้ไขอื่นๆ

จากการศึกษา กลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยว ได้ผลการศึกษา ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวร่วมกันปลูกต้นไม้รอบบริเวณวัดไชยวัฒนารามเพื่อความร่วมมือ
2. กำหนดมาตรการในการแต่งกายให้เหมาะสมสำหรับบุคคลที่จะขึ้นไปนมัสการพระพุทธรูปในวัดไชยวัฒนาราม
3. กำหนดมาตรการห้ามชุมชนโดยรอบวัดไชยวัฒนารามปลูกสิ่งก่อสร้างบดบังวัดไชยวัฒนารามเพื่อป้องกันการทำลายทัศนียภาพของวัดไชยวัฒนาราม
4. จัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตามจุดต่างๆ เพื่อดูแลความเรียบร้อย
5. ห้ามรถยนต์สัญจรผ่านวัดไชยวัฒนาราม ขึ้นใน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและการสิ้นเสียดินที่อาจจะกระทบกระเทือนต่อตัวปราสาทประธาน ปราสาทบริวาร เมารุ หรืออาคารทรงยอดระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น

6. เปลี่ยนรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นแบบเชิงอนุรักษ์

7. ปลุกสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเห็นถึงผลกระทบในด้านต่างๆ และ
เล็งเห็นคุณค่าของศิลปะมากกว่าการค้า และส่งเสริมให้มีความตระหนักถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้น

บทที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำผลการศึกษามาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 66.4 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างยังมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่เพียงพอ แต่ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ดังนั้น จึงควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้มีความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้นและในขณะเดียวกันก็ควรมีการเผยแพร่ความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวารสารต่างๆ รวมทั้งอินเทอร์เน็ต เพราะการเผยแพร่ผ่านสื่อเหล่านี้ มีความเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้มากกว่า ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีการเผยแพร่อยู่บ้างแล้ว แต่กลุ่มตัวอย่างก็ยังคงมีความคิดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมยังมีน้อยเกินไป ฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชนเอง สมาคม / ชมรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่หน่วยงานของรัฐควรจะร่วมมือกันเผยแพร่ความรู้ในด้านนี้ให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากขึ้นด้วย และนำไปสู่พฤติกรรม การปฏิบัติที่ดีขึ้น เนื่องจากความรู้มีความสัมพันธ์กับความตระหนัก เมื่อมีความรู้มากขึ้นย่อมมีความตระหนักมากขึ้นด้วย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ คารณี อารณพัฒน์ (2533: 128) เรื่องความรู้และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ซึ่งพบว่า ประชาชนมีความรู้และความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่นระดับปานกลาง

เมื่อวิเคราะห์แบบวัดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาบางส่วนยังขาดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เช่น เชื่อว่า แรงสั่นสะเทือนจากการสัญจรไปมาของขบวนพาหนะ ไม่มีผลกระทบต่อตัววัดไชยวัฒนาราม และเชื่อว่าวัดที่มีบริเวณกว้างขวางจึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังเห็นว่าการดูแลหรืออนุรักษ์พื้นที่ในวัดไชยวัฒนาราม เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของกรมศิลปากรหน่วยงานเดียวเท่านั้น

จากผลการศึกษา ควรจะให้ภาครัฐดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ข่าวสาร และเสริมสร้างความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอในลักษณะของการบูรณาการ โดยให้ความรู้ทั้งในด้านผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตลอดจนวิธีการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้น

5.2 วัดอุปประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า ระดับการศึกษา มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อายุ รายได้ต่อเดือน มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนเพศมีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเพศ อาชีพ และการรับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายตามข้อสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 นักท่องเที่ยวเพศหญิงและเพศชายมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษาปรากฏว่า เพศหญิงมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากกว่าเพศชาย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผล

การศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤนาท พุทไธสง (2541: 86) เรื่องความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถานในบริเวณเกาะเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งพบว่า เพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานในบริเวณเกาะเมืองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล แสงประกาย (2544: 147) เรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น: กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งพบว่า เพศแตกต่างกันมีผลต่อการมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น ต่อบึงบอระเพ็ดที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน และมีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมใกล้เคียงกัน ดังนั้นเพศจึงไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่าง และไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

สมมุติฐานที่ 2 นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา วันธงชัย (2545: 116-117) เรื่องความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ: ศึกษากรณีบริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า ความแตกต่างกันในเรื่องของอายุก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล แสงประกาย (2544: 147-148) เรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น: กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งพบว่า อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น ต่อบึงบอระเพ็ดที่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มีอายุ 37 ปีและมากกว่า ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุที่ต่างกันจะมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่างกัน และอาจจะมีโอกาสในการเรียนรู้หรือได้รับข่าวสารต่างกัน การทำงาน

ที่ใกล้เคียงกันอาจมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่เสมอ จึงกระตุ้นให้เกิดความรู้ ความสนใจและความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมได้มากกว่า

สมมุติฐานที่ 3 นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤนาท พุทธิสง (2541:87) เรื่องความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถานในบริเวณเกาะเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งพบว่า อาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานในบริเวณเกาะเมืองแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุ บุรณศิริ (2537: 123) เรื่องความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษาเฉพาะกรณี พระนารายณ์ราชนิเวศ จังหวัดลพบุรี ซึ่งพบว่า อาชีพที่แตกต่างทำให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความรู้และความตระหนักต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันไม่ทำให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน ทั้งอาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างอาจจะอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกัน หรือการได้รับข้อมูลข่าวสารในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ 4 นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุ บุรณศิริ (2537: 122) เรื่องความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษาเฉพาะกรณี พระนารายณ์ราชนิเวศ จังหวัดลพบุรี ซึ่งพบว่า

ระดับการศึกษาที่ต่างกันทำให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความรู้และความตระหนักต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แต่ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรา ลีมวงศ์ (2545: 92) เรื่องความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ: กรณีศึกษา ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งพบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำและไม่สามารถพยากรณ์ความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรี ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ และการรับข้อมูลข่าวสารในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นอย่างดี เพราะผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงย่อมมีรายได้ที่สูงกว่าซึ่งย่อมมีโอกาสในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ 5 นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุ บุรณศิริ (2537: 123) เรื่องความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษาเฉพาะกรณี พระนารายณ์ราชนิเวศ จังหวัดลพบุรี ซึ่งพบว่า รายได้ต่อเดือนที่ต่างกันทำให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความรู้และความตระหนักต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แต่ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล แสงประกาย (2544: 149) เรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น: กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น ต่อบึงบอระเพ็ด ที่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ระดับสูง ทำให้มีโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่า จึงทำให้การรับข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ที่มีรายได้สูงมักมีบทบาทสำคัญ

ทางสังคมได้มากกว่าผู้มีรายได้น้อย จึงทำให้มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมแตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ 6 นักท่องเที่ยวที่มีการรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษานี้ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธสุดา เกรียงวัฒนพงษ์ (2543:95) เรื่องความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม ซึ่งพบว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐมไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปรการได้รับข้อมูลข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้อมพร พูนขวัญ (2543: 94) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม องค์พระปฐมเจดีย์: จังหวัดนครปฐม ซึ่งพบว่า พฤติกรรมมารับข่าวสาร มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของกลุ่มตัวอย่างจากสื่อต่างๆแต่ละชนิดยังคงน้อยอยู่ และอาจจะนำเสนอข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ ในเรื่องที่เหมือนกัน และอยู่ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน จึงทำให้การรับข้อมูลข่าวสารของนักท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ทำให้มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

สมมุติฐานที่ 7 นักท่องเที่ยวที่ให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่ให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ และในระดับสูง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล แสง ประกาย (2544: 152-153) เรื่องพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น: กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งพบว่า การให้คุณค่าต่อบึงบอระเพ็ดมี

ความสัมพันธ์เชิงบวก กับพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน ในท้องถิ่นต่อบึงบอระเพ็ดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้อาจ เนื่องจาก การได้รับประโยชน์จากสถานที่เป็นโบราณสถาน ในด้านต่างๆ เช่น การท่องเที่ยว ฯลฯ รวมไปถึงความภาคภูมิใจของคนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้มีความห่วงใยใน สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหน และกังวลถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจึงทำให้ส่งผลเกิดความตระหนักขึ้น จากเหตุผลดังกล่าวอาจทำให้การให้ คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีผลกับความตระหนักของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม

สมมุติฐานที่ 8 นักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในระดับปานกลาง มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มี ความรู้ในระดับสูง และในระดับต่ำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งเป็นไป ตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤนาท พุทธิไชย (2541:89) เรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถานในบริเวณเกาะเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งพบว่า ความรู้ใน การอนุรักษ์โบราณสถานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โบราณสถาน ในบริเวณเกาะเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้อาจ เนื่องจาก การได้รับความรู้ และมีความเข้าใจอย่างถูกต้อง และสม่ำเสมอจะก่อให้เกิดการรับรู้ถึง ผลประโยชน์จากการป้องกัน และมีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเยี่ยมชมโบราณสถานอย่างถูกต้อง ทำให้นักท่องเที่ยวที่มีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีผลต่อความ ตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

5.3 วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยสรุปได้ดังนี้

5.3.1 ปัญหา อุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยว ได้จากเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พบว่าปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอาจเนื่องมาจากการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานและการดำเนินงานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีอยู่น้อย และไม่เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือประชาชนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวเองก็ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งจะส่งผลให้ไม่ทราบถึงวิธีการและบทบาทที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง และยังคงขาดหน่วยงานท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนาราม ปัจจุบันมีเพียงกรมศิลปากรเป็นผู้ที่มีบทบาทในการดูแลเรื่องของการอนุรักษ์บูรณะซ่อมแซมบริหารจัดการสภาพแวดล้อม ของวัดไชยวัฒนาราม และในสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้นักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงเรื่องความเป็นอยู่ปากท้อง จนไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ทำให้นักท่องเที่ยวขาดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เกิดขึ้นนั้น ได้ให้ข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ควรมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ควรเข้ามาสอบถามปัญหาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมด้วยตนเอง โดยในการสอบถามอาจจะสอบถามจากผู้นำชุมชนและการกระจายเสียงประชาสัมพันธ์ วิทยุท้องถิ่น เป็นต้น หรือสุมเข้าไปสอบถามปัญหาจากนักท่องเที่ยวโดยตรง เพื่อที่จะได้สามารถทราบถึงสาเหตุของปัญหา แนวโน้มของปัญหาและความต้องการของนักท่องเที่ยวได้โดยตรง เพื่อที่จะได้หาแนวทางป้องกัน และแก้ไขได้อย่างถูกต้อง และตรงจุด

- ควรให้นักท่องเที่ยวและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนทางในการแก้ไขปัญหา ด้วย เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และ

นักท่องเที่ยวยังเป็นผู้ประสบปัญหาโดยตรง อาจมีการเสนอแนวทางที่จะเป็นที่ยึดถือของประชาชนและนักท่องเที่ยว เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง

- ควรให้เจ้าหน้าที่เพิ่มความถี่ในการให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในด้านต่างๆ รวมทั้งเมื่อมีการให้ข่าวสารหรือความรู้แล้วทางเจ้าหน้าที่ควรจะเข้ามาติดตามผลและประเมินผลการปฏิบัติของนักท่องเที่ยวด้วย เพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้ทราบผลการปฏิบัติของตนว่าไปในทางที่พอใจหรือไม่ และควรจะปรับปรุงการปฏิบัติด้านใดเพิ่มขึ้น

- เพิ่มการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ และดำเนินงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัดไชยวัฒนาราม ให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบ และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานอย่างชัดเจน

- นักท่องเที่ยวยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จึงไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเท่าที่ควร และบางส่วนยังไม่มีความรู้สึกร่วมในความเป็นเจ้าของ รักและหวงแหนต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จึงไม่ต้องการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

- นักท่องเที่ยวยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว และวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จึงมีพฤติกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมทำให้ไม่เห็นคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ

- การไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หรือกฎระเบียบต่างๆ ในการเข้าเยี่ยมชม ทำให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในการเข้าชมในโบราณสถานต่างๆ

- กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานที่ดูแลวัดไชยวัฒนารามโดยตรง ดังนั้นควรมีกฎหมายและบทลงโทษที่ชัดเจนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พร้อมทั้งมีการเพิ่มเจ้าหน้าที่หรือเวรยามในการตรวจตราให้เข้มงวดขึ้น มีการประชาสัมพันธ์จาก

ทางราชการให้กับนักท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในสถานที่ท่องเที่ยว โดยจัดทำป้ายประกาศให้กับนักท่องเที่ยว

- ควรมีการเพิ่มจำนวนถังขยะโดยใช้ถังขยะแบบแยกประเภท และควรกำหนดจุดวางถังขยะเพื่อให้เป็นระเบียบ และให้กระจายสม่ำเสมอ ควรมีการจัดหางบประมาณในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ควรเพิ่มโครงการหรือกิจกรรมพิเศษต่างๆ ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวหรือแม้แต่ประชาชนที่มีพื้นที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ควรมีการตั้งจุดบริการให้คำแนะนำในการปฏิบัติขณะเข้าชมแหล่งศิลปกรรม และมีการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวก่อนมีการปฏิบัติกิจกรรมหรือกระทำการใดๆ กับแหล่งศิลปกรรมวัดไชยวัฒนาราม
- ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนรักและหวงแหนในโบราณสถานแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เช่น การประชาสัมพันธ์ตามโรงเรียน การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตลอดจนศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ประชากรเป้าหมายคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาแหล่งท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 ราย ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามครั้งนี้ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS for WINDOWS ซึ่งเป็นโปรแกรมทางด้านสังคมศาสตร์ ค่าสถิติที่ใช้ คือ อัตราส่วน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งเป็น 2 กลุ่มใช้สถิติ t - test ส่วนตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม จะใช้สถิติการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One – way Analysis of Variance – One way ANOVA)

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยกระตุ้น ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.3 มีอายุระหว่าง 20 – 36 ปี ร้อยละ 80.3 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 38.3 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท และรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 35.0 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,000 บาท และต่ำกว่า ร้อยละ 61.2

การศึกษาปัจจัยกระตุ้นหรือปัจจัยทางด้านจิตวิทยา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 62.8 มีระดับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 80.2 และมีระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 85.8

6.1.2 ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 66.4

6.1.3 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยกระตุ้นที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จากการศึกษาปรากฏว่า ปัจจัยที่มีผลกับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ส่วนปัจจัยอื่นๆ คือ เพศ อาชีพ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

6.1.4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยว โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่านักท่องเที่ยวประพฤติปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม เช่น ขึ้นไปถ่ายรูปบนประติมากรรม หรือบนกำแพงอิฐที่ใกล้พังทลาย ร้อยละ 78.3 หรือหน่วยงานขาดการประชาสัมพันธ์จากทางราชการให้กับนักท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว ร้อยละ 82.8 และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 84.3 เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เกิดขึ้นนั้น ได้ให้ข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ควรมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ควรเข้ามาสอบถามปัญหาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมด้วยตนเอง โดยในการสอบถามอาจจะสอบถามจากผู้นำชุมชนและการกระจายเสียงประชาสัมพันธ์ วิทยุท้องถิ่น เป็นต้น หรือสุ่มเข้าไปสอบถามปัญหามาจากนักท่องเที่ยวโดยตรง เพื่อที่จะได้สามารถทราบถึงสาเหตุของปัญหา แนวโน้มของปัญหาและความต้องการของนักท่องเที่ยวได้โดยตรง เพื่อที่จะได้หาแนวทางป้องกัน และแก้ไขได้อย่างถูกต้อง และตรงจุด

- ควรให้นักท่องเที่ยวและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนทางในการแก้ไขปัญหาด้วย เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้แหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้ประสบปัญหาโดยตรง อาจมีการเสนอแนะแนวทางที่จะเป็นที่ต้องการของประชาชนและนักท่องเที่ยว เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้แก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

- ควรให้เจ้าหน้าที่เพิ่มความถี่การให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในด้านต่างๆ รวมทั้งเมื่อมีการให้ข่าวสารหรือความรู้แล้วทางเจ้าหน้าที่ควรจะเข้ามาติดตามผลและประเมินผลการปฏิบัติของนักท่องเที่ยวด้วย เพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้ทราบผลการปฏิบัติของตนว่าไปในทางที่พอใจหรือไม่ และควรจะปรับปรุงการปฏิบัติด้านใดเพิ่มขึ้น

- เพิ่มการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ และดำเนินงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัดไชยวัฒนาราม ให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบ และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานอย่างชัดเจน
- นักท่องเที่ยวบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จึงไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเท่าที่ควร และบางส่วนยังไม่มีความรู้สึกร่วมในความเป็นเจ้าของ รักและหวงแหนต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จึงไม่ต้องการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- นักท่องเที่ยวบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว และวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จึงมีพฤติกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมทำให้ไม่เห็นคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ
- การไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หรือกฎระเบียบต่างๆ ในการเข้าเยี่ยมชม ทำให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในการเข้าชมในโบราณสถานต่างๆ
- กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานที่ดูแลวัดไชยวัฒนารามโดยตรง ดังนั้นควรมีกฎหมายและบทลงโทษที่ชัดเจนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติตามถูกต้อง และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พร้อมทั้งมีการเพิ่มเจ้าหน้าที่หรือเวรยามในการตรวจตราให้เข้มงวดขึ้น มีการประชาสัมพันธ์จากทางราชการให้กับนักท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในสถานที่ท่องเที่ยว โดยจัดทำป้ายประกาศให้กับนักท่องเที่ยว
- ควรมีการเพิ่มจำนวนถังขยะโดยใช้ถังขยะแบบแยกประเภท และควรกำหนดจุดวางถังขยะเพื่อให้เป็นระเบียบ และให้กระจายสม่ำเสมอ ควรมีการจัดหางบประมาณในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ควรเพิ่มโครงการหรือกิจกรรมพิเศษต่างๆ ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวหรือแม้แต่ประชาชนที่มีพื้นที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

- ควรมีการจัดจุดบริการให้คำแนะนำในการปฏิบัติขณะเข้าชมแหล่งศิลปกรรม และมีการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวก่อนมีการปฏิบัติกิจกรรมหรือกระทำการใดๆ กับแหล่งศิลปกรรมวัดไชยวัฒนาราม

- ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนรักและหวงแหนในโบราณสถานแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เช่น การประชาสัมพันธ์ตามโรงเรียน การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

จากผลการศึกษาปรากฏว่า ตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากผลการศึกษาปรากฏว่า การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 80.2 จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าระดับปานกลาง เห็นด้วยกับการมีตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับสูง และกลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับต่ำ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับการมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และจากการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาก อาจเป็นเพราะว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาคือแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้กับจังหวัด หากว่าสภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและตัวโบราณสถานเสื่อมโทรมลง ย่อมมีผลกระทบต่อพื้นฐานหลักในการดำรงชีวิตและพัฒนาจิตใจ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงคุณค่าของแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งมีผลทำให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้น

2. จากการศึกษาปรากฏว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 66.4 จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับสูง และกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ระดับต่ำ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ถูกต้อง จะเข้าใจและเห็นความสำคัญของการมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แต่ก็ยังคงมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่ขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ดังนั้นหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องควรมีการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง การประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ หนังสือจากทางราชการ นิตยสาร/วารสาร การอบรม หรือการสัมมนา และการทัศนศึกษา เป็นต้น ดังนั้นการส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจอาจทำให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้น

3. จากการศึกษาปรากฏว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ มีอายุระหว่าง 20 – 36 ปี ร้อยละ 80.3 และจากการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เพราะว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วงกำลังศึกษา จึงทำให้มีความรู้และเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนเห็นความสำคัญของการมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

4. จากการศึกษาปรากฏว่า ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 42.6 และจากการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรี เห็นด้วยกับการมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ทั้งนี้เพราะการศึกษาช่วยให้มีโลกทัศน์กว้างไกลและเห็นถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ดังนั้นควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในเชิงวิชาการมากกว่าเดิม และความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นได้

5. จากการศึกษาปรากฏว่า รายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000 บาทและต่ำกว่า เห็นด้วยกับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า จึงทำให้มีส่วนเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

6.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาถึงความพร้อมและความต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อนำไปกำหนดแนวทางแก้ไขโดยความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการ และประชาชนในชุมชน
2. ศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมความตระหนักและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชนในการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน และขยายผลการศึกษาไปยังสถานที่อื่น ที่มีแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตามจังหวัดต่างๆ
3. ศึกษาถึงพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของประชาชนในพื้นที่วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ถนนมลาภ รัชต์ 4736794 SHEV/M

ศก.ม. (สิ่งแวดล้อม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: ธวัชชัย บุญโชติ, Ph.D. (Geography); พรรณิภา บุรพาชีพ, น.บ. (เกียรตินิยมดี) ,น.ม.; ปุสดี มอนซอน, ศก.ม. (สังคมวิทยา), M.O.H.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. บทนำ

ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมมากมาย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี พบว่ามีศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ สถานที่สำคัญต่างๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศ แหล่งศิลปกรรมที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ ด้านประวัติศาสตร์และด้านอารยธรรมซึ่งจะหาครโบราณใดเทียบได้ในเอเชียหรือในโลกเป็นไม่มี และบ่งบอกถึงความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นและประเทศชาติ บางแห่งยังมีความสำคัญในระดับโลก ซึ่งได้รับการประกาศเป็นมรดกทางวัฒนธรรม นำชื่อเสียงและความภาคภูมิใจให้คนในชาติ ศิลปกรรมต่างๆ ทั้งแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ สถาปัตยกรรม ประติมากรรมต่างๆ จึงเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่บรรพชนได้มอบเป็นมรดกให้กับชนรุ่นหลัง อันมีคุณค่าต่อจิตใจที่จะสร้างและหล่อหลอมความรู้สึกที่ดีต่อชุมชน ถ่ายทอดความเป็นไปของสังคมและสิ่งแวดล้อมในแต่ละยุคสมัยไว้ด้วย รูปแบบของศิลปกรรมยังเป็นสิ่งที่สะท้อนภาพของอดีตที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันตามกาลเวลา นอกจากนี้ยังเป็นรากฐานสำคัญทางการศึกษาที่คนรุ่นต่อไปจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนางานศิลปกรรมต่อไป (เอี่ยมพร พูนขวัญ, 2543: 1)

การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และสังคมรวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ทำให้เกิดความต้องการใช้ประโยชน์จากพื้นที่โดยรอบแหล่งศิลปกรรมโดยการบุกรุกเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือเป็นที่ทำกินของประชาชนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดและพบได้

ทั่วไปก็คือการลักลอบขุดค้นโบราณสถาน เพื่อค้นหาโบราณวัตถุเพื่อประโยชน์ทางการค้า การปล่อยปละละเลยไม่บำรุงรักษาเนื่องจากขาดงบประมาณทำให้โบราณสถานทรุดโทรมได้เร็วขึ้น ปัจจุบันความเสื่อมโทรมและความเสียหายของแหล่งศิลปกรรมกำลังเป็นที่น่าวิตก บางแห่งถูกทำลายโดยการขีดเขียนข้อความที่ไม่เหมาะสมตามอาคารหรือกำแพงโบราณ บางแห่งก็มีการรื้อทำลายโดยนำอิฐหรือวัสดุบางส่วนจากซากปรักหักพังของโบราณสถาน ไปเพื่อประโยชน์ใช้สอยส่วนตัวหรือเพื่อการค้า หากปล่อยให้สภาพเช่นนี้เกิดขึ้นอีกต่อไป ซึ่งจะมีผลทำให้ศิลปกรรมเสียหาย มีสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมและหมดสภาพไปในที่สุด อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลบางส่วนยังขาดความรู้ ความสนใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และยังไม่พร้อมที่จะดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ศิลปกรรม ประกอบกับรัฐบาลมีงบประมาณ กำลังคน อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพียงเล็กน้อยไม่เพียงพอกับภาระหน้าที่ ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจำนวนมากถูกทำลาย (ปริญญภรณ์ วรางค์รัตน์, 2544: 31)

สภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานที่สวยงามและสมบูรณ์ได้ถูกนำมาพัฒนากันมากขึ้นเพื่อประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการดำเนินการงานเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ การพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้วิสัยทัศน์มุ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ได้พิสูจน์ให้เห็นมาแล้วว่าเกิดผลกระทบด้านลบ ไม่ว่าจะเป็นความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมจากการใช้ทรัพยากรจนเกินขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรระหว่างการใช้เพื่อการท่องเที่ยวด้วยกันเอง และด้านอื่นๆ การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นภาคเอกชนที่อยู่ในหรือนอกพื้นที่ก็ตาม กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้น ปัญหาสังคมหลากหลายรูปแบบที่เกิดจากการปรับตัวไม่ทันเมื่อถูกจู่โจมจากกระแสบริโภคนิยม และกระแสความทันสมัยที่หลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับธุรกิจท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นถูกทำลาย หรือบิดเบือนคุณค่าให้กลายเป็นทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว (พิบูลสิทธิประเสริฐกุล, 2543: 1-3)

สาเหตุของความเสียหายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การกระทำของนักท่องเที่ยว ที่ขาดจิตสำนึกถึงคุณค่า และความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การไม่ทราบถึงคุณค่าทางโบราณสถานของนักท่องเที่ยวและประชาชนที่เข้าชมโบราณสถานก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โบราณสถานชำรุดเสื่อมสภาพได้มากยิ่งขึ้น ที่มักพบบ่อยๆ ก็คือ การปีนป่ายขึ้นไปถ่ายรูปและนั่งเล่นบนโบราณสถาน อาจทำให้ลวดลายปูนปั้นที่ประดับตกแต่งโบราณสถานซึ่งมีแนวโน้มที่จะชำรุดอยู่แล้ว แตกหักกระเทาะและชำรุดมากขึ้น นักท่องเที่ยวบางประเภทอาจชอบแคะแคะหรือตัดเอาชิ้นส่วนที่เป็นลวดลายประดับโบราณสถานไปเป็นที่ระลึก นักท่องเที่ยวแทบทุกรายชอบแคะ

ต้อง ควบคู่ไปส่วนต่างๆ ของโบราณสถานที่อยู่ใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่มีลวดลายสวยงามประดับตกแต่ง การแตะต้องแต่เพียงเบาๆ อาจไม่ถึงกับทำให้ส่วนนั้นหักหลุดหรือชำรุด แต่เหงื่อและสิ่งสกปรกที่มีมือ ทำให้ผิวหน้าของวัตถุเกิดการทรุดโทรมเสื่อมสภาพหรือสกปรกไม่น่าดูได้ในภายหลัง และที่สำคัญก็คือการแตะต้องโบราณสถานโดยไม่ระมัดระวังอาจทำให้ลวดลายปูนปั้นหลุดติดมือออกมาได้ง่าย (สมชาย สุวรรณจักร, 2528: 22-23)

กล่าวสรุปได้ว่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในปัจจุบันนี้กำลังเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง และต้นเหตุที่สำคัญก็คือเกิดจากมนุษย์เป็นผู้ทำลายทั้งทางตรงและทางอ้อม สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมนับวันจะเสื่อมสภาพลงไปทุกขณะเนื่องจากสาเหตุเหล่านี้เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ โดยมาตรการป้องกันที่มีมิได้ทำกันอย่างจริงจัง มีเพียงแต่มาตรการการแก้ไขหลังจากเกิดปัญหาที่สามารถมองเห็นได้ก็คือ เมื่อเกิดปัญหาการเสื่อมสภาพก็จะมีการบูรณะ ตกแต่ง ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพคงเดิมหรือดีขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ศิริพร สร้อยนาคพงษ์, 2543: 2) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดูแล ปกป้อง และรักษาสีแวดล้อมศิลปกรรมอย่างจริงจัง และเร่งด่วน ไม่เช่นนั้นพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี อารยธรรม คุณค่าทางจิตใจ และความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติก็จะเสียหายและเสื่อมโทรมไปก่อนเวลาอันควร (ธนัญญา อาษากิจ, 2548: 37)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ชื่อว่าเป็นเมืองประวัติศาสตร์ ได้รับการยกย่องจากองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (องค์การยูเนสโก) ให้เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม อาคารโบราณสถานแต่ละหลังในพระนครศรีอยุธยามีลักษณะการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในภาคพื้นเอเชีย ลักษณะของสิ่งก่อสร้างหลายอย่าง เช่น เจดีย์ ปราสาทและปราสาทมีความเป็นพิเศษไม่สามารถพบเห็นในที่อื่นๆ แม้สิ่งก่อสร้างเหล่านี้จะมีกำเนิดที่มีอายุยืนยาวมาก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยาเรืองอำนาจ แต่ลักษณะการออกแบบทางสถาปัตยกรรมในสมัยอยุธยาแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่ต่อเนื่องทางสถาปัตยกรรมมาสู่ลักษณะที่เป็นแบบไทย เมื่อศึกษาโดยละเอียดแล้วจะทำให้ทราบว่า สถานที่ดังกล่าวมีความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกันมา ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งที่มีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ (ธนัญญา อาษากิจ, 2548: 36) การที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งทำให้มีอัตราเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 11.52 การที่อัตราการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพิ่มขึ้นมีผลมาจากการจัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี เช่น “อยุธยาหมอกคลไหลหัวพระ 9 วัด” “การเดินทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชมโบราณสถาน” โดยที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาใช้ความเป็น “เมืองมรดกโลก” เป็นจุดขายการท่องเที่ยวที่ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (กองสถิติและวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547)

กิจกรรมดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมและศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในหลายด้าน อีกทั้งยังเป็นสถานที่ภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ และปัญหาที่เกิดขึ้นตามวัดที่เป็นโบราณสถานและรวมถึงวัดไชยวัฒนารามที่เกิดจากนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่จะป็นปายโบราณสถาน อาทิเช่น เจดีย์ พระพุทธรูป เพื่อถ่ายภาพทำให้โบราณสถานเหล่านั้นได้รับความเสียหายจากนักท่องเที่ยว และมักจะชอบเก็บซากโบราณสถานชิ้นเล็กๆ ดินมือกลับไปด้วยอาทิเช่น อิฐเก่าสมัยอยุธยา ที่พบเห็นทั่วไปตามโบราณสถาน หรือการทิ้งขยะไม่เป็นที่ การประพุดดินไม่เหมาะสม และไม่ให้เกิดดินแตกร้าวที่นั่นๆ ตลอดจนหลีกเลี่ยงการเสียดสีธรรมเนียมเข้าชมสถานที่ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยวบางปัญหาสามารถได้รับการแก้ไข แต่บางปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ทันทั่วทั้งอันเนื่องมาจากขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอในการควบคุมดูแลสถานที่ท่องเที่ยว จึงไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง (ปริญญภรณ์ วรางค์รัตน์, 2544: 30) เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าชมเป็นจำนวนมากก็ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมด้วยเหมือนกัน ทั้งที่นักท่องเที่ยวตั้งใจและไม่ตั้งใจ โดยส่วนใหญ่การท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นกลุ่ม เข้าไปเย็นกลับ (One day trip) ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถรับรู้ได้ว่า หลังการเยี่ยมชมได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ศิริพร สร้อยนาคนพษ์, 2543: 6)

ดังนั้นควรที่จะให้นักท่องเที่ยวมีความตระหนักในการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือการที่จะสร้างความตระหนักได้นั้นจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างความรู้ หรือการทำให้รู้ประจักษ์ชัดหรือการรู้ชัดเจนในเรื่องสิ่งแวดล้อมนั้นๆ โดยต้องอาศัยพื้นฐานของความรู้ (knowledge) ทางสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการ คือ รู้กว้างและรู้จักการผสมผสาน (integration) ในศาสตร์แขนงต่างๆ ซึ่งเป็นการรู้ในทุกๆ ด้านที่เชื่อมโยงและเกี่ยวข้องจนสามารถสร้างมโนภาพที่เป็นธรรมชาติของสิ่งนั้น โดยต้องมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาและเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ไข แผนงานในการแก้ไขและอื่นๆ เมื่อเกิดความรู้แล้วจะต้องมีการสร้างเจตคติ (attitude) ทางสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง คือ มีการเห็นของจริงหรือสัมผัสจริง โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า จนเกิดเจตคติที่ถูกต้องและมั่นคงตลอดเวลา ภายหลังการเกิดความรู้และเจตคติที่ถูกต้องแล้วขั้นต่อไปจึงจะ เกิดความตระหนักขึ้น โดยจะต้องมีการปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย และฝังแน่นในความรู้สึกลักษณะคงทน จึงจะทำให้เกิดเป็นความตระหนักในสิ่งแวดล้อมที่เด่นชัดขึ้น (กิตติภูมิ มีประดิษฐ์, 2548: 38-40)

ในส่วนของความตระหนัก (awareness) ซึ่งเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของพฤติกรรมด้านเจตพิสัยนั้นจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมทั้ง 3 ประเภท กล่าวคือ พฤติกรรมด้านทักษะพิสัยซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้นั้นจะต้องอาศัยพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย และพฤติกรรมด้านเจตพิสัยเป็นส่วนประกอบ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความตระหนักเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วน

สัมพันธ์กับการปฏิบัติของบุคคล กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าต่างๆ อันได้แก่ ความรู้ ข้อเท็จจริง ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ และความตระหนักเป็นภาวะการณ์ที่บุคคลมีความรู้สึกและเข้าใจถึงบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลได้ (ประภาเพ็ญสุวรรณ, 2526: 27) และในงานวิจัยครั้งนี้อาจจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางพื้นฐานการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย การให้ความรู้และมาตรการต่างๆ ที่จะส่งเสริมพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวให้เป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้อง และยังเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกและความรับผิดชอบที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้พฤติกรรมการท่องเที่ยวเป็นไปตามรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เหมาะสม นักท่องเที่ยวจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันจะส่งผลระยะยาวให้นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไปในอนาคต (ปัทมา วันธงชัย, 2545: 5)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความตระหนักในเรื่องของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งสามารถที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลได้และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม และเพื่อเป็นประโยชน์แก่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการรณรงค์ และเสริมสร้างความรู้ ความตระหนักให้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถนำไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและประชาชนในการควบคุมและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่นเป็นลำดับต่อไปได้

2. บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test และการวิเคราะห์การแปรทางเดียว

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ได้แก่ ระดับการศึกษา มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 ส่วนอายุ และรายได้ต่อเดือน มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ในส่วนของปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่สำคัญ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือกลุ่มตัวอย่างบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ กลุ่มตัวอย่างต้องการข่าวสารการประชาสัมพันธ์/การอบรม/การสัมมนาหรือให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ จากหน่วยงานที่มีบทบาท และมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ การท่องเที่ยวภาคกลางเขต 6 และกรมศิลปากร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงวิธีการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างถูกต้อง และควรส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนรุ่นใหม่รักและหวงแหนสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ควรมีการจัดจุดบริการให้คำแนะนำกับนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติขณะเข้าเยี่ยมชมแหล่งศิลปกรรม และชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อหาแนวทางให้นักท่องเที่ยวและประชาชนมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

4. ขอบเขตการวิจัย (Scope of Thesis Research)

ศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวที่วัดไชยวัฒนาราม ในช่วงเดือนกันยายน – ตุลาคม 2549

5. สมมุติฐานการวิจัย (Research hypothesis)

1. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวที่วัดไชยวัฒนาราม มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง

2. นักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีผลทำให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันดังนี้

2.1 นักท่องเที่ยวเพศหญิงและเพศชาย มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

2.2 นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

2.3 นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

2.4 นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

2.5 นักท่องเที่ยวที่มีที่รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

3. นักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยกระตุ้นที่ต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน ดังนี้

3.1 นักท่องเที่ยวที่มีการรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

3.2 นักท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

3.3 นักท่องเที่ยวที่ให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

6. ระเบียบวิธีวิจัย (Materials and methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมุ่งศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย: ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่วัดไชยวัฒนาราม จำนวน 400 ราย ในการสร้างแบบสอบถาม มีโครงสร้างแบบสอบถามออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

- ส่วนที่ 2 การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ส่วนที่ 3 การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ส่วนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ส่วนที่ 5 ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ส่วนที่ 6 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for WINDOWS วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งเป็น 2 กลุ่มใช้สถิติ t – test ส่วนตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม จะใช้สถิติการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One – way Analysis of Variance – One way ANOVA)

8. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 – 36 ปี ร้อยละ 80.3 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 38.3 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไปร้อยละ 35.0 มีรายได้ 10,000 บาทและต่ำกว่า ร้อยละ 61.2 การศึกษาปัจจัยกระตุ้น ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 62.8 การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 80.2 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 85.8 สำหรับการศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ปรากฏว่า ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 66.4 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (General characteristics of the sample)

N = 400

ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยกระตุ้น	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	201	50.3
หญิง	199	49.7
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 19 ปี	55	13.7
20 – 36 ปี	321	80.3
37 ปี และมากกว่า	24	6.0
Mean = 28.18, S.D. = 7.8, Max = 56, Min = 18		
ระดับการศึกษา	8	2.0
ประถมศึกษา	25	6.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	127	31.7
มัธยมศึกษา ตอนปลาย / ปวช	70	17.4
อนุปริญญา / ปวส.	170	42.6
ปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรี		
อาชีพ	89	22.3
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	58	14.5
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	140	35.0
พนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป	98	24.4
นักเรียน / นักศึกษา	15	3.8
แม่บ้าน / อื่นๆ		
รายได้	245	61.2
10,000 บาท และต่ำกว่า	90	22.5
10,001 – 20,000 บาท	65	16.3
20,001 บาทขึ้นไป		
Mean = 13,073.92; S.D. = 13,404.36; Max = 93,000; Min = 0		

ตาราง 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (General characteristics of the sample) (ต่อ)

N = 400

ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยกระตุ้น	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม		
ศิลปกรรม	119	29.8
การรับข้อมูลข่าวสารระดับต่ำ	251	62.8
การรับข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง	30	7.4
การรับข้อมูลข่าวสารในระดับสูง	55	13.8
Mean = 10.585; S.D. = 9.77, Max = 40.00, Min = 0.00		
ระดับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	321	80.2
การให้คุณค่าระดับต่ำ	24	6.0
การให้คุณค่าระดับปานกลาง		
การให้คุณค่าระดับสูง		
Mean = 36.56, S.D. = 2.81, Max = 43.00, Min = 26.00	41	10.2
ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	343	85.8
ความรู้ระดับต่ำ	16	4.0
ความรู้ระดับปานกลาง		
ความรู้ระดับสูง		
Mean = 12.21, S.D. = 1.40, Max = 15, Min = 6	75	18.8
ระดับของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	266	66.4
ความตระหนักในระดับต่ำ	59	14.8
ความตระหนักในระดับปานกลาง		
ความตระหนักในระดับสูง		
Mean = 96.79, S.D. = 9.84, max = 121, min = 71		

ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ดังนี้ (ตาราง 2)

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

N = 400				
ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D	Sig.of F
อายุ				0.009**
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 19 ปี	55	92.73	9.82	
20 – 36 ปี	321	96.87	9.59	
37 ปี และมากกว่า	24	99.00	10.50	
ระดับการศึกษา				0.018*
ประถมศึกษา / ม. ต้น	33	198.30	17.83	
มัธยมศึกษา ตอนปลาย / ปวช	127	95.84	8.97	
อนุปริญญา / ปวส.	70	93.91	9.94	
ปริญญาตรี / สูงกว่าป. ตรีขึ้นไป	170	197.80	21.10	
รายได้ต่อเดือน				0.009**
10,000 บาทและต่ำกว่า	245	92.73	9.82	
10,001 – 20,000 บาท	90	96.87	9.59	
20,001 บาทขึ้นไป	65	99.00	10.50	
การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อม				0.000***
ระดับต่ำ	55	90.87	10.29	
ระดับปานกลาง	321	97.49	9.48	
ระดับสูง	24	100.95	6.96	
ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์				0.000***
ระดับต่ำ	41	91.14	10.91	
ระดับปานกลาง	343	97.45	9.49	
ระดับสูง	16	97.06	10.43	

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01, ***มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001

9. อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่าระดับการศึกษา มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อายุ รายได้ต่อเดือน มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนเพศมีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่เพศ อาชีพ และการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

10. ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา

จากผลการศึกษาปรากฏว่า ตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากผลการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 80.2 จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าระดับปานกลาง เห็นด้วยกับการมีตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับสูง และกลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับต่ำ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับการมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และจากการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาก อาจเป็นเพราะว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาคือแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้กับจังหวัด หากว่าสภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและตัวโบราณสถานเสื่อมโทรมลง ย่อมมีผลกระทบต่อพื้นฐานหลักในการดำรงชีวิตและพัฒนาจิตใจ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงคุณค่าของแหล่งสิ่งแวดล้อม

ศิลปกรรม และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งมีผลทำให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้น

2. จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 66.4 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ถูกต้อง จะเข้าใจและเห็นความสำคัญของการมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แต่ก็ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่ขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ดังนั้นหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องควรมีการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง การประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ หนังสือจากทางราชการ นิตยสาร/วารสาร การอบรมหรือการสัมมนา และการทัศนศึกษา เป็นต้น ดังนั้นการส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจอาจทำให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้น

3. จากการศึกษาปรากฏว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 – 36 ปี ร้อยละ 80.3 และจากการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วงกำลังศึกษา จึงทำให้มีความรู้และเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนเห็นความสำคัญของการมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

4. จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 42.6 และจากการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี / สูงกว่าปริญญาตรี เห็นด้วยกับการมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ทั้งนี้เพราะการศึกษาช่วยให้มีโลกทัศน์กว้างไกลและเห็นถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ดังนั้นควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในเชิงวิชาการมากกว่าเดิม และความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นได้

5. จากการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000 บาทและต่ำกว่า เห็นด้วยกับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า จึงทำให้มีส่วนเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

11. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาถึงความพร้อมและความต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อนำไปกำหนดแนวทางแก้ไขโดยความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการ และประชาชนในชุมชน

2. ศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมความตระหนักและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชนในการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน และขยายผลการศึกษาไปยังสถานที่อื่น ที่มีแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตามจังหวัดต่างๆ

3. ศึกษาถึงพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของประชาชนในพื้นที่วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

AWARENESS OF THAI TOURISTS ON CULTURAL HERITAGE
CONSERVATION: A CASE STUDY WAT CHAIWATTHANARAM, PHRA
NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

TANOMLAP RATCHAWAT 4736794 SHEV/M

M.A (ENVIRONMENT)

THESIS ADVISORS: TAWATCHAI BOONCHOT, Ph.D. (GEOGRAPHY);
PANNIPA BURAPACHEEP, LL.B, (HONOR ROLL) LL.M., PUSSITI
MONCHON, (SOCIOLOGY), M.O.H.

Executive Summary

1. Introduction

Thailand has possessed diversified cultural heritage. According to historical and archeological evidences, it is found that many cultural and historical objects have been scattered all over the country. Presently, Thailand's existing cultural sites are consisted of historical and archeological cultural heritage, not only physical, historical aspects but also civilization beyond any other Asian countries or worldwide. This has given the indication of cultural growth in local communities and throughout the nation.

Some cultural site has been recognized world wide and declared as cultural heritage which brought fame and pride to the Thais. Numerous cultural objects in historical monuments, ancient artifacts, arts, architecture and sculpture are cultural resources bestowed to the next generation as legacy valuable for building good spirit and creating good feeling among local communities.

At the same time, social events and environmental background have been transmitted from one era to the next. Cultural heritage design is also reflected the past history with time connection. Besides, it is the key educational foundation for the next generation as the guidelines for further developing in arts area (Jeamporn Poonkwan, 2000: 1).

Economic and social expansion, including the increase in population which has created the need for land use around the cultural sites by starting to invade the areas for shelters or place to make the living. Obvious examples are mostly found in illegal digging of historical monuments to find ancient artifacts for commercial purposes. Lacking proper maintenance from inadequate budget has rapidly deteriorated and damaged historical monuments. Presently, deterioration and damaging done to cultural sites are increasing at the alarming rate. Some cultural site has been destroyed by indecent written statement on the historical monuments and ancient walls.

In some site, the bricks or materials had been taken away for personal or commercial use. If these conditions are allowed to continued, the arts may be damaged and finally ruined. Moreover, some government official is still lacking knowledge and interest in cultural heritage conservation and unready for cultural heritage conservation, including inadequate governmental budget and tools for maintenance of cultural heritage sites which caused huge destruction of many cultural heritage sites (Prinyaporn Varangrut, 2001: 31).

Environmental surroundings in the beautiful and perfect ancient monuments had been improved for tourism benefits which became operation in order to respond to various demands of both Thai and foreign tourists. Tourism development destined for economic growth had proof for negative impact, not only in environmental deterioration from excess use of resources but also unable to support the demand of tour site as well as creating conflict in the use of resources for tourism among users and other issues.

Furthermore, unjustified distribution of income among tourism entrepreneurs who may be private sector within the area or outsider and local residences could create the gap between the rich and the poor. Various social problems from unexpected attack of current consumption fever and modern fever that came with tourism business which caused local culture destruction or transforming value into tourism resources (Pikul Sertprasertkul, 2000: 1-3).

Another important cause of destruction is the action of tourists who have missed self-consciousness to recognize value and significant value of cultural heritage conservation, unaware of ancient monument values among tourists and people who have visited the ancient monument. The most frequent cause is climbing on the

ancient monument to take the picture and sit on the ancient monument which made the decorated pattern of the ancient monument to peel and damaged more.

Some tourists may like to cut out a piece of decorated pattern of ancient monument as souvenir. Generally, all visitors would like to touch different parts of ancient monument close at hand, especially the part with beautiful decoration. Only slight touch could not break or damage that part, but the sweat and dirt from hands could cause deterioration on the surface of the objects and ugly sight. The most important point is to remember to carefully touching the ancient monument without causing the decorated pattern to come loose (Somchai Suwanjuk, 1985: 22-23).

In conclusion, cultural heritage deterioration has become the most crucial problem which is originated directly and indirectly by human. Cultural heritage is still momentarily facing deterioration from causes that frequently occurred without serious preventive measures. Only corrective measures had been used after obvious problems occurrence by restoring, remodeling and repairing back to the same state or a little bit better (Siriporn Soinakpong, 2000: 2).

Then, it is necessary to actively and urgently maintain, protect and preserve cultural heritage otherwise historical, archeological, civilization, spiritual value and pride would fade away and deteriorate before proper time (Tananya Arsakit, 2005: 37).

Phra Nakhon Siayutthaya Province is being known as historical town that has been honored by UNESCO to be the World Cultural Heritage Site. Each historical monument in Phra Nakhon Siayutthaya has the outstanding architectural design in Asia. Specific features found in numerous monuments, such as pagodas and castles cannot be seen in other places.

Even these monuments were built long before the prosper reign of Ayutthaya, but architectural style during that era still transcended into Thai culture. By studying history thoroughly, one would know related association in history, architecture and arts. Therefore, Phra Nakhon Siayutthaya Province had become one of the most significant historical sites (Tananya Arsakit, 2005: 36).

Since the number of tourists who came to visit Phra Nakhon Siayutthaya Province had increased from previous year to 11.52 % from all year promotional activities, such as “ Ayutthaya Paying Homage to 9 Wats” “ Historical Monuments

Conservation Tour”. Phra Nakhon Siayutthaya Province has used her good name in being “World Heritage City” as tourism selling point to attract tourists to the city (Statistical Department and Tourism Research of Thailand, 2004).

Such activities had encouraged visitors who came to visit to continue searching for knowledge in other areas as well as being the pride of the whole nation. However, it is also created problems among Wats as ancient monuments, including tourists climbing pagodas and Buddha image to take pictures.

The tourists had damaged those ancient monuments and preferred to pick some piece of loose brick and fragment as the souvenir as well as throwing garbage at undesignated site, unfit behavior and being disrespected to that place, including avoiding paying for admission. Some problem caused by tourists had been solved while few problems were unable to solve immediately because of lacking budget and staffs to look after the site constantly (Prinyaporn Varangrut , 2001: 30).

Eventually, it would create severe impact to the cultural heritage from visiting tourists intentionally and unintentionally. Because many tours had been conducted as One day trip, the tourists would not know that their actions created impact towards the cultural heritage (Siriporn Soinakpong, 2000: 6).

Therefore, tourists should be encouraged to raise awareness in controlling existing problems and solving environmental problems. In order to raise awareness, there must be some way to build knowledge or clearly understand environmental issues which based on accurate environmental knowledge in accordance with academic subject in wide knowledge and integration in various disciplines. It is involved with all perceptions that connected and related together until being able to create natural imagination based on knowledge and cause of problems, guidelines and planning for correction.

After obtaining knowledge, accurate environmental attitude must be built with the fact or touching the fact with all five senses until getting accurate and stable attitude. After acquiring accurate knowledge and attitude, awareness would happen until becoming a person’s habit and embedding strongly in the feeling which made environmental awareness more obvious (Kittipoom Meepradit, 2005: 38-40).

As for awareness, it is the action in attitude associated with 3 types of behavior in skills ability which may be displayed and observed through the combination of

enlightened ability and mind ability. Therefore, it may be stated that awareness is one factor associated with individual action. In another words, individual had been aroused by knowledge, facts, including various experiences and awareness as being felt and understood by individual whose behavior may have been affected (Prapapen Suwan 1983: 27).

This research may be useful to concerned divisions as proper policies management guidelines in providing knowledge and setting measures to promote tourism behavior among tourists as well as raising their awareness and good responsibilities for proper tourism. Tourists may be able to get involve together with engage in environmental conservation for long-term development leading to sustainable tourism in the future (Pattama Wanthongchai , 2002: 5).

From the above-mention statement, it is clearly indicated the significant value of awareness in cultural heritage which may create change in individual behavior and lead to solving cultural heritage in better direction. Therefore, the researcher is decided to study the awareness of Thai tourists on cultural heritage conservation: a case study Wat Chaiwatthanaram, Phra Nakhon Siayutthaya Province to benefit the government or concerned divisions for using in the rally and building knowledge and awareness among tourists as well as further development into tourists and people's involvement in further controlling and solving existing cultural heritage problems locally.

2. A Summary of Abstract

This study is intended for the study of awareness level in cultural heritage conservation and factors effecting awareness in environmental conservation, including problems, setbacks and recommendations in cultural heritage conservation as well as collecting data through questionnaires with 400 tourists who came to visit Wat Chaiwatthanaram, Phra Nakhon Siayutthaya Province by applying Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test and One – way Analysis of Variance.

Result findings suggested samples group with moderate awareness level in cultural heritage conservation. Factors affecting awareness in cultural heritage conservation are consisted of educational levels with statistical significance of 0.05,

age and income with 0.01 for statistical significance while factors on seeing the value of cultural heritage and knowledge in cultural heritage conservation with statistical significance of 0.001. As for key problems, setbacks and recommendations in cultural heritage conservation, some sample had inadequate knowledge and news on cultural heritage conservation.

There had been few recommendations derived from this research regarding the samples group's demand in news publication, trainings, seminars and regular teaching from directly responsible and concerned agencies, namely, Central Tourism Authority Region 6 and the Fine Arts Department. These activities should be arranged as the guidelines for the tourists to understand cultural heritage conservation correctly as well as encouraging younger generation to love and treasure cultural heritage. Moreover, service point should be set up to provide information for tourists while visiting the cultural heritage sites. Community should get involve in the plan to raise awareness in cultural heritage conservation among tourists and people continuously.

3. Research Objectives

1. To study the level of awareness among Thai tourists on cultural heritage.
2. To study factor effecting awareness of Thai tourists.
3. To study problems, setbacks and recommendations on cultural heritage conservation.

4. Research Scope

Only Thai tourists who came to visit Wat Chaiwattharam during the month of September to October of 2006 were subjected to the study.

5. Research Hypothesis

1. Visiting tourists at Wat Chaiwattharam have oderate awareness of cultural heritage conservation.
2. Differences in each individual factor have created different awareness in cultural heritage conservation among tourists as follows:

2.1 Both male and female tourists have different awareness in cultural heritage conservation.

2.2 Tourists with different age have different awareness in cultural heritage conservation.

2.3 Tourists with different occupation have different awareness in cultural heritage conservation.

2.4 Tourists with different education have different awareness in cultural heritage conservation.

2.5 Tourists with different income have different awareness in cultural heritage conservation.

3. Tourists with different motivation have different awareness in cultural heritage conservation as follows:

3.1 Tourists have different awareness in cultural heritage conservation when receiving different news in cultural heritage conservation.

3.2 Tourists have different awareness in cultural heritage conservation when having different knowledge in cultural heritage conservation.

3.3 Tourists have different awareness in cultural heritage conservation when assigning different value to cultural heritage.

6. Materials and methods

This research was conducted as the research survey to direct at the study in the awareness of Thai tourists on cultural heritage: A Case Study Wat Chai Watthanaram, Phra Nakhon Siayutthaya Province by using questionnaires as tools in data collection. Total 400 tourists who came to visit Wat Chai Watthanaram had been selected for the study in the construction of questionnaires which divided into 6 sections as follows:

Section 1: Economic and social data of questionnaire respondent

Section 2: Receiving environmental news on cultural heritage conservation

Section 3: Assigning value to cultural heritage

Section 4: Knowledge on cultural heritage conservation

Section 5: Awareness on cultural heritage conservation

Section 6: Problems, setbacks and recommendations on cultural heritage conservation

7. Statistical Analysis

Data was derived from results compilation through the application of Computerized Program SPSS for WINDOWS and subjected for analysis with descriptive statistical descriptive which involved in frequency, percentage, mean and standard deviation as well as analysis differences between minor groups of independent and dependent variables. Statistical t-test was applied with 2 groups division independent variable. As for variable over 2 groups division, it was subjected to one – way analysis of variance – one way ANOVA.

8. Analysis Results

From the study of personal factors, it had been discovered that most samples group or 80.3% aged from 20 years to 36 years. Moreover, 38.3% graduated with bachelor's degree or higher, 35% worked as company employee and hired help and 61.2% earned income of 10,000 baht and lower.

Result findings from the study of motivated factors suggested most samples group or 62.8% had maintained fair level in getting news of cultural heritage conservation, 80.2% in seeing value of cultural heritage and 85.8% in knowledge of cultural heritage conservation. As for the study of awareness in cultural heritage conservation among Thai tourists, it was found that 66.4% had their awareness in cultural heritage conservation at fair level as being shown in Table 1.

Table 1 General characteristics of samples

N = 400

Personal and Motivation Factors	Number	Percentage
Genders		
Males	201	50.3
Females	199	49.7
Age		
Less than or equal to 19 years	55	13.7
20 – 36 years	321	80.3
37 years and older	24	6.0
Mean = 28.18, S.D. = 7.8, Max = 56, Min = 18		
Educational Levels		
Primary School	8	2.0
Lower Secondary School	25	6.3
Upper Secondary School / Certificate	127	31.7
Associate Degree / Higher certificate	70	17.4
Bachelor Degree/ Higher than Bachelor	170	42.6
Occupation		
Government Official/ State EnterpriseEmployee	89	22.3
Business Owner / Merchant	58	14.5
Company Employee / Hired Help	140	35.0
School Student / University Student	98	24.4
Housewife/Others	15	3.8
Income		
10,000 baht and Lower	245	61.2
10,001 – 20,000 baht	90	22.5
Higher than 20,001 baht	65	16.3
Mean = 13,073.92; S.D. = 13,404.36; Max = 93,000; Min = 0		

Table 1 General characteristics of the sample (cont.)

N = 400

Individual and Motivation Factors	Number	Percentage
Receiving News Level on Environmental Conservation		
Arts	119	29.8
Low	251	62.8
Moderate	30	7.4
High		
Mean = 10.585; S.D. = 9.77, Max = 40.00, Min = 0.00	55	13.8
Level of Cultural Heritage Value	321	80.2
Low	24	6.0
Moderate		
High		
Mean = 36.56, S.D. = 2.81, Max = 43.00, Min = 26.00		
Knowledge Level of Cultural Heritage Conservation	41	10.2
Low	343	85.8
Moderate	16	4.0
High		
Mean = 12.21, S.D. = 1.40, Max = 15, Min = 6		
Level of Awareness on Cultural Heritage Conservation	75	18.8
Low	266	66.4
Moderate	59	14.8
High		
Mean = 96.79, S.D. = 9.84, max =121, min = 71		

Factors effecting cultural heritage conservation are involved with assigning value for cultural heritage, knowledge on cultural heritage conservation, age, education levels and monthly income as being shown in the Table 2.

Table 2 Association between General Characteristics towards awareness in Cultural Heritage Conservation

N = 400

Variables and Minor Groups	N	$\bar{X}$	S.D	Sig.of F
Age				0.009**
Lower or equal to 19 years old	55	92.73	9.82	
20 – 36 years	321	96.87	9.59	
37 years and older	24	99.00	10.50	
Educational Level				0.018*
Elementary / Lower Secondary	33	198.30	17.83	
Upper Secondary / Certificate	127	95.84	8.97	
Associate Degree / Higher				
Certificate	70	93.91	9.94	
Bachelor's Degree / Post Bachelor	170	197.80	21.10	
Monthly Income				0.009**
10,000 baht and under	245	92.73	9.82	
10,001 – 20,000 baht	90	96.87	9.59	
Over 20,001 baht	65	99.00	10.50	
Recognizing Environmental Value				0.000***
Low	55	90.87	10.29	
Moderate	321	97.49	9.48	
High	24	100.95	6.96	
Knowledge on Conservation				0.000***
Low	41	91.14	10.91	
Moderate	343	97.45	9.49	
High	16	97.06	10.43	

Remarks * Significant Level 0.05, ** Significant Level 0.01,*** Significant Level 0.001

9. Research Discussion

From the study of factor affecting awareness in cultural heritage conservation, it suggested that cultural heritage conservation had been affected by education levels with statistical significance at 0.05, age and monthly income with statistical significance at 0.01, value recognition in cultural heritage and knowledge in cultural heritage conservation with statistical significance at 0.001.

Meanwhile, genders had affected awareness in cultural heritage conservation without statistical significance at 0.05 and genders, occupations and receiving news had no statistical significance differences.

10. Recommendations

From the study, result findings indicated that age, educational levels, monthly income, recognition of cultural heritage value and knowledge in cultural heritage conservation were associated with awareness in cultural heritage conservation. Therefore, the researcher would like to present the following recommendations.

1. Research findings suggested most samples group or 80.2% fairly recognized cultural heritage value. Samples group with fair recognition agreed more with having awareness in cultural heritage conservation than samples group with high and low recognition in cultural heritage value which indicated that recognition of cultural heritage value was the key factor to make tourists agreed with having awareness in cultural heritage conservation.

Furthermore, the research was also pointed out that reason for more tourists seeing cultural heritage value perhaps came from many attractions at cultural tour sites in Phra Nakhon Siayutthaya Province which also generated more income to the province. Therefore, if cultural heritage and historical monument start to deteriorate, it may create substantial impact towards foundations of living and spiritual development.

Hence, concerned divisions should rally and encourage tourists to see the value of cultural heritage sites and ready to get involve with cultural heritage conservation to create more awareness in cultural heritage conservation.

2. Research findings suggested that most samples group had correct understanding and recognized the value of awareness in cultural heritage conservation. However, some sample still had inadequate knowledge in cultural heritage conservation. So, concerned divisions and individual should continuously disseminate knowledge in such area by making publicity through various media in television, newspapers, radio, government documents, magazines and journals, trainings, seminars and field trips. Therefore, promotion for knowledge and understanding should increase more awareness in cultural heritage conservation

3. Research findings suggested that most samples group or 80.3% aged from 20 years to 36 years had sent the impact towards awareness in cultural heritage conservation at fair level. Also, results from One – way Analysis of Variance indicated that samples group were aware of cultural heritage conservation with statistical significance at 0.01. This may result from the samples group were in the study age which helped increasing knowledge and understanding of cultural heritage conservation cultural heritage conservation as well as seeing the value of awareness in cultural heritage conservation.

4. Research findings suggested that most samples group or 42.6% had graduates with bachelor's degree or higher. Results from One-way Analysis also revealed that they agreed with awareness of cultural heritage conservation, partly because their education had helped them widen their viewpoints and seen the value of cultural heritage. Therefore, there should be the publicity to disseminate more news and provide knowledge of cultural heritage conservation in academic and legal aspects in order to increase awareness in cultural heritage conservation.

5. Research findings suggested that most samples group or 66.4% had earned monthly income of 10,000 baht and lower agreed more with having awareness in cultural heritage conservation than samples group with higher income which helped to raise awareness in cultural heritage conservation.

11. Recommendations for Further Researches

1. Local people's readiness and demand to participate in solving cultural heritage should be studied in order to set up guidelines with the involvement of all sectors, not only the government, entrepreneurs but also people in the community.

2. Quantitative research on promoting awareness and building learning network should be studied for the people to control existing cultural heritage problems in the community as well as extending the study to other provinces with cultural heritage sites.

3. Behavior in cultural heritage conservation among locals at Wat Chaiwatthanaram, Phra Nakhon Siayutthaya Province should be studied in order to set up guidelines for building knowledge among people in cultural heritage conservation and significant value of the nation cultural heritage.

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ.(2521). หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

กิตติภูมิ มีประดิษฐ์. (2548). มนุษย์ อดุสสาหกรรมและสภาพแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 8

กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง จำกัด.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (Online.) เข้าถึงได้จาก: [http:// www. tat.or.th](http://www.tat.or.th) / 15 มีนาคม 2549.

การท่องเที่ยวภาคกลางเขต 6 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (Online.) เข้าถึงได้จาก:

[http://www.tat.or.th/central6./](http://www.tat.or.th/central6/) 13 มีนาคม 2549.

กรมศิลปากร(2533). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติการอนุรักษ์อนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี. กอง

โบราณคดี กรมศิลปากร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทหิรัญพัฒน์.

กรมศิลปากร(2533). “ประกาศกรมศิลปากร เรื่องขึ้นทะเบียนโบราณสถาน”. ราชกิจจานุเบกษา.

เล่ม 117 ตอนที่ 113 วันที่ 28 มิถุนายน 2533 หน้า 5056.

ชนรรค์ แสงแสง. (2539). ความรู้และความตระหนักของสมาชิกเทศบาลและสมาชิกจังหวัดที่มีต่อ

การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษากรณีพระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี.

วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหิดล

คารุณี อุตระกุล. (2532). ความรู้และความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์

สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

คารุณี อารณพัฒนา. (2533). ความรู้และความตระหนักของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น ศึกษากรณีเฉพาะองค์พระปฐมเจดีย์. วิทยานิพนธ์ศึกษา

ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

จิราพร จักรไพวงศ์. (2529). ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาในการบริโภคอาหารที่มี

วัตถุเจือปนและเครื่องปรุงรสของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคม

ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชวาล แพรัตกุล. (2526). เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

คลพร เพื่อกอง. (2541). การรับรู้และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นต่อผลกระทบ

- สิ่งแวดล้อมจากโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทรงพล แสงประกาย. (2532). พฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เทียนชัย ให้อิสิกุล. (2538). บทบาทของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: กรณีศึกษาปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทกู่สวนแตง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- ภาณุ บุรณศิริ. (2537). ความรู้และความตระหนักของสมาชิกเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษากรณีพระนารายณ์ราชนิเวศ จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- ธงชัย เนตรสววัฒน์. (2543). บทบาทของเจ้าอาวาสในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธัญญา อาษากิจ. (2548). การพัฒนาหลักสูตรอบรมเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- นิจ หิฐธิระนันท์. (2523). การอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อม. บรรยาย ณ ห้องประชุม หอสมุดวิทยาลัยครูบุรีรัมย์. อัดสำเนา
- นฤนาท พุทไธสง. (2541). ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน: ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถานบริเวณเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นริศ ทวีสุข. (2541). ความรู้และความตระหนักต่อปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาทางไกลที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, (2535). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 6).

- บัณฑิต จุฬาสัย. (2528). การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน: เหตุผลและข้อพิจารณา. เอกสารประกอบการอบรมเชิงวิชาการ เรื่อง แนวทางและเทคนิคในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัทมา วันธงชัย. (2545). ความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ: ศึกษากรณีบริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.
- ปริญดา จิรกุลพัฒนา. (2536). การให้คุณค่าต่อสุขภาพความเชื่ออำนาจด้านสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- ปริญญารัตน์ วรารัตน์. (2544). การสร้างและการทดลองใช้หนังสือคู่มือ “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่น” จังหวัดสกลนคร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏสกลนคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวีน สุวรรณ. (2536). พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพและสุขศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- ประสงค์ เอี่ยมอนันต์. (2537). โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าลพบุรี. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประสาธ อิศรปริดา. (2523). จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กราฟิกอาร์ต.
- พิสันต์ ธนะสารสมบูรณ์. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิกุล สิทธิประเสริฐกุล. (2543). การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ของอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

ระเด่น หัสดี และ สรณกฤษณ์ ดวงคำสวัสดิ์. (2536). การสุศึกษาและประชาสัมพันธ์กับการพัฒนาสาธารณสุขเมื่อบรรลุดุสุขภาพดีถ้วนหน้า. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ. (2542). การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2523). พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.

วิรัช อภิรัตน์กุล. (2538). การประชาสัมพันธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภชัย สรภักขานิช. (2542). ความตระหนักของประชาชนต่อปัญหามลพิษที่เกิดจากการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในเทศบาล ตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สถิตชัย วงษ์สวรรค์. (2525). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น

สุชิน สงวนบุญศิริ. (2532). ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในภาคตะวันตก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุเชาว์ พลอยชุม. (2526). ปัญหาสุนทรียศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สาทิศ ชูแสง. (2526). “การอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมในยุโรป” วารสารคณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สรารุณี ดุวินันท์. (2529). ตัวแปรที่จำแนกกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานครที่มีค่านิยมพื้นฐานด้วยการประหยัดและออมแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

สมชาย สุวรรณจักร. (2528). ความรู้และความคิดเห็นในการอนุรักษ์โบราณสถานของครูในจังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

สุชิน สงวนบุญศิริ. (2532). ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในภาคตะวันตก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

- สุนทรี โคมินและสนธิ สมักรการ. (2522). รายงานการวิจัยเรื่องค่านิยมและระบบค่านิยม: เครื่องมือในการสำรวจวัด. สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- สุทธสุดา เกรียงวัฒนพงษ์. (2543). ความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสาวลักษณ์ นวเจริญกุล. (2541). พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2528). วิทยากรกับการปลูกฝังและสร้างค่านิยม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. (2528). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมในส่วนของการพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (2537). การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อารี ปัญญาภรณ์. (2535). ความตระหนักถึงปัญหาของพลาสติกเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อิสรา ลิมวงศ์. (2545). ศึกษาถึงความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ กรณีศึกษาตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรรถยา โมรานพคุณ. (2543). ความรู้และความตระหนักทางจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมศึกษาเฉพาะกรณีชาวกรุงเทพมหานครกับปัญหาการทิ้งขยะ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจริยศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เอี่ยมพร พูนขวัญ. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษาองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาษาอังกฤษ

Bloom, Benjamin S., et al. (1971). Handbook on Formation and Semative Evaluation of Student Learning. New York: McGraw-Hill Book Company.

Bloom, Benjamin Wolman. (1973). Dictionary of Behavioral Science. London: Little Education Publishing Inc.

Kaffa. (1978). Encyclopedia of the Social Science. Vol 3-4.

Good, Carter V. (1973). Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill Book Company.

Rokeach, M. (1980). Belief Attitude and Value: A Theory of Organization and Change. San Francisco: Jossey Bass.

Smith. E.W. (1977). The Lexican Webster Dictionary Encyclopedia. U.S.A: The English language Institute of America Inc.

Werkmeister, W.H. (1970 - 1973). Historical Sepctrum of Value Theories. Lincoln, Nebraska: Johnson.

ภาคผนวก

ชุดที่.....

แบบสอบถาม

เรื่อง

ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีแหล่ง
ท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง แบบสอบถามมีทั้งหมด 12 หน้าแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ส่วนที่ 3 การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ส่วนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ส่วนที่ 5 ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ส่วนที่ 6 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

กรุณาตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ☒ ลงในช่อง () หน้าข้อความ หรือเติม
ข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงหรือใกล้เคียงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

โปรดตอบคำถามทุกข้อ เพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้เกิดประโยชน์อย่างครบถ้วนสมบูรณ์
และผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลของท่านเพื่อการศึกษาเท่านั้น โดยจะเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของท่านไว้เป็น
ความลับ

ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล

นางสาวณอมลภา รัชวัตร

นักศึกษาปริญญาโท สาขาสิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

**ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: ศึกษากรณีแหล่ง
ท่องเที่ยววัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง กรุณาเติมข้อความในช่องว่างหรือใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี (ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป นับเป็น 1 ปี)
3. ท่านจบการศึกษาสูงสุด
 - () 1. ไม่ได้รับการศึกษา
 - () 2. ประถมศึกษา
 - () 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
 - () 4. มัธยมศึกษา ตอนปลาย / ปวช
 - () 5. อนุปริญญา / ปวส.
 - () 6. ปริญญาตรี
 - () 7. สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป
4. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพหลัก
 - () 1. รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 - () 2. ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย
 - () 3. พนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป
 - () 4. นักเรียน / นักศึกษา
 - () 5. แม่บ้าน
 - () 6. อื่นๆ โปรดระบุ.....
- 5 ท่านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ บาท / เดือน (ก่อนหักค่าใช้จ่าย)
6. ท่านเป็นสมาชิกชมรมที่มีส่วนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่
 - () 1. ไม่เป็น
 - () 2. เป็น โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 2 การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

คำชี้แจง กรุณาเติมข้อความในช่องว่างหรือใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และผลกระทบจากกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยว หรือไม่

() เคย () ไม่เคย (ข้ามไปทำข้อ 3)

2. ในกรณีที่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและผลกระทบจากกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยว ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารดังกล่าวอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารในรอบ 1 เดือน				
	4 ครั้งขึ้นไป	3 ครั้ง	1-2 ครั้ง	น้อยกว่า 1-2 ครั้ง	ไม่เคยเลยใน 1 ปี
สื่อมวลชน					
1.โทรทัศน์					
2.วิทยุ					
สื่อสิ่งพิมพ์					
3.หนังสือพิมพ์					
4.วารสาร / นิตยสาร					
5.แผ่นพับประชาสัมพันธ์					
6.เอกสารของทางราชการ					
สื่อบุคคล					
7.ผู้ร่วมงาน					
8.เจ้าหน้าที่ของรัฐ					
9.ญาติพี่น้อง / เพื่อนบ้าน					
สื่ออิเล็กทรอนิกส์					
10.อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์					

3. ท่านต้องการทราบข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและผลกระทบจากกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวเพิ่มเติมหรือไม่

() ต้องการ () ไม่ต้องการ (ข้ามไปทำส่วนที่ 3)

4. ในกรณีที่ต้องการทราบข่าวสารเพิ่มเติม ท่านต้องการทราบในประเด็นใดมากที่สุด

- () ปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- () ผลกระทบจากกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าไปในแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- () วิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- () การเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- () อื่นๆ ระบุ.....

5. ในกรณีที่ต้องการทราบข่าวสารดังกล่าวข้างต้นเพิ่มเติม ท่านต้องการทราบข่าวสารผ่านสื่อใดมากที่สุด

- () วิทยุ
- () โทรทัศน์
- () หนังสือพิมพ์รายวัน
- () นิตยสาร/วารสาร
- () หนังสือทางราชการ
- () การอบรมให้ความรู้
- () อื่น ๆ.....

ส่วนที่ 3 การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ข้อที่	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
*1	การทำลายโบราณสถานวัดไชยวัฒนารามที่ทรุดโทรม เป็น การสูญเสียทรัพยากรทางด้านวัตถุ แต่ไม่มีผลเสียทางจิตใจ			
2	การบูรณะปฏิสังขรณ์จะต้องใช้ความเชี่ยวชาญสูง เพื่อมุง รักษาสุนทรียภาพและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ตลอดจนวัสดุ ก่อสร้างอาคารดั้งเดิม แต่ถ้ามีการต่อเติมใหม่จะต้องแสดงให้เห็นถึงส่วนที่ต่อเติมนั้นเป็นของยุคปัจจุบัน			
*3	ควรอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามและโบราณสถานต่างๆ เพราะ เป็นของเก่าแก่			
4	การที่นักท่องเที่ยวขาดความสำนึกและขาดความรู้ความเข้าใจ ในคุณค่าของวัดไชยวัฒนาราม เป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งในการทำลายหรือทำให้เสื่อมโทรมมากขึ้น			

ส่วนที่ 3 การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
5	สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนารามเป็นแหล่งความรู้สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมในอดีต			
6	วัดไชยวัฒนารามมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเพราะทำให้เกิดรายได้สู่ท้องถิ่น			
7	การติดตั้งป้ายโฆษณาข้างถนนจนบดบังทัศนียภาพ มองไม่เห็นวัดไชยวัฒนารามในระยะไกล ทำให้วัดไชยวัฒนารามด้อยความสวยงาม			
*8	การที่วัดไชยวัฒนารามเต็มไปด้วยสนามหญ้า ต้นไม้ หาบเร่ แผงลอย ฯลฯ ย่อมทำให้เกิดความสวยงาม ร่มรื่นต่อโบราณสถาน			
9	วัดไชยวัฒนารามเป็นสถานที่ที่บอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของคนในอดีต และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชาติ ควรรู้จักหวงแหนปกป้องรักษาไว้เป็นมรดกของชาติตลอดไป			
10	การให้ความสนใจในเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมามีผลต่อการอนุรักษ์วัดไชยวัฒนาราม			
*11	การปล่อยสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนาราม โดยไม่ต้องเข้าไปดูแลรักษา ถือเป็นการอนุรักษ์ไว้ให้คงสภาพเดิม			
*12	การพัฒนาเมืองโดยรอบหรือใกล้เคียงวัดไชยวัฒนาราม ในด้านต่างๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อวัดไชยวัฒนาราม			
13	วัดไชยวัฒนารามเป็นมรดกทางโบราณสถานที่ทรงคุณค่าของชาวพระนครศรีอยุธยาและคนไทยทั่วประเทศ			

ส่วนที่ 3 การให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรม(ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
14	การบูรณการุณทำลายวัดไชยวัฒนารามเป็นปัญหาที่ทางราชการประชาชน และนักท่องเที่ยวควรร่วมแก้ไข			
15	การอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนาราม จะมีผลส่งเสริมต่อเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่			

ส่วนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม

คำชี้แจง กรุณาเติมใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1	วัดไชยวัฒนารามมีศิลปกรรมประกอบด้วย ปรangk์ประธาน ปรangk์บริวาร เมรุหรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น		
2	การอนุรักษ์วัดไชยวัฒนาราม หมายถึง การรักษาพื้นที่ อนุสรณ์สถาน ตั้งแต่ปรangk์ประธาน ปรangk์บริวาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น ไปจนถึงสภาพแวดลอมทางกายภาพ และบรรยากาศอันมีค่าทางประวัติศาสตร์		
*3	การดำเนินการของกรมศิลปากร ที่ทำการอนุรักษ์พื้นที่ ทำเฉพาะสภาพแวดลอมบริเวณรอบวัดไชยวัฒนารามเท่านั้น		
4	การกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินบริเวณโดยรอบวัดไชยวัฒนาราม เป็นการชะลอและป้องกันความเสื่อมโทรมของวัดไชยวัฒนารามวิธีหนึ่ง		
5	การรื้อถอนปรangk์ประธาน ปรangk์บริวาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ที่ชำรุดทรุดโทรม แล้วสร้างขึ้นใหม่ที่มีลักษณะคล้ายของเดิม ถือว่าเป็นการอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามไว้เพื่อการท่องเที่ยวและศึกษาหาความรู้		

ส่วนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
6	การที่แหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนาราม เสื่อมโทรมถูกทอดทิ้งหรือถูกทำลายนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและสะสมกันมานาน นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สาเหตุมาจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์		
*7	การสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง และการติดตั้งป้ายโฆษณา ที่ชิดเบียดบังวัดไชยวัฒนาราม ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมบริเวณวัดเกิดทัศนียภาพ		
8	ภาวะมลพิษจากคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ เช่น เขม่าควัน ฝุ่นละออง เสียงจากเครื่องยนต์ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัดไชยวัฒนาราม และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม		
9	การพัฒนาวัดไชยวัฒนารามเพื่อการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับวัดไชยวัฒนารามด้วย เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง		
*10	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนาราม เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรเท่านั้น ประชาชนและนักท่องเที่ยวไม่มีส่วนช่วยดูแลในการอนุรักษ์		
11	การใช้พื้นที่โล่งว่างในวัดไชยวัฒนารามหรือบริเวณใกล้เคียงเพื่อเป็นที่จอดรถ ร้านค้าแผงลอย ทำให้เกิดความสกปรก ขาดความเป็นระเบียบ		
*12	การรื้อถอนอิฐ หรือหินจากซากปรักหักพังของวัดไชยวัฒนารามไปสร้างหรือต่อเติมที่พักอาศัยของตนหรือนำไปเป็นทางเดิน สามารถกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย		
13	การดูแลรักษาคุณภาพน้ำบริเวณหน้าวัดไชยวัฒนารามและพื้นที่ใกล้เคียง เป็นการช่วยอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามได้อีกทางหนึ่ง		
14	การอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแลรักษา วัดไชยวัฒนารามให้คงสภาพคล้ายของเดิมมากที่สุด ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาท่องเที่ยวกันมากขึ้น		

ส่วนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
15	การบูรณะซ่อมแซม การสำรวจหาโบราณสถาน และทำการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางโบราณสถานเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		

ส่วนที่ 5 ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความตระหนัก				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	การอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามที่เหมาะสม ควรเป็นการรักษาของเดิมไว้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เลย					
*2	สภาพปัจจุบันของวัดไชยวัฒนาราม มีความสวยงามดูเด่นเป็นสง่า ไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมดูแล เพื่อรักษาไว้ให้คนรุ่นหลัง					
3	ท่านคิดว่าปราสาทประธาน ปราสาทบริวาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น ที่ประหลาดพิสดารแล้ว ควรให้หรือถอน แล้วก่อสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อให้สมบูรณ์ สวยงามคล้ายของเดิมมากที่สุด					
4	วัดไชยวัฒนารามเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงภูมิปัญญาของคนไทยสมัยก่อน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าหาสิ่งใดเทียบไม่ได้ในปัจจุบัน					
*5	การสลักชื่อหรือทำสัญลักษณ์ใดๆ ตามต้นไม้หรือตามกำแพงในวัดไชยวัฒนารามเป็นการดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม					

ส่วนที่ 5 ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความตระหนัก				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
6	การปล่อยให้สภาพแวดล้อมวัดไชยวัฒนารามอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมโดยไม่เข้าไปทำการดูแล เท่ากับเป็นการทำลายโบราณสถานทางอ้อม					
*7	การดูแลวัดไชยวัฒนารามเป็นสิทธิและหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง					
8	ควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามไว้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของชาติไทยมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว					
*9	โบราณสถานในวัดไชยวัฒนารามที่เสื่อมโทรมไม่มีผลทางด้านจิตใจของผู้ที่พบเห็น					
*10	วัดไชยวัฒนาราม มีบริเวณกว้างขวางจึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ					
*11	ไม่ควรมีการบูรณะวัดไชยวัฒนารามแต่ควรปล่อยให้ตามธรรมชาติ เพื่อเป็นการรักษาไว้ในฐานะที่เป็นงานศิลปะและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์					
*12	การจัดกิจกรรมหรือพิธีการในวัดไชยวัฒนารามไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม					
13	หากนักท่องเที่ยวและประชาชนมีความตระหนักและเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัดไชยวัฒนารามให้ดีและเหมาะสมแล้ว การสูญเสียคุณค่า ตลอดจนการสูญหายก็จะเกิดขึ้นได้ยาก					

ส่วนที่ 5 ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความตระหนัก				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
*14	การทิ้งขยะประเภทใบตองห่อขนม ภายในบริเวณวัดไชยวัฒนารามไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม เพราะขยะเหล่านั้นสามารถย่อยสลายไปได้เอง					
15	ควรหลีกเลี่ยงการขึ้นไปยืนบนปราสาทประธาน เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับวัดไชยวัฒนาราม					
16	นักท่องเที่ยวควรเอาใจใส่และปฏิบัติตามกฎระเบียบตามที่เจ้าหน้าที่ได้แจ้งให้ทราบ					
*17	แรงสั่นสะเทือนจากการสัญจรไปมาของรถยนต์พาหนะ ไม่มีผลกระทบต่อตัววัดไชยวัฒนาราม					
18	การศึกษาหรือชมปราสาทประธาน ปราสาทบิหาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น อย่างใกล้ชิดสามารถทำได้แต่ไม่ควรเข้าไปแตะต้อง					
19	การอนุรักษ์วัดไชยวัฒนารามเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป					
20	การใช้กฎหมายลงโทษผู้ที่ทำลายวัดไชยวัฒนารามเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยลดปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม					
21	แผนพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมวัดไชยวัฒนารามของกรมศิลปากร ควรมีเป้าหมายให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักและเข้าถึงความสำคัญของการอนุรักษ์อย่างจริงจัง					

ส่วนที่ 5 ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความตระหนัก				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
22	การไม่ได้รับความเอาใจใส่จากนักท่องเที่ยวทำให้สิ่งแวดล้อมในวัดไชยวัฒนารามเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว					
23	ควรให้มีการศึกษาอบรมและประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวให้มีความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันที่ต้นเหตุ					
24	การที่วัยรุ่นใช้สถานที่ในบริเวณวัดไชยวัฒนารามเป็นที่แสดงความรัก ถือเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม					
25	การมีหน่วยงานดูแลและตรวจสอบการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่แน่นอน เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาเกินกว่าที่จะแก้ไข					

หมายเหตุ * เป็นข้อคำถามเชิงลบ

ส่วนที่ 6 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

1. ในฐานะที่ท่านเป็นนักท่องเที่ยว ท่านคิดว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในวัดไชยวัฒนารามมีอะไรบ้าง และท่านมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขอย่างไร (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() มีขยะในวัดไชยวัฒนาราม

() พบหญ้าขึ้นรกในวัดไชยวัฒนาราม

() พบซากปรักหักพัง ปรังก์บรวิหาร เมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้น พังทลายไม่ได้รับการดูแล ปรับปรุงทำให้มีสภาพคล้ายของเดิม

() พบนักท่องเที่ยวท่านอื่นๆ ประพฤติปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม เช่น ขึ้นไปถ่ายรูปรูปบนปรังก์ประฐาน หรือบนกำแพงอิฐที่ใกล้พังทลาย

() พบนักท่องเที่ยวยุโรปส่วนประกอบของซากปรักหักพังโบราณ ปรักหักพังโบราณ เมรุ หรืออาคารทรงยอด ระเบียงคด พระอุโบสถ และภาพปูนปั้นติดมือกลับไป

() อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ข้อเสนอแนะในการแก้ไข

.....

.....

2. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคใด ที่ทำให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมล่าช้าและไม่ได้ประสิทธิภาพ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ขาดงบประมาณในการปรับปรุงแก้ไข

() ขาดการเอาใจใส่จากทางราชการ

() ขาดการประชาสัมพันธ์จากทางราชการให้กับนักท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว

() ขาดการเอาใจใส่จากนักท่องเที่ยวในกฎระเบียบที่ทางกรมศิลปากรกำหนดไว้

() ขาดกฎหมายและบทลงโทษที่ยังไม่ชัดเจน

() นักท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3. ท่านคิดว่ามีแนวทางใดที่จะเสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้บ้าง

() ให้ปรับปรุงและเสริมสร้างให้อยู่ในสภาพดี

() จัดหาเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด

() จัดให้มีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวถึงความสำคัญของการอนุรักษ์

() จัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงดูแลรักษา อนุรักษ์ โดยเฉพาะ

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

ข้อมูลเกี่ยวกับวัดไชยวัฒนาราม

วัดไชยวัฒนารามบางครั้งเรียกว่า “วัดไชยาราม” และ “วัดไชยชนะธาราม” วัดไชยวัฒนาราม ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกนอกเกาะเมือง วัดไชยวัฒนารามสร้างบนพื้นที่ 160 เมตร ยาว 310 เมตร เป็นวัดที่พระเจ้าปราสาททอง กษัตริย์กรุงศรีอยุธยาองค์ที่ 24 (พ.ศ. 2173-2198) โปรดให้สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ.2173 ได้ชื่อว่าเป็นวัดที่มีความงดงามมากแห่งหนึ่งในกรุงศรีอยุธยา ความสำคัญอีกประการหนึ่งคือ วัดนี้เป็นที่ฝังพระศพของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ (เจ้าฟ้ากุ้ง) กวีเอกสมัยอยุธยาตอนปลายกับเจ้าฟ้าสังวาลย์ซึ่งต้องพระราชอาญาโอบยจนสิ้นพระชนม์ในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ สิ่งที่น่าสนใจภายในวัดได้แก่ พระปรางค์ศรีรัตนมหาธาตุ เป็นปรางค์ประธานของวัดตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสและที่มุมฐานมีปรางค์ทิศประจำอยู่ทั้งสี่มุม การที่สมเด็จพระเจ้าปราสาททองซึ่งเป็นกษัตริย์สมัยอยุธยาตอนปลายทรงสร้างปรางค์ขนาดใหญ่เป็นประธานของวัดเท่ากับเป็นการรื้อฟื้นศิลปะสมัยอยุธยาตอนต้นที่นิยมสร้างปรางค์เป็นประธานของวัดเช่นการสร้างปรางค์ที่วัดมหาธาตุและวัดราชบูรณะเนื่องมาจากพระ องค์ทรงได้เขมรมาอยู่ได้อานาจจึงมีการนำรูปแบบสถาปัตยกรรมเขมรเข้ามาใช้ในการก่อสร้างปรางค์อีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีพระระเบียงรอบปรางค์ประธาน ภายในพระระเบียงมีพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยผนังระเบียงก่อด้วยอิฐถือปูน มีลูกกรงหล่อเป็นรูปลายกุดั่น พระอุโบสถ อยู่ด้านหน้าของวัดภายในมีชาก พระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยสร้างด้วยหินทราย ใบเสมาของพระอุโบสถทำด้วยหินสีค่อนข้างเขียว จำหลักเป็นลายประจำยามและลายก้านขด และเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ทางด้านหน้าพระอุโบสถมีเจดีย์ 2 องค์ ฐานกว้าง 12 เมตร สูง 12 เมตร ซึ่งถือเป็นศิลปะที่เริ่มมีแพร่หลายตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง วัดไชยวัฒนารามได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติ เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2478 และกรมศิลปากรได้ดำเนินการบูรณะตลอดมาจนปัจจุบัน ไม่มีสภาพรกร้างอยู่ในป่าอีกแล้วและยังคงมองเห็นเค้าแห่งความสวยงามยิ่งใหญ่ตระการตา ซึ่งผู้ไปเยือนไม่ควรพลาดชมอย่างยิ่ง

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัดได้แก่ พระปรางค์ศรีรัตนมหาธาตุ เป็นปรางค์ประธานของวัดตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสและที่มุมฐานมีปรางค์ทิศประจำอยู่ทั้งสี่มุม นอกจากนี้ยังมีพระระเบียงรอบปรางค์ประธาน ภายในพระระเบียงมีพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย ผนังระเบียงก่อด้วยอิฐถือปูน มีลูกกรงหล่อเป็นรูปลายกุดั่น พระอุโบสถ อยู่ด้านหน้าของวัดภายในมีชากพระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยสร้างด้วยหินทราย ใบเสมาของพระอุโบสถทำด้วยหินสีค่อนข้างเขียว จำหลักเป็นลายประจำยามและลายก้านขด และเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ทางด้านหน้าพระอุโบสถมี

เจดีย์ 2 องค์ ฐานกว้าง 12 เมตร สูง 12 เมตร ซึ่งถือเป็นศิลปะที่เริ่มมีแพร่หลายตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

ปราสาทประธานตั้งอยู่บริเวณกึ่งกลางของพื้นที่วัดไชยวัฒนาราม บนฐานทักษิณที่ยกระดับให้สูงขึ้นมาจากพื้นวัด ลักษณะเป็นปราสาทจตุรมุข ส่วนฐานขององค์ปราสาทก่อฐานบัวลูกฟักซ้อนกันสามชั้น รองรับเรือนธาตุ ซึ่งมีมุขยื่นออกมาเท่ากันทั้งสี่ด้าน ด้านตะวันออกเจาะมุขทะลุเข้าสู่เรือนธาตุภายในเรือนธาตุ มีร่องรอยของฐานปราสาทหรือเจดีย์ขนาดเล็ก มีแผนผังย่อมุมไม้ยี่สิบ ภายในก่อฐานชุกชีเป็นฐานสิงห์ประดิษฐานพระพุทธรูปนั่งซึ่งชำรุดเสียหายหมดแล้ว ยอดของปราสาททำเป็นรัดประคดซ้อนกันเจ็ดชั้นแต่ละชั้นตั้งใบขนุน กลีบขนุน ส่วนบนสุดขององค์ปราสาทเป็นทรงดอกบัวตูม ปราสาทประธานวัดไชยวัฒนารามสร้างขึ้นตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 22

ลักษณะภายในวัดไชยวัฒนาราม

1. ลักษณะอาคาร ในปัจจุบันสิ่งก่อสร้างที่เหลืออยู่มีแต่ส่วนบริเวณพุทธาวาส ซึ่งมีพระปราสาทเป็นปูชนียสถานที่สำคัญ ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างด้านละ 33.60 เมตร และที่มุมฐานนั้นมีปราสาททิศขนาดสูง 12.00 เมตร ประจำทั้ง 4 มุม ในกรุพระปราสาททิศมีจิตรกรรมฝาผนังเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษา องค์พระปราสาทก่อด้วยอิฐถือปูนกว้าง 25.60 เมตร สูงประมาณ 35.00 เมตร คูหาพระปราสาทกว้าง 5.00 เมตร สูงประมาณ 7.00 เมตร กลางคูหาฐานก่อด้วยอิฐย่อมุมไม้สิบสองเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้าง 2.50 เมตร ถูนักขุดค้นทรัพย์เจาะทำลายเป็นโพรงลงลึกตลอดลงมาจนถึงเบื้องล่าง ประตูของคูหาอยู่ทิศตะวันออก พระปราสาทองค์นี้มีบันไดขนาดกว้างราว 2.00 เมตร อยู่ทั้ง 4 ทิศ และมีฐานทักษิณออกไปเป็นพระระเบียงคด ซึ่งมีเมรุทิศประจำทั้ง 8 ทิศ สภาพพระระเบียงคดชำรุดมาก แต่ยังพอจับเค้าได้ว่า ผนังนั้นก่อด้วยอิฐโอบปูน มีลูกกรงหน้าต่างปลอมทั้ง 4 ด้าน มีประตูอยู่ทางทิศตะวันออกและตะวันตก ด้านละ 2 ประตู และมีพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยประดิษฐานเรียงรายตลอดไปโดยรอบพระระเบียงคด โดยเฉพาะในเมรุทิศเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทองประดับกระจก มีลักษณะเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องทั้งงดงามมาก และถือว่าเป็นฝีมือช่างชั้นสูงของสมัยพระเจ้าปราสาททองเมรุทิศเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนสูงประมาณ 18.00 เมตร หลังคาทำเป็น 7 ชั้น ยอดเป็นรูปปราสาท ภายในเป็นคูหา ซึ่งกว้าง 5.60 เมตร มีเสาที่มุมทั้ง 4 เป็นเสาย่อไม้ 12 หัวเสาเป็นปูนปั้นรูปบัวแฉก เหนือบัวหัวเสาเป็นเพดานไม้ เขียนสีประดับกระจก แต่ลบเลือนและหลุดไปเกือบหมดแล้ว ที่ผนังคูหาที่มีจิตรกรรม แต่ลบเลือนมากเห็นภาพเพียงลางๆเท่านั้น ด้านนอกของเมรุทิศเหล่านี้เป็นมุขมีซุ้ม และที่ผนังมุขมีรูปปูนปั้น เป็นภาพเรื่องพระพุทธประวัติมีทั้งหมด 12 ตอน

2. **ภาพจิตรกรรม** ทั้งหมดบริเวณผนังภายในเมรุบางองค์ที่ยังเหลืออยู่ ปรากฏลวดลายเขียนสีควรนับเป็นงานจิตรกรรม ที่เขียนขึ้นคราวสร้างวัดซึ่งลวดลายเหมือนกับลวดลายปูนปั้นประดับตาม องค์ปรangk ชุ่มเรือนแก้ว ฐานชุกชีในวัดเดียวกัน อาจเป็นการเลียนแบบซึ่งกัน และกันก็ได้จึงได้ศึกษาลวดลายปูนปั้นเป็นหลักแล้วเปรียบเทียบกับลายจิตรกรรมแล้วจึงสืบสาววิวัฒนาการได้ รูปแบบของประจายามหน้ากระดานที่คาดคือเสาอมุมของเมรุทิศจากภาพลายเส้นที่ 1 เป็นรูปลูกฟักก้ามปู ข้างทั้งสองของคอกกรุปรเป็นมุมแหลม นับเป็นแบบที่คลี่คลายแล้วจากประจายามก้ามปูสลัpcodesกรุปรูปแบบของประจายามสลัpcodesกรุปร มีเค้ามาก่อนที่งานจิตรกรรมฝาผนังมุขของปรangkประธานวัดพระราม เขียนขึ้นราวปลายพุทธศตวรรษที่ 20 คอกกรุปรมีขนาดใหญ่แสดงความสำคัญยิ่งกว่าประจายามก้ามปูที่สลัpcodesอยู่ คอกกรุปรต่อมาคงเป็นต้นเค้าของทรงลูกฟัก ซึ่งนิยมกันอย่างกว้างขวางตั้งแต่ราวครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 22

1. ลายประดับหน้าบันชุ่ม ลายก้านขดแบบนี้ มีเค้าโครงมาแล้วในศิลปะต้นกรุงศรีอยุธยา เช่น ที่ชุ่มบัฒนของชั้นรัดประคดปรangkวัดราชบูรณะ และได้พบในระยะต่อมา โดยประดับที่ตำแหน่งอื่นคือลายปูนปั้นประดับผนังนอกของพระวิหารวัดนางพญา จังหวัดสุโขทัย ปลายของก้านขดเหล่านี้มีระเบียบที่ต้องออกรูปดอกไม้การประดับคงมีต่อเนื่องกันมาจนถึงงานประดับที่วัดไชยวัฒนาราม ที่ลวดลายประดับหน้าบันชุ่มเป็นก้านขด ออกปลายก้านเป็นลายคล้ายข้อหางโต

2. ด้านหลักไม้ของเมรุทั้งแปด แบ่งออกเป็นช่องสี่เหลี่ยมด้วยคิ้วไม้หนุนหนา ช่องกลางมีขนาดใหญ่กว่าช่องอื่น ช่องเหล่านี้มีร่องรอยว่าเคยประดับดาวเพดาน มุมของช่องสี่เหลี่ยมแต่ละช่องจำหลักลายมูรูปกระจิงออกก้านขด (ภาพลายเส้นที่ 6) คลายคลึงกับลายเขียนสีที่ผนังภายในเมรุ (ททท. ภาคกลางเขต 6, 2547)

วัดไชยวัฒนารามเป็นสถานที่ที่มีสถาปัตยกรรมที่เหลืออยู่ค่อนข้างสมบูรณ์เหมาะแก่การศึกษาค้นคว้ามีความสวยงามและโดดเด่น อีกทั้งดิตรมแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้นักท่องเที่ยวที่ไปเข้าชมมีความรู้สึกระบายและยังมองเห็นพระตำหนักสิริยาลัยซึ่งอยู่ตรงกันข้ามฝั่งแม่น้ำอย่างชัดเจน บวกกับความที่ไม่เหมือนวัดอื่น ทำให้ยังหลงเสน่ห์ ของวัดนี้มากขึ้นทุกครั้งที่ได้ไปเยี่ยมชม เป็นโบราณสถานที่อยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร โดยมีเจ้าหน้าที่ของกรมศิลปาให้การดูแลรักษาทำนุบำรุงสถานที่อยู่โดยตลอด

รูปวัดไชยวัฒนาราม

รูปวัดไชยวัฒนาราม

รูปวัดไชยวัฒนาราม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ

นางสาว อนุมตาภ รัชวัตร

วัน เดือน ปี

12 ตุลาคม 2523

สถานที่เกิด

จังหวัดสระบุรี ประเทศไทย

ประวัติการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2547 – 2550
สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สิ่งแวดล้อม)

ที่อยู่

บ้านเลขที่ 53 หมู่ 5 ต. หนองสีดา อ. หนองแซง
จังหวัดสระบุรี 18170